

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

KEMALETTİN TUĞCU'NUN ROMANLARINDA ZAMAN

Yüksek Lisans Tezi

Eray ÇOLAK

Danışman: Doç. Dr. Sezgin DEMİR

Elâzığ, 2019

ONAY

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Eray ÇOLAK'ın Doç. Dr. Sezgin DEMİR danışmanlığında hazırlamış olduğu *Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Zaman* başlıklı tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 14.02.2019 tarih ve 2019-08/5 sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından 08.03.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı sayılmıştır.

Jüri Üyeleri:

İmza

- 1: Doç. Dr. Özcan BAYRAK
- 2: Doç. Dr. Sezgin DEMİR
- 3: Dr. Öğr. Üyesi Betül KERAY DİNÇEL

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .....
tarih ve .....sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Sezgin DEMİR danışmanlığında hazırlamış olduğum “*Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Zaman*” adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

(imza)
Eray ÇOLAK

13/03 2019

ÖN SÖZ

Kemalettin Tuğcu, çocuk edebiyatı alanında en fazla eser veren yazarlarımızdan biridir. Ayaklarındaki engel onu yaşama küstürmüş ve yazarın içine kapanmasına sebep olmuştur. Bu içe kapanıklık onu yazmaya yöneltmiş ve yazdığı kitaplarla hayata sıkı sıkıya sarılmıştır. Eserlerindeki karamsarlık, küçük çocukların çektiği sıkıntılar onun kitaplarının çok satmasını sağlamıştır. İnsanlar, bu acıların yazıya dökülüş biçiminden etkilenmiş ve yazıları okuyanlar kendilerinden bir parça bulmuşlardır.

Çocuk edebiyatı açısından önemli olan Kemalettin Tuğcu'nun üç eseri zaman yönünden incelenmiştir. Zaman, hikâye ve romanlarda kozmik bir süreçtir. Üç çocuk romanından yola çıkılarak zaman kavramı yorumlanmaya çalışılmıştır. Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinde zamanın çok boyutlu ve kapsamlı olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmada TDK'nin güncel Yazım Kılavuzu esas alınmıştır.

Araştırma süresi boyunca benden desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Sezgin Demir'e, düşüncelerinden istifade ettiğim Doç. Dr. Özcan Bayrak'a, fikir ve önerilerini benden esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Şener Demirel'e ve tüm bölüm hocalarıma teşekkür ederim. Aynı zamanda desteğiyle her zaman arkamda olan, tecrübelerinden yararlandığım arkadaşım Fatma Döner Doğan'a teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimini almamı destekleyen ve rehavete kapıldığım anlarda yanımda olan aileme sonsuz teşekkürler.

Elâzığ, 2019

Eray ÇOLAK

ÖZET

Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Zaman

Eray ÇOLAK

Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Elâzığ, 2019, Sayfa: XII+109

Roman, belli bir olayın yer, zaman ve kişilere bağlı olarak anlatıldığı kapsamlı yazılardır. Romanlarda olaylar belirli bir zaman ve mekânda gerçekleşir. Olayların gerçekleşmesi ve okuyucunun romanda verilen gerçekliğe inanması zaman sayesinde olmaktadır. Zaman çok boyutlu, kapsamlı ve kozmik bir süreçtir. Romanın tamamında etkisini gösteren zaman, gerçekliğin ta kendisidir.

Bu araştırmanın amacı, Kemalettin Tuğcu'nun romanlarındaki zaman ögesini araştırmaktır. Tuğcu, iki yüzün üzerinde eser veren üretken bir çocuk edebiyatı sanatçısıdır. Romanlarında ve hikâyelerinde duygusal yönler ağır basmaktadır. Bize ağlamayı, vicdanımıza göre düşünmeyi öğretmiştir. Dil olarak akıcı ve sürükleyici bir üsluba sahiptir. Akıcı üslubuyla işlediği acıları, kederleri umut, cesaret ve çabayla süslemiştir. Çoğu zamansa acıklı giden olayları sürpriz bir şekilde sonlandırmayı başarabilmiştir.

Nitel türde gerçekleştirilen bu araştırmada doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın birinci bölümünde problem durumu, sayılılar, araştırmanın amacı gibi ögelere yer verilmiştir. İkinci bölümde Kemalettin Tuğcu'nun hayatı ve edebî kişiliğinden bahsedilmiş ve yapısal olarak zamanın başlıkları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, modeli, evren ve örnekleme yer verilirken son bölümde elde edilen bulgular yorumlanmış ve sentezlenmiştir. Tuğcu'nun romanlarda kronolojik bir sıra izlemediği ve zamanın kozmik olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar sözcükler: Kemalettin Tuğcu, zaman, roman, çocuk edebiyatı.

ABSTRACT

Master Thesis

Kemalettin Tugcu's Time in His Novels

Eray olak

**Fırat University
Institute of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Language Education Discipline
Elâzığ, 2019, Page: XII+109**

The novel is a comprehensive article that describes a particular event depending on place, time and people. Events in novels, take place at a specific time and place. The realization of events and the fact that the reader believes in the reality given in the novel is thanks to the time. Time is a multi-dimensional, comprehensive and cosmic process. The time that has taken effect in the whole novel is the reality itself.

The aim of this study is to investigate the time element of Kemalettin Tugcu's novels. Tugcu is a prolific child literature artist with over two hundred Works. Emotional aspects outweigh in his novels and stories. He taught us to cry and to think according to our conscience. He has a fluent and immersive style of language. He adorns his sorrows and pains in a flowing manner with hope, courage and effort. Most of the time, he was able to stop the touching events to a surprising end.

In this qualitative research, document analysis technique was used. In the first part of the research, items such as problem status, numerals and the purpose of research were included. In the second chapter, Kemalettin Tuğcu's life and literary personality were mentioned and structurally the titles of time were discussed. In the third chapter, while the method, model, universe and sample of the research were included, in the last section, obtained findings were interpreted and synthesized.

Keywords: Kemalettin Tugcu, Time, Novel, Child Literature.

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	I
BEYANNAME	II
ÖN SÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
EKLER LİSTESİ	XI

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4.Sayıtlılar.....	3
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

II. KEMALETTİN TUĞCU	5
2.1. Hayatı.....	5
2.1.1.Edebi Şahsiyeti	10
2.1.2. Kemalettin Tuğcu'nun Edebiyattaki Yeri ve Eleştiriler	16
2.2. Ana Dili Eğitimi.....	17
2.3. Edebiyat	21
2.3.1. Çocuk Edebiyatı.....	24
2.3.1.1. Çocuk Edebiyatının Nitelikleri ve Hedefleri	26
2.3.1.2. Geçmişten Günümüze Çocuk Edebiyatı	29
2.3.1.3. Türkiye'de Çocuk Edebiyatı	31
2.4. Anlatı	34

2.4.1. Anlatı Türü Olarak Roman	37
2.4.1.1. Roman Türleri.....	40
2.5. Yapısal Olarak Zaman	41
2.5.1. Öykü Zamanı	42
2.5.1. Öyküleme Zamanı.....	44
2.6. Süre	45
2.6.1. Duraklama.....	46
2.6.2. Özetleme	47
2.6.3. Sahneleme	48
2.6.4. Eksiltme	48
2.7. Sıklık.....	49
2.8. Sıra	50
2.9. Kip	51
2.10. Ses.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM.....	53
3.1. Araştırmanın Modeli.....	53
3.2. Evren ve Örneklem	53
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR VE YORUM	55
4.1. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Zaman	55
4.1.1. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Öykü Zamanı	56
4.1.2. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Öyküleme Zamanı.....	57
4.2. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Süre İlişkisi	58
4.2.1. Mercan Kolye Kitabında Süre İlişkisi	58
4.2.2. Kolsuz Bebek İsimli Kitabında Süre	62
4.2.3. Deniz Kızı İsimli Kitabında Süre.....	70
4.2.4. Romanların Süre İlişkisi Bakımından Değerlendirilmesi	73
4.3. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Sıklık İlişkisi	73
4.3.1. Mercan Kolye İsimli Kitabında Sıklık.....	73
4.3.2. Kolsuz Bebek İsimli Kitabında Sıklık	74
4.3.3. Deniz Kızı İsimli Kitabında Sıklık	76
4.3.4. Romanların Sıklık Bakımından Değerlendirilmesi.....	77

4.4. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Sıra İlişkisi	77
4.4.1. Mercan Kolye İsimli Kitabında Sıra	77
4.4.2. Kolsuz Bebek İsimli Kitabında Sıra	78
4.4.3. Deniz Kızı İsimli Kitabında Sıra.....	79
4.4.4. Romanların Sıra İlişkisi Bakımından Değerlendirilmesi	79
4.5. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Kip İlişkisi.....	81
4.5.1. Mercan Kolye İsimli Kitabında Kip	81
4.5.2. Kolsuz Bebek İsimli Kitabında Kip.....	82
4.5.3. Deniz Kızı İsimli Kitabında Kip	82
4.5.4. Romanların Kip İlişkisi Bakımından Değerlendirilmesi	83
4.6. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Ses İlişkisi	83
4.6.1. Mercan Kolye İsimli Kitabında Ses.....	83
4.6.2. Kolsuz Bebek İsimli Kitabında Ses	84
4.6.3. Deniz Kızı İsimli Kitabında Ses	84
4.6.4. Romanların Ses İlişkisi Bakımından Değerlendirilmesi.....	84
TARTIŞMA	85
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	89
KAYNAKÇA	91
EKLER	98
ÖZ GEÇMİŞ	109

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Kemalettin Tuğcu'nun kazandığı ödüller.	9
Tablo 2. Tuğcu'nun romanlarının genel özellikleri.	16
Tablo 3. Dünyaca ünlü çocuk edebiyatı eserlerinin yüzyıllara göre dağılımı.....	31
Tablo 4. Türkiye'de ün kazanmış çocuk edebiyatı ürünleri.....	34
Tablo 5. Konularına göre roman türleri.	41
Tablo 6. Anlatı hızının şematik gösterimi.....	45
Tablo 7. Romanların süre bakımından değerlendirilmesi.	73
Tablo 8. Mercan Kolye kitabında sıklık ilişkisi.	74
Tablo 9. Kolsuz Bebek isimli kitabında sıklık ilişkisi.	75
Tablo 10. Deniz Kızı isimli kitabında sıklık ilişkisi.	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Anlatı ritminin bölümleri.....	46
Şekil 2. Kemalettin Tuğcu'da öykü ve öyküleme zamanı.....	57
Şekil 3. Mercan Kolye isimli romanın bölümlere göre sıklık ilişkisi.....	74
Şekil 4. Kolsuz Bebek isimli romanın bölümlere göre sıklık ilişkisi	75
Şekil 5. Deniz Kızı isimli romanın bölümlere göre sıklık ilişkisi	76
Şekil 6. Mercan Kolye romanında sıra ilişkisinin öyküleme zamanına yansıması	80
Şekil 7. Kolsuz Bebek romanında sıra ilişkisinin öyküleme zamanına yansıması.....	80
Şekil 8. Deniz Kızı romanında sıra ilişkisinin öyküleme zamanına yansıması.....	81
Şekil 9. Mercan Kolye romanında yazar ve okur arasındaki kip ilişkisi	82
Şekil 10. Kolsuz Bebek romanında yazar ve okur arasındaki kip ilişkisi	82
Şekil 11. Deniz Kızı romanında yazar ve okur arasındaki kip ilişkisi	83

EKLER LİSTESİ

EK 1. Eserler Dizini	98
Ek 2. Araştırma İzin Belgesi	105
Ek 3. Etik Kurul Raporu.....	106
Ek 4. Orijinallik Raporu	108

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
çev.	: Çeviren
s.	: Sayfa

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Edebiyat, duygu düşüncelerin yazılı veya sözlü olarak incelenmesidir. Bireylerin duygu ve düşüncelerine seslenmesi ve hoş duygular uyandırması edebî eserler sayesinde olmaktadır. Edebiyatın malzemesi dil, kaynağı yaşantılardır (Aytaç, 1999, s. 11). Bu yaşantılar insanları yazmaya, söylemeye ve bir şeyler aktarmaya sürüklemiştir. Edebiyat konularına göre sınıflandırmalara ayrılmıştır. Çocuk edebiyatı bu sınıflandırmanın içinde olan bir alandır ve hâlâ ülkemizde yeterince gelişim gösterememiştir.

Türkiye’de yıllardır çocuk edebiyatının varlığı tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmanın sebebi çocuk edebiyatı kapmasında değerlendirilen eserlerin nitelik bakımından çocuğa hitap etmeyişi ve sayı bakımından yetersiz görülmesindedir. Bu yetersizliğin sebebi çocuk edebiyatı ürünlerine geçişin köklü bir tarihe sahip olmaması ve edebî dönemlerde çocuk edebiyatına az yer verilmesinden kaynaklanmaktadır. Tanzimat dönemi Türkiye’de çocuk edebiyatı gelişiminin başlangıcı sayılmıştır (Yalçın ve Aytaç, 2002, s. 67). Tanzimat döneminden önce de çocuklar için yazılan ve çocuklara öğütler veren kitaplar kaleme alınmıştır. Nabî’nin “Hayriyye” isimli eseri çocuklar için yazılmış kitaplardandır. Bizde genellikle çocuklar için oluşturulan eserler sözlü edebiyat geleneğinde mevcuttur. Masallar, efsaneler, bilmeceler ve tekerlemeler vb. bunlara örnek olarak verilebilir. Sözlü ve yazılı bu eserler çocuğun doğal ihtiyaçlarının yanında manevî olarak da haz verir (Oğuzkan, 2001, s. 35). Çocuklar bu hazzı aldıkça okumaya ve öğrenmeye olan isteği de artacaktır. Bu istek yalınlık ve içtenlikle birleşirse “çocuğa göre” eserler oluşur (Onan, 2013, s. 64). Çocuk edebiyatının asıl amacı da eserlerin, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına göre oluşturulmasıdır. Çocuğu duyarlı bir biçimde yetişkinliğe hazırlayan geçiş dönemidir, bu eserler (Şirin, 2007, s. 45). Çocuğu edebiyata, kitaplara olan sevgisinin gelişmesinde çocuk edebiyatı eserlerinin payı büyüktür.

Çocuk edebiyatında türler farklılık arz etse de hepsinin okuru kendine çekmesi için bir yöntemi bulunmaktadır. Romanlarda olayların mantıksal bir sıra içerisinde anlatılması çocukların neden-sonuç çıkarımlarında bulunmasına yardımcı olur. Romanlarda kişiler olaylar arasında belirli bir zamana bağlı olarak sıçrayışlar yapar ve okuyucuyu eylem içinde yaşatır (Özdemir, 1981, s. 208). Zaman kavramı günün bir vakti olsa da olayların yaşandığı yere göre değişir.

Kemalettin Tuğcu, çocuk edebiyatı alanında yüzlerce eser bırakmıştır, bizlere. Çocuklara ağlamayı, empati kurmayı öğretmeyi başarabilmiştir. Yazarken çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını ön plânda tutmuş ve başkaları için de üzülmeyi öğretmiştir. Çalışmada çocuk edebiyatı konusunda önemli bir isim olan yazarın romanlarındaki zaman ögesi yapısal olarak incelenmiştir. Yapısal olarak zaman, öykü zamanı ve öyküleme zamanı olarak ikiye ayrılır (A.Kıran ve Z. Kıran, 2003, s. 162). Tuğcu'nun romanlarında zamana göre süre incelenmiş ve romanlarda sıklık, sıra, kip ilişkisine bakılmıştır.

1.1. Problem Durumu

Zaman, çok boyutlu ve kapsamlı bir süreçtir. Eylemi gerçekleştiren ve olayların anlatılmasındaki kurguyu gerçeğe dönüştüren şey zamandır. Yazarın zihnindeki kurguları kişiler üzerinden okuyucuya aktarması zaman sayesinde olmaktadır. Zamanı bu kadar karmaşık yapan şey kapsayıcı ve geniş yelpazeli olmasıdır. Romanlarda olayların gerçekleştiği zamanın dışında bir de olayın yaşandığı günlerde geçen zaman dilimi mevcuttur (Çetin, 2007, s. 133). Olayların geçtiği zaman dilimini anlatırken de yazar kendi zaman diliminden de örnekler verebilir. Yazarın kendi zamanından örnekleri olaya serpiştirmesi anlatma zamanını meydana getirir. Yazar, metninde zamanı eklerle de belirtebilirken mevsimsel olaylar, belirli gün ve haftalar şeklinde de belirtebilir. Zamanı incelerken olayın geçtiği süre ile anlatma zamanı arasındaki mesafe bize zamanın romandaki haritasını vermektedir. Romanlarda zaman konusunda anlatma zamanı ile olayın yaşandığı andaki mesafeyi bulmak oldukça güçtür, çünkü bu iki zaman birbirine geçmiştir. Anlatmaya dayalı metinlerde zaman fiillerle ifade edilmektedir. Şimşek (2005), Arlı (2005), Güven (2007), Nacar (2008), Yalanız (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda Tuğcu'nun eserlerindeki araştırmanın içerikle sınırlı kaldığı ve çalışmalarda zaman konusunun araştırılmadığı görülmüştür. Zamanın

kurgusal olayları gerçekliğe dönüştürmesindeki etkisine bakıldığında romanların zaman bakımından incelenmesinin alan yazına katkı sağlayabileceği ön görülmüştür.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında zaman tercihlerini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda şu alt amaçlar belirlenmiştir:

- Kemalettin Tuğcu'nun romanları süre bakımından nasıl bir yapı sergilemektedir?
- Kemalettin Tuğcu'nun romanları sıklık bakımından nasıl bir ilişki göstermektedir?
- Romanlar kip ilişkisine göre nasıl bir yapı göstermektedir?
- Romanlarda ses yapısı nasıl bir yapı göstermektedir?
- Romanlar sıra bakımından nasıl bir yapı göstermektedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Yazarın hayatı ve eserleri hakkında kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yüksek lisans tezleri az sayıda mevcuttur. 1977 yılında Hediye Oral'ın hazırladığı bitirme tezinde yazarın 11 romanı tema açısından incelenmiştir. Yine 2005'te Şahin Şimşek, yazarın 50 romanını ölüm ve şiddet açısından incelemiştir. Turgay Yalanız, yazarın romanlarındaki kurgu ve gerçekliği incelemiştir. Yeğeni Nemika Tuğcu, yazarın hayat hikâyesini "Sırça Köşkün Masalcısı" adıyla 2004'te yayımlamıştır. Yazar ile ilgili en kapsamlı çalışma budur. Tuğcu'nun romanlarındaki "yapısal olarak zaman tercihleri" kavramı çalışma konusu olarak incelenmemiştir.

1.4.Sayıtlar

- Alan yazından seçilen analiz yöntemlerinin zaman kavramı açısından yeterli olduğu,
- Çözümenecek romanlarının Kemalettin Tuğcu'nun edebî kişiliğini yansıttığı,
- Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- Kemalettin Tuğcu'nun roman türündeki kitaplarından basit seçkisiz örneklemeyle seçilmiş 3 roman kitabıyla,
- Seçilen bu romanlardaki zamansal yapıyla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Çocuk: Olgunluktan önceki bir yaşta bulunan her kız ve her erkek (Öncül, 2000, s. 244).

Çocuk: Gerçek ve edebî eserler masumiyet ve saflığın simgesidir (Ulutaş, 2013, s. 1396).

Çocuk Edebiyatı: Genellikle on beş yaş ve altı çocukların anlama ve kavrama seviyesine uygun çalışmalar ve yayınları kapsayan edebiyat (Uslu, 2007, s. 68).

Zaman: İnsanın değerlere göre sürdürdüğü yaşam (Forster, 1985, s. 22).

Roman: İnsanların başından geçenleri gerçek ya da kurmaca biçimde anlatan uzun anlatı türüdür.

İKİNCİ BÖLÜM

II. KEMALETTİN TUĞCU

2.1. Hayatı

Kemalettin Tuğcu, 27 Aralık 1902'de Çengelköy'de dedesinin köşkünde iki ayağı da kusurlu olarak dünyaya gelir. Annesi Şaziment Hanım çok güzel keman çalan içine kapanık bir kadındır. Babası Galip Tuğcu ise hem herkesin sevdiği hem de çekindiği kimsedir, Çanakkale'de bir evde otururlar ve Çanakkale boşaltılırken duygulu bir şekilde evlerinden ayrılırlar (Yalanız, 2013, s. 49). Yine yeğeni Nemika Tuğcu yazarın hayatıyla ilgili ayrıntıları şöyle aktarır:

Annesi Şaziment Hanım ve babası Galip Bey'in ilk çocukları Mehmet Nurettin sağlıklı doğmuştur, ama Mehmet Kemalettin'in doğumu aileyi üzüntüye boğar. Annesi Şaziment Hanım hamilelik esnasında sürekli bağdaş kurup oturduğu için çocuğunun sakat doğmasından kendini suçlar. Kemalettin için çareler aranırken çıkıkçı Şahnazar adında biri getirilir. Kemalettin henüz bir haftalıktır. Şahnazar, ayaklarını tahtaya sarar ve bir ay açılmamasını söyler. Ama Kemalettin canı yandığı için avaz avaz ağlamaktadır. Galip Bey eve geldiğinde oğlunun ağladığını görünce sargıları açar, bebek rahatlar ve mışıl mışıl uyar. Şahnazar bir ay sonra tekrar gelir ve sargıların açıldığını görünce tekrar bağlar ve sargının açılmaması için sıkı sıkı uyarır Şaziment Hanım'ı. Eğer açacak olursanız çocuğunuz sakat kalır der. Kemalettin sakat kalır. Çünkü babası eve geldiğinde oğlunun ağlamalarını duyar ve kapıyı tekmeyle açarak Kemalettin'in üstündeki sargıyı kesip, atar. Yıllar sonra Kemalettin Tuğcu'nun bu konudaki yorumu ilginçtir:

İşte babamın acıma duygusu yüzünden sakat kaldım ve ömrüm boyunca sakat kalmanın ıstırabını çektim. Sakatlığım yüzünden gençliğimi yaşayamadım ve okula da gidemedim. Çünkü her iki ayağımda da yaralar açılır ve yürüyemezdim, ancak evin içinde dizlerimin üstünde dolaşabiliyordum. Artık babamın merhametinden mi yoksa benim ağlamama sinirlendiğinden mi bilmem, sargılarımı açmış. Ben o yüzden sakat kaldım (Tuğcu, 2004, s. 48).

Babası hangi duyguyla sargıları açmış bilinmez, fakat kuvvetle muhtemel çocuğun ağlamasına dayanamadığı için açmıştır. Ama Kemalettin Tuğcu buna hiç inanmamıştır. Çünkü ona göre hangi duygu olursa olsun kendisi sakat kalmıştır. Babasını hayatı boyunca affetmemiştir Tuğcu. Kitaplarında merhamet ve öfkeyi sıkça kullanmasının sebebi de budur.

Kemalettin Tuğcu altı yaşındayken 2. Meşrutiyet ilan edilir. 2. Meşrutiyet ilan edildikten kısa süre sonra dedesi de vefat eder ve Tuğcu, babasından çok sevdiği dedesini kaybeder. Dedesinin ölümünden sonra aile iyice yoksullaşır. 31 Mart Olayı'nda Kemalettin Tuğcu yedi yaşındadır. Savaş yıllarında aile köşkün bir kısmını Nevfer Mektebi'ne kiraya vermiştir. Yazar ayaklarında oluşan yaralar nedeniyle okula gidemez ve bir ağacın altına saklanıp okuldan gelen sesleri dinler (Şimşek, 2005, s. 24). O yıllarda okuldan gelen sesleri dinlerken ilk şiirini yazmıştır:

Fısıll fısıll fısıldıyor,
Şu membadan doğan dere.
Çalış yavrum, çalış diyor,
Şu yorulmaz güzel dere.
Çocukluk işte (Tuğcu, 2004, s. 66).

Yazarın savaş yıllarıyla ilgili anısını yeğeni Nemika Tuğcu şöyle anlatır:

Babam Cevat Paşa'nın emrinde 27. alayın 3. taburunda kumandandı. Biga'dan Çanakkale'ye gelmiştik. Bizi haremi olarak daima yanında taşırdı babam. Çanakkale'de Saat Mahallesi'nde bir evde oturuyorduk. Bir sabah sokağa çıktım, bir de baktım ki Çanakkale halkı nehir gibi akıyor. Kapılar açık, yatak yorgan alınmış, çoluk çocuk bağıra çağıra gidiyor. Halk kaçıyor. Az sonra babamın emir eri Hafız Efendi geldi. Hanımefendi haydi gidiyoruz, dedi. Beyefendi emretti Hastane Bayırı'na gideceğiz, dedi. Gebe bir atın üzerine bir yatak, bir sepet bir de yedi-sekiz aylık kardeşim Faik'i alıp yürümeye başladık. O sırada Çanakkale'de kimse kalmamıştı. Geriye dönüp baktığımda mecmualarda neşredilen Çanakkale zorlaması gözümün önündeydi. Zırhlılar gelmiş ateş ediyor, torpidolar geçiyor, mayınlar vızır vızır patlıyordu. Daha sonra Belgaz kasabasına kaçtık. Babam cephede omzundan kurşun yedi, bizi görmeye Belgaz'a geldi. Sonra Çanakkale ve oradan da İstanbul'a döndük. Bu hadiseler olduğunda ben on üç yaşındaydım (Tuğcu, 1996, s. 71).

Tuğcu, Galatasaray Mektebi'ne bir müddet devam edip sonra ayrılmak zorunda kalır. Dayısından Fransızca öğrenir. Okuduğu kitaplar sayesinde Fransızcasını geliştirir. Narkozun etkisi geçince çok şiddetli acılara katlanmak zorunda kalır. Öbür ayağının da düzelme ihtimali vardır, fakat Kemalettin Tuğcu bu acılara katlanamayacağını söyler. Üstelik iyileşme dönemi de uzun sürmektedir. Doktoru kalkıp iyileşeceğini söylerken bir baston uzatır. Yirmili yaşlarda Kemalettin Tuğcu baston kullanmaya başlar (Tuğcu, 2004, s. 88).Yine kendisiyle yapılan bir söyleşide şunları söyler:

Ben daima herkesten kaçmışımdır. Zaten bütün sakat insanlar diğer insanlardan kaçarlardı. Her sakat biraz üzüntü içindedir ve içine kapanıktır. Diyebilirim ki bazen bir çocuktan bile kaçardım. Misafir kabul etmezdim. Eve gelen misafirlere görünmemek için pencereden kaçtığım olurdu. Bu yaşlara gelince cemiyete ve ıstıraplara teslim oldum (Tuğcu, 1993, s. 41).

Tuğcu, dayısını çocukken kaybetmiştir. Savaşa verdikleri tek şehit, dayısı Hüseyin Avni Bey'dir. Tuğcu, dayısıyla ilgili anılarını anlatırken hüzünlenir ve ağlar. Dayısının şişmanca yakışıklı bir erkek olduğunu ve iyi keman çaldığını söyler. Dayısının hüznü eserlerine yansımıştır belki de. Güvertede kalan askerleri kurtarmak için kendisi denize atlamamış ve çıkmak için de geç kalmış. Böylece şehit olmuş dayısı.

Babası Galip Bey depo taburu görevini bitirdikten sonra askeriyede şube müdürlüklerinden birine atanır. Fatih'te geniş, güzel bir ev tutulur. Eski eşyalar ve Galip Bey'in kitapları da alınarak hepsi yeni eve yerleştirilir. Bir akşam Aksaray'da yangın haberi gelir. Tuğcu, kardeşi Faik ile beraber yangını seyretmeye gider. Yangının dehşetiyle sarsılırlar. Ama uykuları gelir yatmaya giderler. Evlerine vardıklarında bir subayın yangından kaçırdığı eşyaları kendi bahçesine getirdiğini görürler. Tedirgin olurlar, ama evlerine gidip yatarlar. Çok geçmeden çocuklar uyandırılırlar. Yangın evleri aşır kendi evlerine gelmiştir. Taşıma sularla yangın söndürülmeye çalışılır. Evdeki eşyalar kurtarılmaya çalışılsa da subayın bahçeye dizdiği eşyalar yüzünden evdeki eşyalar çıkarılamaz. Yağmacılarda evlere girip eşyaları yağmalarlar. Dadıları Galip Bey'in kitap sandığını yangından kurtarmayı başarır. Fatih'ten sonra evleri iki kez daha yanar. Evler ahşap olduğu için çabuk tutuşmaktadır. Bu yangın olayları Tuğcu'yu derinden etkilemiş olacak ki romanlarında yangın konusuna rastlanmaktadır. Sakat Çocuk romanında da ahşaptan bir ev yanmaktadır.

Bir şeyler yapma ihtiyacı hissedenden Kemalettin Tuğcu, ailesine faydalı olmak için iş aramaya koyulur. 1919 yılında *Camlı Köşk* isimli bir kimya enstitüsünde Ligor Bey

isimli bir Rum'un Kimyayı Hayat isimli romanını yeni harflere çevirir (Yalanız, 2013, s. 64).

Tuğcu, İsveç Grubu'nda çalışan arkadaşına bir mektup yazar ve iş istediğini söyler. Mektubuna olumlu cevap gelir ve Tuğcu Ankara-Çankırı demiryolu hattında ambar memuru olarak çalışmaya başlar. Buradaki işi amelelere kürek, kazma gibi aletleri dağıtmak ve akşam olunca geri toplamaktır. İşçilerle beraber vagona yatıp kalkar ve işçiler sıtma hastalığına yakalanınca Kemalettin Tuğcu da bu hastalığa yakalanır. Bu hastalıktan sonra İstanbul'a geri döner (Şimşek, 2005, s. 26).

İstanbul'daki tedavisinden sonra bir depoda marangozluğa başlar. Daktilo öğrenir ve 1928 yılında yeni harfleri halka öğretir. 1932 yılında Tahsin Demiray ile birlikte matbaada çalışmaya başlar. İki yıl çalıştıktan sonra idareci olur ve Yavrutürk Mecmuası'nı çıkarır (Yalanız, 2013, s. 50).

1923'te cumhuriyet ilan edildiği zaman Tuğcu 21 yaşındadır. Çengelköy'de eğlenceleri, fener alaylarını zevkle anlatmıştır. Cumhuriyetin onuncu yılında havai fişeklerle bu şenliğe ailesiyle beraber katılmıştır.

1959 yılında yine farklı bir eve taşınmışlardır. Aynı sene geçirdiği kalp krizine dayanamayıp vefat eden abisi için kendi hayat hikâyesini anlatırken şunları söylemiştir:

Ankara'da geçirdiği kalp krizi sonucu vefat eden ağabeyimin cenazesine gittim. Tabutun arkasında cenaze marşıyla uzun uzun yürüdüm, düşündüm. Son zamanlarda adımlı söyleyemez yalnızca Kemal Bey derdi. Askerliğin çok kahrını çekti, çok başarılar elde etti. Emekliye ayrılı ayrılmaz vefat etti. Ben mektep, medrese görmüş bir insan değildim. Ben kendi gayretimle okumuş, hatta üniversiteye gidenlere yardım etmiş, kendi kendini yetiştirmiş bir insandım. Bana ilk okuma yazma öğretenin 'koru' olduğunu söyledim. Konuştuğum sırada yanlışlarımı düzelten ağabeyimdir (Tuğcu, 2004, s. 104).

Tuğcu, yazarlığının yanı sıra mecmualarda da görev alır. Buralarda idarecilik görevi üstlenir. Aynı zamanda arşiv ve kütüphanelerde de vazifelerde bulunur. Şevket Rado ile çalışmaya başlar.

Piyano ve kemana da merak salan Tuğcu, ara sıra da evinde boş zamanlarında bunları çalarak zaman geçirir. Sonya isminde köpeği vardır ve köpeğinin ölümüyle iyice yalnızlaşır ve sigarayı artırır (Şimşek, 2005, s. 29).

Sonya'nın ölümüyle iyice yalnızlaşan Kemalettin Tuğcu, annesini telaşlandırmıştır. Oğlunu bahçede dalgın ve sürekli sigara içerken gören Şaziment

Hanım, oğluna kız aramaya başlar. Oğlunun ağlama nöbetleri, buhranlarını anlayacak bir kız olup olmadığını araştırmaya koyulur. Akrabalarına ve komşularına sorar soruşturur. Dayısının kızı Cevdet Hanım'ın Büyükkada'daki komşularından birinin kızı olan Beyhan akli başında temiz huylu bir kızdır. Görücü usulü olduğu için Beyhan da evet demek zorunda kalır. Tuğcu'yu hiç tanımıyordu. Beyhan'ın bir arkadaşı "Sen bir yazarla evleniyorsun." dediği zaman haberi olur Tuğcu'dan. Yeni geline babası Galip Bey'in annesinin ismi verilir. Artık herkesin Ayşe yengesi olmuştur Beyhan. Çiftin kızları Fatma Gülsevin, Mehmet Yaman adında iki çocuğu olur (Tuğcu, 2004, s. 100).

1974 yılında emekli olur ve kızıyla birlikte dergide çalışmayı sürdürür. Çalışkan ve üretken bir insandır. Emekli olsa da çalışmayı sürdürür.

Eşi Beyhan Hanım 1985 yılında hastalanır. Oturdıkları evi satıp Şişli'de bir ev satın alır, ancak eşi vefat eder. Bu evde kızıyla ve oğluyla birlikte oturur.

Yazarın *Ayşecik* adında kitabı filme çevrilir. Muzaffer Arslan, Tuğcu'ya bin lira öder. Hamdi Değirmencioğlu kitapları filme aktarmak için Tuğcu'ya gelir ve telif hakkını ödeyeceğini söyler (Özgentürk, 1993, s. 111). Fakat Değirmencioğlu telif hakkını ödemez ve kendi kızının yazdığı içeriklerden film yaptığını iddia ederken Tuğcu, bu işin peşine düşmemiş uğraşmak istememiştir (Tuğcu, 2004, s. 180).

Tablo 1. Kemalettin Tuğcu'nun kazandığı ödüller.

Ödülün Yılı	Ödülü Veren Kurum	Ödülün Adı
1958	Yapı Kredi Bankası	En iyi Senaryo Ödülü
1991	Çocuk Vakfı	Çocuk Edebiyatı Ödülü
1992	Çocuk Vakfı	Son 40 Yılda Çocuk Dünyasına Hizmet Ödülü
1993	Türkiye Yazarlar Birliği	Çocuk Edebiyatı Ödülü

Yazarın belli bir siyasi görüşü yoktur. Bana bazen solculardan mektup gelir, bazen diğer taraftan ama ben hiçbirinden değilim, der (Kozanoğlu, 1989, s. 71). Siyasî görüşünü soranlara ise "Benim siyasetle ilgim yok." diye cevap verir (Neydim, 1998, s. 41).

1990 senesinde gözleri iyi görmediği için katarakt ameliyatı olur.

18 Ekim 1996 Cuma tarihinde vefat eder. Şişli Cami'sinde kılınan cenaze namazın ardından Çengelköy'deki mezarlıkta toprağa verilir.

2.1.1.Edebi Şahsiyeti

Tuğcu'nun yazıya başlamasının sebebi kendi iç dünyasına kapanıp sakatlığının verdiği acıyı kâğıda dökme isteğidir. Yazmayı kendine bir arkadaş, bir rehber olarak görmüştür. Sakatlığın verdiği sıkıntılardan dolayı yazma uğraşını sığınacak bir liman olarak görmüştür. Kendini tanımlayan şiirinde de bu sıkıntıyı görmekteyiz:

Ne sanatım var benim,
Ne mesleğim ve işim.
İstirap çekmek için,
Bu dünyaya gelmişim.

Ne okul yüzü gördüm,
Ne yol gösteren kişi.
Yalnızlık içerisinde,
Yazıya döktüm işi.

Kendimi yetiştirdim,
Kendi azmimle kendim.
İnsafsız kaderimi,

Yazı yazmakla yendim (Şimşek, 2005, s. 32).

Benim kimliğim dediği bu şiirinde Tuğcu, kendisinin acılar için dünyaya geldiğini savunmaktadır. Eserlerinin genelinde bu acının etkisi vardır. Ayaklarındaki sakatlık sebebiyle hayallerini yazıya dökmüş yazmaya başlaması bu sıkıntılar sonucunda oluşmuştur. Tuğcu hayatı boyunca hem yazmış hem de annesi onu sakat doğurduğu için ağlamıştır. Dahası özrünün verdiği gerçek ve manevî ıstıraplarla okula gidememiş bir 'ümmî' dir (Özbilgen, 1996, s. 17).

Yazarın *Güzel Bir Gün* isimli romanında geçen cümleler yazarın kendi hayatını anlattığının kanıtıdır: Herkesten kaçıyor, kimseye görünmek istemiyordu. Ömrü bu pencerenin önündeki divanda geçiyordu (Tuğcu, 1996, s. 6).

Yazarın çektiği sıkıntılar, yazarın edebî kişiliğinin de oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu sıkıntılar bir nevi yazarın işine yaramış ve onu üretken bir yazar hâline getirmiştir. Kitaplarım benim her şeyim, sakat olduğum için bir yere çıkamıyor ve hayallere dalıyorum (Ünlü, 1996, s. 10). İşte bu evden çıkamayış, insanlardan kaçış Tuğcu'yu yazmaya sürüklemiştir. Okuyamamışım, gezememişim ama oturduğum

yerden hayaller kurmuşum (Ekin 1996, s. 44). İnsanlardan kaçmak 26 yaşına kadar sürmüştür. Ama bu kaçış belki de ömrünün sonuna sürmüştür ve yazmayı alışkanlık hâline getirmiştir, Kemalettin Tuğcu.

Kendisinin rahatsızlığı, hayata doğrudan doğruya aktif olarak karışmamış olması, evine kapanması hassas olan ruhunu daha da hassaslaştırmış; hatta zaman zaman bu eserlerde gördüğümüz gibi, marazi bir boyuta vardirmiştir. Fakat öte taraftan da hayattan bütünüyle el ayak çekmemiş, hayallerini, kahraman olma tasavvurlarını, eserlerinde canlandırdığı çocuklar vasıtasıyla gerçekleştirerek kendisinin de içinde yer aldığı büyük bir çocuk dünyası kurmuştur (Enginün'den akt. Şimşek, 2005, s. 33).

Tuğcu, ilk romanını 1915'te yazar, fakat bu romanını boş bir havuzda yakar (Yalanız, 2013, s. 63). *Fazilet Tacı* isimli romanını Akşam Gazetesi'ne götürür. Oradakiler romanı okuyacaklarını ve değerlendireceklerini söylerler. Kemalettin Tuğcu ona acıdiklarını düşünür ve romanı yırtıp çöpe atmalarını söyler (Tuğcu, 2004, s. 155). Kemalettin Tuğcu için yazmak yepyeni dünyaların kapılarını aralamak demektir. Aynı zamanda onun için yazmak, bir vakit geçirme, tiryakilik gibi bir şeydir (Şirin, 1989, s. 365).

Yazıya onu etkileyecek bir söz veya küçük bir görüntüden esinlenerek başlar. Bu ilham perileri onu yazmaya sürükler. Bambaşka maceralar, insanların acıları, okuduğu kitaplardaki olaylar onun ufkunu genişletir ve bir yazı makinesine dönüştürür. Yazıya nasıl başladığını şöyle anlatıyor Kemalettin Tuğcu:

Yazmaya şiirle başladım. Kafiye yani koşuk toplar, bunları sıralardım. Şiir beni tatmin etmedi. Daha sonra çocuk mecmualarına şiir yazdım. Yine çocuklar için şiir kitapçıkları çıkarttım. Benim yazı hayatıma başlamamın nedeni yalnızlık, sakatlık, çocukluk ve gençliğimi yaşayamayışım. Herkes okur, sınıfını geçer, meslekler tutarken ben Çengelköy'ün tepesinde, Padişah Vahdettin'in sarayına bitişik olan bahçenin içindeki köşkte annemle yalnız kalırdım. Savaş yıllarında başlayan bu yazma hastalığı beni melankolik bir insan yaptı. Kurşunkalem ve defterim yastığımın altında dururdu. Elimi uzattığımda hemen dokunabileceğim yerde. O kadar yakın bir yerde olmasını isterdim. Sabah uyanır uyanmaz yazmaya başlıyordum. Sonra bahçede, kapandığım bir odada. Parmaklarım yoruluncaya kadar yazıyordum saatlerce. Kalemi bıraktığımda yorgun hissediyordum ama mutlu oluyordum (Tuğcu, 2004, s. 152).

Tuğcu'nun babasına karşı olumsuz yaklaşımı romanlarına da aksetmiştir. Çoğu romanında baba ilgisiz bir tavır içindedir. Bazı romanlarında adeta kendi babasını anlatmıştır. *Yapraklar Dökülürken adlı* eserinde ilgisiz, sevgisiz baba rolü Tuğcu'nun babasıyla olan iletişimini göstermesi bakımından önemlidir (Güney, 2007, s. 12).

Kemalettin Tuğcu'nun yazma hayatına başlamasında etkili olan aile faktörüne bakacak olursak Tuğcu, babası hakkında şunları söylemiştir:

Babam benden on altı ay büyük ağabeyime okuma dersini gazeteden veriyordu. Sert, acımasız, düşüncesiz bir insandı. Beş altı yaşındaki oğluna okuma dersini gazeteden veriyor, onu hırpalıyor, ağlamasına da müsaade etmiyordu. Ben aynı odada, bir yer minderinde onları dinlerdim. Dedem ben yatıyorum diye seslenirdi. Babam dersi kesmez, uyku saati olduğunu düşünmezdi. Zavallı ağabeyim ağlaya sızlaya gazeteden okumaya çalışırken korkudan olacak ben de Arap harfleriyle okumayı öğrendim. Benim öğretmenim böylece korku olmuştu (Tuğcu, 2004, s. 79).

Kemalettin Tuğcu, babasının kitaplarıyla kendini yetiştirir. Babasının zengin sayılabilecek bir kütüphanesi vardır. Tarih kitapları, Servet-i Fünûn kitapları babasının kütüphanesinde bulunan kitap türlerindedir. Tuğcu bu eserleri okuyarak kendini geliştirmiştir. Babasının kitaplara merakı Tuğcu'nun da kitap sevgisini ve yazma merakını beslemiştir.

Babasının korkusunun aksine Tuğcu, dedesine sevgiyle bağlıdır. Romanlarında dede karakteri aileyi sahiplenen, koruyan, kollayan bir role sahiptir. Hürriyet'in ilanından önce dedesini kaybeder Tuğcu. Artık köşkte misafirler eksilir ve yoksulluk hâkim olur. Eve büyük emeği olup da değer görmeyen ve sadece torunları tarafından sevilen bir dede imajı. Tuğcu, romanlarında bu konuyu işlemiştir. Romanlarında bahsettiği evin direği, sevimli ve aileye bakan dede, aslında Kemalettin Tuğcu'nun dedesidir. *Kuklacı, Dedemin Evi, Yuvadın Uzak, Doğduğum Ev* romanlarında dede karakterini işlemiştir (Şimşek, 2005, s. 36). Tuğcu, dedesi öldükten sonra ferahlıktan darlığa düştüğünü ve sıkıntılı günlerin yaşandığını söylemiştir. Bu sıkıntı da romanlarına yansımıştır.

Yazar, annesini de romanlarında anlatmayı ihmal etmemiştir. Anne rolü Tuğcu da çok başkadır. Çünkü annesi Tuğcu'ya hamileliğinde bağdaş kurup oturduğu için kendini suçlamakta, yıllarca bu vicdan azabıyla yaşamaktadır. Fakat annesi yılmamış Tuğcu için oldukça çabalamıştır. Tuğcu'yu hastane hastane gezdirerek onun tedavi

olmasına yardımcı olmuştur. Sakatlığından dolayı evden çıkamadığı için oğluna defter, kalem alarak yazarlığına destek vermiştir. Annesi Şaziment Hanım, Tuğcu'nun hayatında hep destekçi ve ona hep yardımcıdır. Annesinin kemanla arasının iyi olması Tuğcu'yu da kemana yöneltmiştir. Annenin yaşamındaki bu rolü Tuğcu'nun romanlarına da yansımıştır. *Sakat Çocuk* romanında oğlunun sakatlığından ötürü sürekli acı çeken, kendini suçlayan bir annenin görülmesi Tuğcu'nun edebî kişiliğinde ailesinin etkin rolü olduğunu kanıtıdır. *Benim Annem* isimli romanında ise Tuğcu, oğlu için engelleri aşan bir annenin oğlunu okutmak için yaşadığı zorlukları anlatıyor. Bu romanda sanki bahsi geçen kadın Tuğcu'nun öz annesidir. Tuğcu ilk yazarlık deneyimlerini annesinin aldığı kitap ve defterler aracılığıyla yaşamıştır (Güney, 2007, s. 23).

Tuğcu'nun çocukluğunda eve gelen Gülter Hanım'ın da onun yazarlık hayatına etki ettiğini söylemek mümkündür. Tuğcu, bir anısında Gülter Hanım'ı şöyle izah etmiştir:

Birbirinden değişik çok güzel hikâyeler anlatırdı Gülter Hanım. Ben de büyük merakla dinlerdim. Cinli, perili masallar, beş arşın boyunda devler, bir dudağı yerde, bir dudağı gökte Arapların hikâyeleri beni başka dünyalara götürürdü. Sarayda geçen hikâyeler de vardı. Korkunç olurdu bazıları... Korkudan titrerdim ama merak ederdim nasıl bitecek diye (Tuğcu, 2004, s. 43).

Yukarıdaki anıya bakılırsa Tuğcu'nun dinlediği bu hikâyeler onun edebî kişiliğini geliştirmiş olabilir. Çünkü masallar çocuğun hayal gücünü geliştirir ve çocukta yeni ufuklar açar. Bu olağanüstü varlıkların Kemalettin Tuğcu'da etkisi olduğu bir gerçektir.

Yazarın edebî hayatında Nevfer Mektebi'nin de büyük rolü vardır. Yazar ayaklarındaki yaralar nedeniyle okula gidenleri ve okuldan gelen sesleri hep bir ağacın altına saklanarak dinler. Bu okul merakı ve okulu arzulayış biçimi Tuğcu'yu eserler yazmaya ve çocuklara yol göstermeye sürüklemiş olabilir. Nevfer Mektebi ile ilgili anısını şöyle anlatmıştır:

Bu okula da birkaç gün gidebildim. Ayaklarımda açılan yaralar bana hiçbir zaman aman vermemiştir. O mektebe kardeşim Kamer de devam ederdi. Devam ettiği kadar Fransızca ve piyano öğrendi. Ben uzaktan bakar, dinlerdim. O zaman on yaşlarındaydım ve ilk şiirimi de o esnada yazdım

(Tuğcu, 2004, s. 65).

Kemalettin Tuğcu'nun okula gidemeyişi onu duygusal dünyalara sürüklemiş olmalı ki daha on yaşındayken şiir gibi duygu yüklü bir türü yazabilmiştir. Bu duygusal çöküntüler Tuğcu'nun yazma serüvenini de etkilemiştir.

Kemalettin Tuğcu'nun kendi çabalarıyla Fransızca öğrenişi, aynı zamanda yedi yaşındayken *Gülüver Seyahatnamesi*, *Don Kişot* gibi çeviri romanlarda yazarlığının oluşumunda önemli yer tutar (Yalanız, 2013, s. 69).

Tuğcu, yazdığı romanlarda estetik kaygısı gütmmez. Romanlarını yazarken edebî endişeyle yazmadığı, gündelik olayları kendi bakış açısıyla içten bir şekilde yazdığı görülmektedir. Yaşadığı dönemdeki olayları ve kendi çevresini değişik şekillerde kendi romanlarına aktarır. Eserlerde geçen yardımlaşma, sosyal ortamın getirdiği olumlu akisler Tuğcu'nun romanlarına da yansımıştır. Romanlarında birbirine yardım eden insanları görmek mümkündür.

O yıllarda Çengelköy'deki iki yüz yirmi hanenin yüzde altmışı Rum'dur. Otuz yoksul ailenin de on altısı Rum, on dördü Türk'tür. İlk olarak beş kişilik bir heyet oluşturur muhtar. Kendisi de başkan olur. Köyün hali vakti yerinde olanlarından her ay düzenli para toplar. Türkler de Rumlar da katılır bu yardıma. Köydeki bakkal, kasap, fırıncı, oduncu, kömürçünün veresiye defterindeki borçlar silinir. Hali vakti yerinde olan olmayana yardım eder. Köyde tavla oynarken ya da sohbet ederken karşı karşıya gelirler yardım eden ve yardım alan. Ama ikisi de bunu asla bilmez. Sistem öyle güzel kurulmuştur ki (Tuğcu, 2004, s. 77).

Yeğeni Nemika Tuğcu tarafından anlatılan bu anılar Kemalettin Tuğcu'nun yaşadığı sosyal çevrenin ne kadar çeşitli ve yardımsever olduğunu göstermektedir. Romanlarında bu çevreden insanların birbirlerine yaptıkları yardımları ve kahraman çeşitliliğini görmek mümkündür.

Yaşadığı dönemdeki siyasi olaylar da Tuğcu'nun yazma serüvenini etkilemiştir. 31 Mart Olayı'nda büyükbabasının yaşadığı olaylar, Çanakkale Savaşı sırasında Çanakkale'nin boşaltılmasına tanıklık etmesi, İstanbul'un işgali ve İstanbul'daki yangınlar yazarın romanlarında yer bulmuştur.

Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında genellikle sade ve herkesin anlayacağı bir dil kullanılır. Üslubu akıcı ve içtendir. Birinci ve üçüncü kişili anlatımlar romanlarında tercih edilmiştir. Tuğcu, çoğunlukla köylerde veya ücra kesimlerde geçen olaylara yer

verdiği için romanlarında şivelere oldukça sık rastlanmaktadır. Kullanılan bu dil metnin yapısına uygun düşmektedir çünkü o yörelerde insanlar şiveli konuşmaktadırlar. Şive farkı etnik kökenden değil, kırsal kökenden kaynaklanmaktadır (Arlı, 2005, s. 78). Tuğcu'da kırsal kesimdeki bu dil farklılıklarını romanlarına yansıtabilmiştir.

Tuğcu'nun romanlarında zengin-fakir, güç-acizlik gibi tezatlıklar dikkat çeker. Eserlerde insanlar yoksul ama gururludur. Romanlardaki kahramanlar bu yaşam mücadelesinden asla taviz vermezler. Kahramanlar genellikle on iki, on üç yaşlarında kız veya erkek çocuklarıdır. Bu romanlarda anne ve babalar hep yan rollerdedir. *Deniz Kızı* romanında da on iki yaşlarında bir kızın balık tutarak ailesini geçindirdiği ve yaşına göre oldukça güçlü olduğu görülmektedir. Fakir olan bu kızın gururlu ve namuslu olduğu görülürken zengin olan bir erkeğin “züppe” olarak tanıtılması da Tuğcu'nun bu tezatlığa nasıl baktığı hakkında bizlere bilgi vermektedir. *Küçük İşportacı* kitabında da bir çocuğun babasının yokluğu yüzünden evi geçindirmesi ve hayatla mücadelesi anlatılmıştır. Tüm bu romanlar kurmaca metinler olsa da insanın yaşaması muhtemel olayları anlatması bakımından çok okunmaktadır, Eco'nun (2011, s. 179) “Her ne olursa olsun kurmaca yapıtlar okumaktan vazgeçmeyeceğiz” dediği gibi Tuğcu'nun bu romanları kurmaca metinler içinde “vazgeçmeyeceğimiz” denilen türdendir. Aynı zamanda Erdoğan şiirinde Tuğcu'dan şu şekilde bahsetmiştir (1998, s. 9-13):

Bizim Kemalettin Tuğcu'muz vardı.

Bir de camların buğusuna yazı yazma imkânımız.

Burada dikkat çeken nokta Yılmaz Erdoğan'ın Kemalettin Tuğcu'yu sahiplenmesi ve ‘bizim’ ifadesini kullanmasıdır. Çünkü Tuğcu bizim içimizdeki, bizim mahallelerimizde geçen olayları, güçlükleri sıkıntıları yazmıştır. İyiliği, güzelliği bize duygusal öğelerle anlatabilmiştir. Toplumunu eğitmek için duygu yüklü imgeleri kullanmıştır.

Tuğcu, romanlarını genellikle şu amaçlar için yazmıştır:

- Sakatlığının getirdiği yalnızlıktan kurtulmak,
- Kendisi gibi doğuştan engelli olan çocuklarla iletişime geçmek,
- İnsanlara iyi bir dünyada yaşamanın güzelliğini anlatmak,
- Çocukken okuduğu ve etkilendiği iyi yazarlar gibi olmak için yazmıştır.

Tablo 2. Tuğcu'nun romanlarının genel özellikleri.

Karakterler	Olaylar	Bölümler
Bıçkın delikanlılar	Sakatlığın verdiği acılar	Serim: Karakterin sıkıntısının tanımlanması
Güngörmüş yaşlılar	Üvey anne zulmü	Düğüm: Karakterin sıkıntıdan kurtulma yolları
Dedikoducu kadınlar	İlgisiz babanın yaptıkları	Çözüm: Karakterin sıkıntıdan kurtulması
Gururlu çocuklar	Geçim sıkıntısı	
İlgisiz baba	Çocukların gördüğü eziyet	
Üvey anne	Yetimlik	

2.1.2. Kemalettin Tuğcu'nun Edebiyattaki Yeri ve Eleştiriler

Kemalettin Tuğcu, edebiyatın adeta bir yazı makinesi gibidir. Türk edebiyatına özellikle çocuk edebiyatına oldukça fazla eser bırakmıştır. Öyle ki 1940'lı yıllarda yazarın kitapları çok beğenilmiş ve kitaplar oldukça satılmaya başlanmıştır. Fakat eserlerdeki ajitasyon oranının fazlalığı Tuğcu'ya eleştirilerin gelmesine sebep olmuştur. Tuğcu'daki en önemli nokta karakterlerin başlarına sürekli olumsuzlukların gelmesi ve ebeveynlerin çocuklarına şiddet uygulamasıdır. Çocuğu övmek ya da kötölemek yoluyla çocuk istenmeyen davranışlardan kurtulamaz, bunun yerine iyiliğe ve güzelliğin bulunduğu örnekler sunulmalıdır (Yavuzer, 2004, s. 17). Yavuzer'in bu açıklaması Tuğcu'nun romanlarındaki çocukların gördüğü şiddete bir eleştiri niteliğindedir. Romanlardaki şiddet ve duygusal çöküntünün yanı sıra tekrara ve sıradanlığa düşme de eserlerine gelen eleştiriler arasındadır. 312 roman yazıp tekrara düşmemek elbette kaçınılmazdır. Romanlardaki sıradanlık ve sürekli benzer konular işleme yönüyle eleştiri oklarının hedefinde olsa da Tuğcu hakkında olumlu anlamda eleştiriler de oldukça fazladır. Bunlardan birkaçı şu şekildedir:

Selim İleri, Tuğcu'ya yapılan eleştirilere kayıtsız kalamaz ve şöyle cevap verir:

Kemalettin Tuğcu gibi yüksek duyarlı bir gençlik, çocuk edebiyatı yazarlarını karalamaya yeltenenler çıktığını çok iyi biliyorum. Önemli bir şairimiz yıllar önce bir televizyon programında Kemalettin Tuğcu'nun gençlik kitaplarının beyin yıkadığını ileri sürmüştü (İleri, 1995, s. 12).

Can ise Tuğcu'daki duygusal bağa dikkat çeker ve şöyle der:

Kahramanlarına, bütün sıkıntılarına, acı çekmelerine, ağlamalarına rağmen mutlu bir final hazırlamış. İntihar etmek gibi aslında insanın fitratıyla

bağdaşmayan olaylara hiç yer vermemiş. Onun yerine umudu, insanları sevmeyi ve hoşgörüyü işlemiş (Can, 1996, s. 11).

Barbarosoğlu da Tuğcu'nun romanlarına inandığını ve onlarla büyüdüğünü ifade eder ve şöyle der:

Ağlayarak arındığımızı düşünürdük herhalde. Kirli dünyanın renklerini içimizden gözyaşlarıyla söküp attığımızı. Çünkü Kemalettin Tuğcu, iyi olursak her şeyin bir gün mutlaka iyi olacağına inandırmıştı bizi. Evet, ona inanırdık. Yarınlara güven duymayı en çok onun satırlarından öğrenirdik (Barbarosoğlu, 1996, s. 11).

Bizlere ağlayarak düşünmeyi ve vicdanlarımıza göre olayları değerlendirmeyi öğreten bir yazardır Tuğcu. Çocuk edebiyatındaki yeri yadsınamaz bir gerçektir. Çoğu insana göre Tuğcu acı olayları tatlı anlatandır. Romanlarının sonunun genellikle mutlu bitmesi ve hoşgörünün hâkim olması, iyiliği, güzelliği aşılması eserlerin çok okunmasını sağlamıştır. Harf devriminin yapıldığı dönemde çocuk kitapları bulmak zorken Tuğcu'nun yazdığı dönemlere bakıldığında bu açığın çocuk romanlarıyla kapatıldığı açıktır. Çocuklardaki duygusal boşluğu yazdığı çocuk romanları sayesinde doldurmuştur.

2.2. Ana Dili Eğitimi

Dil, belli kalıplara konulamayacak kadar evrensel ve çok yönlü bir olgudur. İnsanlığın var oluşundan beri en temel nokta dildir. Temel nokta olmasındaki sebep dilin insanlığın en kolay şekilde birbirleriyle anlaşma aracı olmasındandır. Dilin onlarca tanımı ve açıklaması vardır, fakat bu bile tamamen dili anlamak ve çözümlmek için yeterli değildir. “Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir” (Ergin, 2009, s. 3). Ergin'in tanımına bakıldığında zaman dilin gizemli bir varlık, çözülmesi güç bir sistem olduğu ortaya çıkmaktadır. Dil, kimi sırları çözülemeyen büyülü bir varlıktır (Aksan, 1998, s. 1). Düşündükçe anlamlandıramadığımız ya da bambaşka özellikler ortaya çıkaran çok yönlü, gizemli bir düzendir. Aynı zamanda dil canlı bir varlıktır, çünkü içinde kendi kurallarını barındırır, sürekli değişir, gelişir ama bütün bunları kendi kanunları çerçevesinde yapar. Dil, zamanda yan yana sıralanmış sesler sistemidir (Bayrav, 1998, s. 14). Dilin iskeletini ise

sesler oluşturur ve onu bir binayı saran sıva gibi sararak onu korur.

Dil aynı zamanda bir iletişim aracıdır. İnsanlar çok eskiden dumanla veya birbirlerine vurarak da anlaşsalar yine de dili kullanarak bunu yapmışlardır. Dilsel davranışlar olarak adlandırılan bu jest ve mimikler, insana ait bir yetinin gerçekleşmesi olarak kabul edilir (Kıran, 2000, s. 38). Durumdan duruma insanlar konuşmacı veya dinleyici olabilirler. Yani dil konuşma veya dinlemeye katkı sağlayan iletişimsel bir araçtır. Fakat dile sadece iletişim aracı demek dilin birçok önemli özelliğini göz ardı etmek demektir (Toklu, 2003, s. 12). Çünkü dil, o toplumun düşünce dünyasını, hayallerini bize birebir aktaran bir gerçektir. İnsanların dünyayı algılayış şekli dil sayesinde oluşmaktadır.

Ölü diller bile kendi içinde bir düzen veya bir mekanizma barındırmaktadır. Dil sisteminin organizması yapı ve birtakım kurallar çerçevesinde işlevsellik kazanmaktadır. Dilin öğeleri ya da bölümleri kendi içinde birbirine bağlı ve düzenli bir yapıdadır (Vardar, 1998, s. 83). Dil bir dizgeler birimidir ve bu yapı kendi içinde koruduğu düzen sayesinde varlığını devam ettirmekte, sürdürmektedir.

Ana dili çocuğun küçük yaşlarda kendi ortamında edindiği bir beceridir. Beceri olmasındaki temel sebep çocuğun konuşma yetisi kazanması ve bunu eyleme dökebilmesidir. Çocuk annesine seslendiğinde buna sadece sözcük kodlamak için yapmaz, buna duyguları da kodlar (Yakıcı ve diğerleri, 2010, s. 8).

Genel hatlarıyla, yapılan tanımlardan yola çıkılarak bir ifadeye varacak olursak dil;

- İnsanın temel becerilerini yani okuma, konuşma, yazma gibi unsurları bütünüyle etkileyen bir düzen,
- Etkileşime açık iletişim aracı,
- Bireysel ve toplumsal kanunları olan bir mekanizma,
- Kültürel aktarıma yardım eden bir vasıta,
- Yapısal olarak bir araçtır.

Bu genellemelerden yola çıkılacak olursa dil, toplumsal ve bireysel kanunlar çevresinde sosyolojik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Karşılıklı bildirişimin sağlandığı ve belli gramer kuralları dâhilinde kullanılması gereken bir sistemdir.

Dil gelişimi çok boyutlu ve kapsamlı bir süreç olduğu için dilin boyutunu araştırma sınırının açıklanması mümkün görünmemektedir (Sis ve Gökçe, 2016, s. 32). Dil ile alakalı birçok kuramsal görüş ortaya atılmış ve dil bilimciler, psikologlar farklı

görüşler öne sürmüşlerdir. Sosyal öğrenmecilere göre dil, anne ve babanın model olması ile kazanılmaktadır (Selçuk, 2004, s. 104). Yani anne ve babanın çocuğa sürekli dönütler vererek onun yanlışlarını düzeltmesi ve kendi ana dilini çocuğa düzgün bir şekilde öğretmesi sosyal öğrenme yaklaşımı için oldukça yeterlidir.

Davranışçı kuram ise çocukların belli sesleri çıkardıklarında o seslerin pekiştirilmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır ve böylece çocuk o sesleri daha sık kullanır, dili gelişir (Selçuk, 2004, s. 104). Çocuk “ba, an vb.” sesler çıkardığında eğer çocuğun hoşuna gidecek bir hareket yapılırsa çocuk o sesleri tekrarlamaya devam eder ve böylece konuşmayı öğrenir.

Bilişsel kuramda ise dil, çevredeki seslerin taklidi ile zihinden öğrenilir (Erden ve Akman, 2001, s. 83). Bu görüşe göre biliş dil öğrenmek için tek başına yeterlidir. Çocuk çevresinde konuşulan dili içselleştirir, kavrar ve daha sonra dil bilgisi kurallarına göre konuşmaya başlar.

Dil, iletişimin en önemli araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı düşünceyi anlatırken jest ve mimiklerle anlatma bir seçenek olabilir ama dilin sağladığı geniş olanakları hiçbiri tam anlamıyla karşılayamaz. Dil, duygu aktarımında bize yardımcı olur. Bu aktarımı daha küçükken öğrenip yapmaya başlarız. İşte yakın çevremizden bize öğretilen bu dil ana dilidir. Bir çocuğun yakın aile çevresinden, annesinden öğrendiği dil o çocuğun ana dilidir (Uslu, 2007, s. 24). İnsanların toplumsal bağları bu dil sayesinde şekillenmektedir. Çocuğun öğrendiği bu dil onun kendini ifade etmesini ve birtakım olgu ve olayları açıklayabilmesine yardımcı olmaktadır. Bu ana dili sayesinde çocuk kendini ifade etmekte ve sosyalleşebilmektedir. Aile veya toplum içinde ana dili, ilk dil olarak da ifade edilmektedir (Aksan, 2000, s. 64). Kültürel aktarım ana dili sayesinde nesilden nesile aktarılmaktadır. Ulusların yaşam biçimleri, gelenekleri, yemekleri, örf ve adetleri dil sayesinde aktarılmakta ve bu dilde nesilden nesile öğretilerek geçmektedir. İnsanlar duyan, düşünen ve paylaşan varlıklardır (Özkırımlı, 2002, s. 11). Aileler, kabileler veya toplumlar kendilerini ifade ederken hislerini dil ile dışa vurmuşlardır. İnsanlar hislerini çocuklarına dil aracılığıyla aktarmaktadır. Çocuk da annesinden veya başka bir yakınından öğrendiği bilgileri gelecek nesillere aktarmaktadır. Öğrenilen bilgiler değişime uğrayarak başka kuşaklara geçer. Ana dili çocuğa güzel ve doğru bir şekilde öğretilirse çocukların duygu ve hayal dünyası o denli gelişecek ve büyüyecektir. Çocuğa küçük yaşlarda verilen ana dili

bilinci ülkenin dil anlamında gerekli atılımı yapmasının da önünü açacaktır. Gazete ve haberlerde Türkçeyi güzel ve etkili kullanmak, yabancı sözcüklerin Türkçe karşılığını kullanmak ana dilimize olan katkıyı artıracak ve dilimizin daha kalıcı olmasını sağlayacaktır.

Ana dilimiz duygularımızın, düşüncelerimizin, kültürümüzün, kısacası kişiliğimizin aynasıdır (Aksan, 2000, s. 64). İnsanların temel ihtiyacı konuşmaktır. Gün içinde sıkça yapılan eylem konuşmadır. Ülkemizde ana dili eğitiminin önemi yeterince anlaşılammıştır. Liseyi bitiren bir öğrenci üniversitelere gitmekte ve orada Türk Dili dersleri görmektedir. Ana dilini bilmeden yetişen bir öğrenci diğer derslerde de başarı gösterememekte ve kendini rahatça ifade edememektedir. Çünkü okuduklarımızı anlayabilmek ve başkalarına rahatça ifade etmek için ana dilimize hâkim olmamız gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerde ana dili eğitimi büyük önem arz etmekteyken ülkemizde halen yeterli atılım sağlanamamıştır. Ana dili düşünceden ayıramayacağı için dil ne kadar gelişirse düşünce de o denli gelişmekte ve ilim anlamında çocuğa katkı sağlamaktadır. Göğüş (1993, s. 5), bireyin ana dili geliştirme evrelerini şu şekilde sıralamıştır:

- Okuma, yazmayı öğretmek,
- Okuduğunu, dinlediğini doğru anlayabilecek bir zihin düzeyine getirmek,
- Kendi düşüncelerini sözle, yazıyla doğru anlatma yeteneğini kazandırmak,
- Dilin kurallarını öğretmek,
- Edebiyat eserlerini okumaya, bunlardan zevk almaya, bu eserler yoluyla insanı, sorunlarını, doğayı tanıtip sevmeye alıştırmak.

Bu gelişim okuma sevgisi aşılılarak verilebilir. Çocukta geliştirilen okuma sevgisi dil öğrenimine de katkı sağlayacaktır. Didaktik tarzdaki metinlerin yanında çocuğa okuma sevgisi aşılacak metinlere yer verilerek çocuktaki okuma isteği artırılabilir. Bu okuma isteğinin artırılması ilköğretimin ilk yılında başlayarak daha çok seviyeye uygun edebi metinlerle (masal, şiir, hikâye vb.) gerçekleştirilir (Sever, 2005, s. 182). Çocukta okuma isteğini artırmak için onunla beraber okumanın yanı sıra çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına göre de kitap seçimi önemlidir. Çocuk öncelikle ana diline katkı sağlayacak eserleri büyüklerinden dinlemektedir. Büyüklerden dinlenen masal, öykü,

şiiir gibi türler çocukta dinleme zevki oluşturabilir. Dinlerken olayı kendi dünyasında canlandırır ve empati kurma becerisi kazanır. Eserlerdeki kahramanların fizikî ve ruhsal özelliklerini düşünür, sorulan sorulara kendince karşılıklar verir. Ama tüm bu yanıtlar kişiden kişiye göre değişen ifadelerdir. Çocuk kendine sorulan sorulara cevap verirken bir çizgi filme atıfta bulunabilir veya bir görseli zihninde canlandırabilir. Bütün bu davranışlar çocuğun dil yetisine katkı sağlayabilir. Bütün bunları yaparken dinler ve konuşur. Konuşma da bireyin kendini anlatma biçimidir ve bir tür davranıştır (Günay, 2004, s. 24). Kendini anlatış biçimi dil becerisine de katkı sağlar ve bireyde özgüven gelişimine yardımcı olur. Bir becerinin gelişimi bireyde diğer becerileri de geliştirir ve buna kaynaşık beceri de denilebilir (Sarıçoban ve diğerleri, 2015, s. 14).

Çocuk kitaplarında metinlerin görsellikle desteklenmesi çocuğun okumaya olan ilgisini artıracaktır. Çocuk güzel olan şeylere ilgi duyar ve böyle metinleri okurken estetik bir haz kazanır ve metinlerde verilmek istenen mesajları doğrudan alır. Bu da çocuğun ana dili bilincine kavuşmasına yardım eder.

Ana dili eğitimini çocuğa göre düşündüğümüz zaman eserlerin yapı bakımından titizlikle seçilmesi büyük önem taşımaktadır. Çünkü ana dili eğitimi kişiye onun birey olduğunu hissettirir. Ana dili bilinci ve sevgisi aynı ulus içerisinde yaşayan insanlar arasında ortak bir düşünce sistemi oluşturur (Sinan 2006, s. 76). Çocukta ulus kimliği oluşturur ve vatana bağlılık duygusunun gelişimine katkı sağlar. Ana dili öğretimi, öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatım yeteneklerini geliştirmeyi, onları öğrenmede aktif duruma getirecek doğrultuda desteklemeyi ve onların ders konularının dışındaki metinlere de eğilmelerini amaçlar. (Aksan 2004, s. 350).

Ana dili eğitimi genellikle üç temel ilkeye dayanmaktadır:

- Dil öğretimi, öğrenme durumlarında gerçekleşmelidir.
- Dil öğretimi, etkinlikler yardımıyla yapılmalıdır.
- Dil öğretiminde kullanılan her türlü malzemenin içeriği anlamlı olmalıdır (Yıldız, 2003, s. 9-10).

2.3. Edebiyat

Duygu, düşüncelerin sözle veya yazıyla anlatılma sanatına edebiyat denir. “Edebiyat nedir?” sorusuna tam bir cevap almak zordur. Çünkü her eser veya yapılan sözselsel bir etkinlik edebiyatın sınırlarına girmektedir. Edebiyat denilince insanların

aklına genellikle yazılı eserler gelebilir. Çünkü insanlar için sanat yani yazma bir kaçıştır ya da bir ele geçirme yoludur (Sartre, 2008, s. 46). İnsanlar yazdıkça veya duygularını başkalarına aktardıkça edebiyatın sınırları genişlemekte ve tanımlara sığmamaktadır. Güvenilir ve değişmez değerleri olan ve ortak belli iç özellikleri paylaşan eserler anlamında bir edebiyat tanımı yapmak oldukça güçtür (Eagleton, 1983, s. 10). Tanımın zor olmasının sebebi belki de bazı eserlerin sonradan edebiyatın kapsamına alınmasından ileri gelmektedir. Bilgegil (2015, s. 21), edebiyat kelimesinin dilimizde kazandığı altı farklı anlamı şöyle ifade etmektedir:

- Ahlâkî bir mana
- Dille ilgili bilgiler ve kurallar
- Güzel yazma/konuşma sanatı
- Dille yapılan güzel sanat dalı
- Belli bir konu, saha ile ilgili yazılar toplamı
- Lüzumsuz yere sözü uzatmak, boş söz söylemek, sanat yapıyormuş edâsı içinde konuşmak.

Edebiyat eserlerinin *yaratma* olması kaygısı diğer eserlerin edebiyat sınıflandırmasına alınmaması demektir. Mesela bir anı veya otobiyografi yaratmaya gerek duymadan yaşamın içinden gelir. Günümüzde edebiyat kelimesi tanım olarak sanat etkinliği olarak dile getirilir (Aktaş, 2009, s. 187). Edebiyat dil ile gerçekleştirilen sanat etkinliğidir ve bu etkinlikler edebî metinler aracılığıyla gerçekleştirilir.

Edebiyat, dönemden döneme değişikliklere uğrayarak farklı adlar almıştır. Yazın kelimesi buna örnek olarak verilebilir. Edebiyat, Arapçada *edep* sözüden geliyor ve yazıda yanlış yapmamayı öğreten bilim anlamında kullanılıyor; buna retorik de denilebilir (Akerson, 2010, s. 17). Retorik denilmesinin sebebi edebiyatın söz söyleme sanatına dayanması. Edebiyat kavramının kökenine bakıldığı zaman *litera* (*harf*) kelimesinden gelmesi edebiyatı yazılı eserlere dayandırması sözü edebiyat kapsamı dışında tutmaktır. Sözün dışarıda tutulması edebiyatın var oluşunu yok saymak demektir. Edebiyatın malzemesi dil, kaynağı yaşantılardır (Aytaç, 1999, s. 11). Kaynağını yaşantılardan alan edebiyat, sözsel bir yaratıcılıktır. Edebiyat yapmak deyimi sözün etkili güzel kullanılması manasına gelmektedir. İnsanlar kendini sözle, vurgularla daha güzel anlatabilir. Sözü etkili söyleyerek karşı tarafta zevk uyandırma meselesi edebiyatın kapsamına girer.

İnsanları duygu, düşünce, hayal dünyası bakımından yükselten ondaki estetik duyguyu heyecana, harekete geçirecek şekilde şiir, roman, hikâye, tiyatro vb. nazım ve nesir halindeki sanat eserlerinin tümüne; bu eserleri inceleyen bilime; bu bilimi konu alan kitaplar manzumesine edebiyat denir (Karataş, 2001, s. 120). Edebiyat insanların zevk veya hayal dünyasını yükseltir. Edebiyatın temel işlevi zevk meselesidir. Edebiyat, dilin heyecanın izdivacından doğan bir bebektir (Tarlan, 1981, s. 22). Yaşanılan ilk heyecanların dile yansması edebiyatı ortaya çıkarmaktadır. Edebiyat, insan ve yaşam gerçekliğinin, sanatçının düşsel-düşünsel çabası ve dilin anlatım olanaklarıyla yeniden biçimlendirilmesi eylemidir (Sever, 2013, s. 177). Dilin anlatım olanaklarıyla zenginleşmesi edebiyatın tanımını sınırsızlaştırmaktadır. Edebiyatın tanımı tek bir kalıba sığmamaktadır. Estetik haz olan okuyucu zevk duyar ve edebiyata ilgi duyar. Edebiyat, okuyana estetik bir tat verir (İnce, 1993, s. 97). Nasıl ki bir zanaatkâr bir esere şekil vererek işçilik yapıyorsa edebiyatçı da sözcüklere şekil vererek cümleleri şekillendirir ve okuyucudaki estetik duyguyu hareketlendirir. Taş veya bronz heykelin, boya resmin, sesler müziğin ham maddesi olduğu gibi dil de edebiyatın ham maddesidir (Wellek ve Warren, 2005, s. 9). Dilin edebî, günlük kullanım farkları edebiyata bakış açısını da belirlemektedir. Resim, müzik, heykelden farklı olarak edebiyattaki dil çok farklıdır ve kendine özgü kuralları vardır. Sözün güzel ve etkili söylenmesi edebî olması için gerekli olsa da işin içine duyguyu da katmak gerekmektedir. Salt duygu olarak meseleye bakmak eksikliklerdir çünkü düşünceyi geri plâna atmak edebiyatın temellerini yıkmak demektir.

Günlük dilin edebî dilden farkına bakılacak olursa insanlar günlük dilde kendilerini bağırıp çağırarak, işaret diliyle anlatırlar ya da bazen birkaç cümleyle kendilerini ifade ederler. Düşünmeden plânsızca yapılan konuşmalar edebiyatın sınırlarına dâhil edilmeyebilir. Bazı cümlelere laf veya lakırdı der, geçeriz. Ama edebî dilin günlük dilden farkı şiirsel olması ve etkileyici olmasıdır. Burada şahsîlik önemlidir, çünkü edebî dilde şahsîlik dilin sınırlarını ayırabilmektedir.

Dilin sınırları içine giren edebiyat, kültürle de yakından ilintilidir. İnsanlar edebî eserler sayesinde kültürel değerlerini gelecek kuşaklara aktarmakta ve bu örgütlenme sayesinde millet olma bilincine erişmektedir. Destanlar, halk hikâyeleri, atasözleri, deyimler kültürel miras aktarımına yardım eder ve millet olma bilincini geliştirir. Çetişli (2016, s. 214), edebiyatın millet açısından işlevlerini şu şekilde sıralamıştır:

- Edebiyat, “varlık”ı ile kültürel bir değerdir.
- Edebiyat, oluşturduğu “edebî gelenek” ile kültürel bir değerdir.
- Edebiyat, bünyesindeki “edebî zevk” ile kültürel değerdir.
- Edebiyat, vasıtası “dil” ile kültürel bir değerdir.
- Edebiyat, “muhteva”sı ile kültürel bir değerdir.
- Edebiyat, “topluma seslenme”si ile kültürel bir değerdir.
- Edebiyat, “sanatkâr”ı ile kültürel bir değerdir.

Kavcar (2000, s. 97), edebiyatın işlevlerini şu şekilde sıralamıştır:

- Bir sanatın kurallarını inceleyen bilgi dalı.
- Düşünceleri, duyguları etkili şekilde anlatan söz sanatı.
- Herhangi bir bilim dalıyla ilgili yazı ve yapıtların tümü.
- Estetik değeri olan yapıtların tümüdür.

Yukarıdaki işlevlere bakıldığında zaman edebiyat, kültür ve millet kavramıyla iç içedir. Edebiyat, kültürü ve milleti kendi potasında eritip bir bütün oluşturmaktadır. Türk edebiyatı millî ruh ve millî kültürümüzün tüm öğelerini yansıtan bir aynadır.

2.3.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı kavramını ele almadan önce “Çocuk nedir?” tanımının yapılması gerekir. Bu tanımlar bize çocuk edebiyatının kapsamını daha iyi açıklamamızı sağlayacaktır.

Çocuk, bedensel ve zihinsel olarak genellikle 0-16 yaş arasında kalan bireydir. Gün gün, adım adım olgunlaşan, büyüyen, bu amaçla eğitilen insandır (Ciravoğlu, 2000, s. 11). Fizikî ve ruhsal anlamda gelişen ve her gün düşünce dünyasında yeni fikirler beliren insandır çocuk. Burada gelişim önemlidir, çünkü çocuk geliştikçe zihinsel anlamda somuttan soyuta doğru bir yol kat edecektir. Soyut işlemler döneminde çocuklar artık somut işlemlerdeki düşüncesinden ziyade farklı seçenekler düşünmeye başlar. Sadece var olanla değil, muhtemel seçenekler üzerinde de düşünür (Cüceloğlu 2000, s. 352; Başaran 2005, s. 160). Çocuklara okutulan eserlerin soyut veya somuta göre takip edilmesinin daha doğru bir saptama olduğu düşünülmektedir.

Bazı tanımlarda doğumdan on iki yaşa kadar olan bireyler için çocuk sözcüğü kullanılsa da çocuk kavramı on sekiz yaşına kadar olan süreci kapsamaktadır. Çocuk,

Reşit sayılmayan küçük yurttaştır (Yörükoğlu, 1992, s. 13). “Çocuk olma” durumu reşit sayılmamak demektir. Bu reşitlik kendi başına karar verememe, aldığı kararların değişkenlik göstermesi ve kendisi için kötü sonuçlar doğurabilmesinden ileri geldiği varsayılmaktadır. Ergenliğe varma, buluş çağına erişme şeklinde de tanımlanabilir. Çocukluk, bebeklik ile ergenlik arasındaki dönemi kapsayan bir süreç olmasına rağmen çocukluğun her dönemi farklı gelişim özelliklerini içermektedir (Küçük, 2005, s. 23).

Yaş ögesine takılmadan çocuğu ele alacak olursak zengin hayal dünyasını, eğlenceyle birleştiren varlık çocuktur. Çocuğun kişisel ihtiyaçlarının yanında manevî ihtiyaçlarının da karşılanması gerekmektedir. Çocuğun ruhsal dünyasını da masal, ninni, şiir gibi edebî türler geliştirebilir. Bu çerçevede türlü içeriklerden meydana gelen, etkili ve güzel bir dil aracılığıyla çocuklar için çocuksu duyarlılıklar dikkate alınarak yazılmış edebî eserler, çocuk edebiyatı başlığı altında değerlendirilmektedir (Demirel, 2009, s. 17). Günümüzde çocuk daha önemli hâle gelmiş ve çocuk için yazılan eserlerin sayısı da artmıştır. Çocuğa verilen önemin artması da çocuk edebiyatı kavramını oluşturmuştur. Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılan, üstün sanat niteliği taşıyan eserlere verilen genel addır (Onan, 2013, s. 64). Hedef kitlesi çocuk olan bu eserlere sırf çocuklara yazılıyor diye özensiz davranmak o eserin çocuk edebiyatı alanı içerisinde değerlendirilemeyeceği anlamına gelmektedir. Çünkü çocuk o eserleri okurken etkilenecek, aynı zamanda çocuğun hayal, duygu ve düşünce dünyasına olumsuz anlamda etki yapacaktır. Bu denli önemli ve hassas bir konuda eserlerin titizlikle yazılması çocuğa pozitif anlamda katkı sağlayacaktır.

Çocuk edebiyatı denince yazanı belli olmayan sözlü ürünler akla gelmektedir (Kökçü, 2015, s. 4). Masal, fabl gibi türler genellikle çocukları eğitmeyi amaç edinir. Kahramanlar, çocukların dikkatini çekebilecek türden varlıklardır. Masallar, hikâyeler, romanlar, anılar, biyografik eserler, geziler, şiirler, doğa ve fen olaylarını anlatan yazılar vb. hep bu çerçeve içine girebilir (Oğuzkan, 1987, s. 12). Çocuk edebiyatı yaşamın her safhasında ve sözel sanatların varlığını içine alan ve edebiyata dair nitelikleri barındıran bir alandır. Yetişkinlere göre yazmak için belirlediği hedef kitlenin özelliklerini daha fazla göz önünde bulundurur. Çocuğa göre yazdığı için daha titiz davranır. Çocuk edebiyatı, çocuğa göre oluşturulan eserlerin yalınlık ve içtenlikle yazılmasını sağlayan geçiş dönemi edebiyatıdır (Şirin, 2007, s.16). Çocuk edebiyatı yazarı yazarken çocuğun ilgi, algı, ihtiyaçları doğrultusunda yazmaya özen göstermelidir. Çocuk edebiyatı yazım

prensipleri açısından tanımlanması en güç türlerden biridir çünkü hedef kitle çocuklardır. Çocukların anlayabileceği bir dil, edebî üslup, estetik gibi soyut konuların tematik olarak birleştirilmesi oldukça güçtür. Çocuk edebiyatı, çocukların duygu, düşünce hayal dünyasına hitap eder (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 4). Çocukların duygu, düşünce ve hayallerine hitap edilirken yazılan eserlerin güzel ve etkileyici olmasının çocuğu okumaya daha çok teşvik ettiği düşünülmektedir. Çocuk edebiyatı eserleri, çocukluk devresi için oluşturulmuş edebiyat ve estetik zevki taşıyan, çocuğun gelişimini dikkate alan işbirlikçi ve çağdaş bir alandır (Baş, 2006, s. 28). Nitelikli olan ürünler çocuğun düş gücüne seslenerek onda yeni imgeler oluşturur. Bu imgeler çocuğun kendini rahatlıkla ifade etmesine katkı sağlar. Hayal gücüne seslenirken çocuğa her şeyi gerçekmiş gibi gösterir. Çocukların gerçekmiş gibi algıladıkları bu olaylar hiç de nesnel olmayan alımlama farklarının ortaya çıkmasını sağlar (Dilidüzgün, 2003, s. 66). Çocuk, eserleri okurken kendine göre yorumlar katar ve bu yorumlar sayesinde kendini ifade etme imkânı bulur. Bu da çocuk için bir başarı sayılabilir ve okumaya ilgisini pekiştirebilir. Masal ve öykü gibi türler, çocuğun yaşama açılan kapılarıdır (Sis ve Gökçe, 2016, s. 32). Çocukların hissiyatına seslenen öykü, okuyucusuna yaşamın renklerini gösterir. Çocuk, nitelikli eserleri okudukça acıma, üzüntü gibi duyguları öğrenir.

2.3.1.1. Çocuk Edebiyatının Nitelikleri ve Hedefleri

Çocuk edebiyatını, çocuk için yazılmayan diğer türlerden ayırmak oldukça zordur. Çocuğun dilini anlamak, çocuğun zihin dünyasını resmetmek karmaşık bir olaydır. Bu karmaşıklığı da çocuğa ait eserler çözebilir. Buna rağmen bir eseri keskin bir şekilde çocuğa göre diye nitelendirmek güçtür. Çünkü çocuk iyi tanınmaz, onun zihninden geçenleri kavramak kolay değildir ve bizden saklamak istediklerini çok iyi gizleyebilir (Jacquin, 1969, s.16). Yetişkinlere seslenen birçok edebî eserin aynı zamanda çocuklara uygun olduğu düşünülmektedir. Yine çocuklara seslenen birçok eserin büyükler için uygun olduğu bilinmektedir. Robinson Crusoe, Ömer Seyfettin'in Kaşığı, Falaka, Forsa gibi öyküleri hem çocuklara hem büyüklerle hitap etmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2003, s. 7).

Yalçın ve Aytaş (2002, s. 5) çocuk edebiyatının niteliklerini şöyle sıralamıştır:

- İyi bir çocuk edebiyatının yalnızca eğitici ve öğretici olması yetmez.

Estetik zevk ve düşünce içerisinde kaleme alınmalıdır.

- Çocuğun hayal dünyasını geliştirir.
- Çocuğun etrafında olup biteni fark etmesini sağlar.
- Çocuğun dil gelişimine yardımcı olur.
- Çocuk edebiyatı, hayata, ahlâka ve yüksek değerlere önem verir.
- Çocuğun yaş grubuna göre duygu ve düşüncelerini eksiksiz olarak

anlatmasını sağlayan bir edebî türdür.

Yukarıdaki niteliklerden de anlaşılacağı gibi iyi yazılan ve tamamen çocuğun beklentilerini ön plânda tutan bir çocuk edebiyatı eserinin çocukları farklı dünyalara sürüklediği, farkındalık yarattığı ve çocuğun dilsel gelişimini etkilediği varsayılmaktadır. Özellikle günümüz çocuklarının teknolojiye olan ilgisi gittikçe artarken çocuk edebiyatı yazarlarının işi oldukça zordur. Çocukları teknoloji bağımlılığından kurtarmanın yollarından birisi de zevk uyandıracak, çocuğu farklı dünyalara sürükleyecek eserlerin yazılmasıdır. Çocuk edebiyatı eserleri çocukça bakış ve anlayış içermeli, çocuğa göre dilin kullanımı vazgeçilmez olmalıdır (Akın, 2009, s. 63). Çocuk eserleri çocuğun ruhsal dünyasına uygun olmalı ve psikolojisini olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olmamalıdır.

Çocuk edebiyatındaki kuralların yanı sıra çocuk kitaplarında bulunması gereken birtakım özellikler mevcuttur. Çocukları bilişsel, psikolojik açıdan etkileyen çocuk edebiyatının düzyazı türlerinde şu özellikleri barındırması gerekmektedir (Bozdağ, 2000, s. 372).

- Eserler, çocukta gerçeklik hissi uyandırmalıdır.
- Olaylar basit, anlaşılır olmalıdır.
- Zaman ve mekân geçişleri kopukluk göstermemelidir.
- Çocukların kavrama düzeyine uygun olmalıdır.
- Kısa cümle ve paragraflardan oluşmalı ve canlı bir dil kullanılmalıdır.
- Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri birbiriyle bağlantılı olmalıdır.
- Uzun, karmaşık tasvirlerle yer verilmemelidir.
- Güldürü ögesinden yararlanılmalıdır.
- Metinler cinsel çağrışımlara yer vermemelidir.
- Öykü veya masallarda çizilen resimlerin çocuğun yaş düzeyine uygun olması gerekmektedir.

- Eserler çocuklarda karamsarlığa, umutsuzluğa yol açmamalıdır.
- Metinlerdeki kelime seçimlerine dikkat edilmelidir.
- Metne yönelik heyecanı ve ilgiyi canlı tutan ayrıntılara yer verilmelidir.

Çocuk, eserleri okurken zevk duymalı ve her okuyuşunda yeni bilgiler öğrenmelidir. Metindeki varlık kadrosunun sorunlarına alternatif çözümler üretebilmelidir.

Demirel (2010, s. 50-51), çocuk edebiyatının hedeflerini ise şöyle sıralamıştır:

- Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak,
- Çocukların alıcı ve ifade edici dillerini desteklemek,
- Çocukların değişik yaşlarda ilgi duyduğu konuları göz önüne almak,
- Sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek,
- Çocuğun kavram gelişimini desteklemek,
- Çocuğa kitap sevgisini aşılama,
- Çocuğa ilk edebî ve estetik değerleri vermek,
- Çocukların iç ve dış dünyalarına katkıda bulunmak,
- Çocukları yaşam gerçeklerine hazırlamak,
- Çocukların yaratıcı güçlerini harekete geçirmek,
- Çocukların dinleme yeteneklerini geliştirmek,
- Kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu öğretebilmek,
- Çocuk kitaplarının türlerini tanımak,
- Çocuklara uygun fiziksel özelliklerde kitap sunmak,
- Çocukların eleştiri yeteneklerini geliştirmektir.

Kıbrıs (2002, s. 21), çocuk edebiyatının hedeflerini şöyle sıralamıştır:

- Çocuğun dilini kullanma becerisini artırır.
- Çocuğun algı, düşünme ve duyma niteliklerini geliştirir.
- Kitap okumanın bir gereksinime dönüştürülmesine yardımcı olur.
- Çocuklarda edebiyat zevkini geliştirir.
- Çocukların yaşam deneyimlerini zenginleştirir.
- Çocukların düş güçlerinin sınırlarını genişletir.
- Çocuğun dinleme, konuşma, yazma ve okuma becerilerinin gelişimine yardımcı olur.

- Çocukların içlerinde olan “ben”lerinin uyandırılıp genişletilmesine yardımcı olur.

Yukarıdaki hedeflere bakıldığı zaman çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi için bu hedeflerin belirlendiği görülmektedir. Çünkü her bir hedef çocuğu manevî dünyaya hazırlayıp çocukları psikolojik, bilişsel yönlerden aktif hâle getirecek eserlerin içerik yönünden nasıl olması gerektiğini anlatmaktadır. Çocuk edebiyatı bu hedeflerle çocuğun zihinsel anlamdaki konumunu daha yukarı taşıyacak ve üzerine düşen görevi başarıyla tamamlamış olacaktır.

2.3.1.2. Geçmişten Günümüze Çocuk Edebiyatı

Dünya genelinde çocuk edebiyatı sözlü anlatım tarzıyla başlamıştır. Büyüklerin çocuklara söylediği ninniler, anlattıkları masal, efsane veya halk hikâyeleri çocuklar için adeta eğlence ve bilgi kaynağı hâline gelmiştir. Büyüklerin anlattığı hikâyeler aslında gelenek ve göreneklerin aktarım şeklidir. Yazılı edebiyatın gelişmesinden önce sözlü edebiyat var olmayı sürdürmüştür. İngiltere’de ilk defa büyükler için küçük cep masalları basmıştır (Demirel, 2009, s. 72). Bu küçük cep masalları o dönemde halk tarafından okunup ilgi görmüştür.

Çocuk eğitiminde rağbet edilen tekerlemeler, şarkılar, ninniler de çocukların ilgisini çekebilmektedir. İçinde ninni, tekerleme tarzı metinler bulunan bu dokümanlar İngiltere’de 45 kitap hâlinde derlenmiştir (Yalçın ve Aytas, 2002, s. 6). Bunun yanı sıra İngiltere’de çocuk eğitimi için çok sayıda belge bulunmuştur. 16. yüzyılda çocuk edebiyatı ürünlerine rastlanılmaması bu edebiyat için kayıp sayılmıştır (Şirin, 2007, s. 15). Yazının ve matbaanın icadı ile birlikte çocuk edebiyatı doğmuştur (Güneş, 1989, s. 347).

Ortaçağ döneminde daha çok kilisenin etkin rol oynaması sebebiyle çocuklara din eğitimi verilmesi kabul görüyordu. İncil’in bölümleri, Hz. İsa’nın çocukluğu ve çarmıha gerilmesinin anlatılışı çocukları çevreden ve kendi iç dünyalarından uzaklaştırıyordu. Çocukların o dönemde eğlendirici şeyler dinlediğini, macera ve dünya ile ilgili bilgileri okumalarının yasak olduğunu tarih kitaplarından öğrenmekteyiz. Dine dayanan bu eğitim sistemi Hümanizm akımının etkisiyle 17. yüzyılın ortalarına kadar etkisini sürdürmüştür (Oğuzkan, 1987, s. 14). Kilisenin etkisinde kalan insanlar elbette ki bu kitaplara ön yargı ile yaklaşmışlardır. 1545’te Hogh Rhodes’in kaleme aldığı bir

eğitim kitabında çocuklar için hayvan öykülerini tavsiye etmesiyle birlikte, bu konudaki olumsuzluklar yavaş yavaş ortadan kalkmıştır (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 8). Macera kitapları, masal veya fabllar çocuklar tarafından okunmaya başlandı. Böylelikle bu kitaplara ilgi artmaya başladı. 17. yüzyılda çocukların en çok okuduğu eserler arasında *Ezop Masalları* yer alırken daha sonra gezi öyküleri de çocukların ilgisini çekmeye başladı (Enginün, 1987, s. 37). Çocukların ilgi alanları ve hayal güçleri bu kitaplar sayesinde daha da arttı. 18. yüzyıl çocuk edebiyatı açısından büyük önem arz etmekteydi. Bu yüzyılda Fransız düşüncesinde J. J. Rousseau *Emile* adlı eserinde çocuklara görgü kurallarına göre yaşayış biçimine karşı çıkmıştır. Ayrıca bu yüzyıldaki “tarihsel, ekonomik ve sosyolojik koşulların” meydana getirdiği değişimler de önemlidir (Neydim 2003, s. 10).

Çocuk kitaplarındaki gelişme 19. yüzyıla kadar yavaş ilerlese de 19. yüzyıldan sonra başta ABD olmak üzere birçok Batı ülkesinde çocuklar için kaliteli sayılacak eserler yazılmaya başlandı. Fransız edebiyatında öğretici unsurların yanı sıra macera romanlarında da artış görüldü. Avrupa’da macera türlerinin örneklerini Charles Dickens’in “Büyülü Balık Kılıçığı” kitabında görebiliriz. Yine Jules Verne’nin “Deniz Altında On Bin Kilometre” ve “Aya Seyahat” kitapları o dönem için revaçta olan kitaplardandır. *Alice Harikalar Diyarında*, *Pinokyo* gibi kitaplarda o dönem için çok okunan kitaplar arasındadır. Teknoloji geliştikçe popüler romanlar çizgi filme veya sinema filmine dönüştürülmüştür.

20. yüzyıla girildiğinde ABD’de dünya edebiyatının klasik eserleri kabul edilen eserler yaygınlaşmıştır. 1. Dünya Savaşı’nda ise çocuklar için yazılan eserlerde azalış görülmektedir. Bu azalışa sebep ise çocuk edebiyatı şair, yazarlarının cephelede olması veya savaşın olumsuz etkileri örnek gösterilebilir. Savaş sonrasında ise teknolojinin ilerlemesiyle birlikte resimli çocuk kitapları, öykü ve şiir kitaplarının arttığı görülmektedir.

Tablo 3. Dünyaca ünlü çocuk edebiyatı eserlerinin yüzyıllara göre dağılımı.

Eser adı	Yazar adı	Tür	Yüzyıl
Aisopos Masalları	William Caxton	Masal	15
Don Quixote	Cervantes	Roman	17
Fabller	La Fontaine	Masal	17
Robinson Cruose	Daniel Defoe	Roman	18
Gülüverin Gezileri	Jonathan Swift	Roman	18
Robin Hood	Howard Pyle	Roman	19
İskandinav Masalları	Hans C. Andersen	Masal	19
Oliver Twist	Charles Dickens	Roman	19
Pinokyo	Carlo Collodi	Roman	19
Harry Potter	J. K. Rowling	Roman	20

2.3.1.3. Türkiye’de Çocuk Edebiyatı

Edebiyat araştırmacılarının her yeniliğin öncüsü sayılan Tanzimat’ı çocuk edebiyatının da başlangıcı saymaları, çocuğa ait eserlerin bu dönemde yazılmasıyla ilgilidir. Tanzimat dönemindeki çevirilerle çocuk edebiyatının da temelleri atılmıştır. Öğretmen okullarında daha çok çocukların şivelerini düzeltmek amacıyla çocuk kitapları hazırlanmıştır. Edebiyatımızda çocukla ilgili eserlere 17. yüzyılda Nâbî’nin oğluna verdiği nasihatleri anlatan “Hayriyye” isimli eseri ve Vehbî’nin oğluna ahlak dersleri vermek için yazdığı “Lûtfiye-i Vehbî” adlı mesneviler örnek gösterilir. Aynı zamanda Divan Edebiyatı’nda şehzadelerin sünnetlerini anlatan “Sûrnâme”ler de çocuklara ithaf eden eserlere örnek gösterilebilir. Fakat bu eserlerin çocukların ruh halini yansıtmadığı görülmektedir. Aynı zamanda eserlerin dilinin ağıdalı olması çocukların çocuk edebiyatından uzaklaşmasına yol açmaktadır.

Tanzimat’tan sonra çocuklara yönelik eserlere ağırlık verilmiş, dil bakımından çocuğa göre eserler yazılmıştır. Kayserili Doktor Rüştü’nün 1859’da “Nuhbetü’l Etfal (Çocuklar İçin Seçki)” adıyla yayımlanan ilk Türkçe alfabe kitabı, içinde fabllar ve hikâyeler bulunması nedeniyle önemlidir (Demirel, 2009, s. 75). İlk çocuk kitapları Tanzimat dönemi yazarlarından Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet Mithat Efendi tarafından Fransızcadan çevrilen kısa şiirler ve fabllardır. Çeviriler dışında bu

yazarların kendi yazdıkları fabllarda da çocuk diline hitap etkileri görülmektedir. Namık Kemal “Telemak” adlı eseri olumlu anlamda eleştirirken bizdeki çocuk kitaplarının suç işlemiş çocuklara karşı öğütler olduğunu vurgulamaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 12).

Edebiyatımızda genellikle çocuğa dair ürünlere sözlü gelenekte rastlamaktayız. Masallar, bilmeceler, tekerlemeler, Karagöz oyunları, kuklalar çocuğa hitap eden ürünler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tanzimat döneminde yazı makinesi olarak bilinen Ahmet Mithat’ın “Hace-i Evvel” ve “Kıssadan Hisse” romanlarında çocuk edebiyatı ürünlerini görmek mümkündür. Aynı zamanda 1869 yılında yayımlanan “Mümeyyiz” dergisinde de çocuklar için renkli bilmeceler ve roman çevirileri mevcuttur. Genç kuşaklara aktarılmak istenen yeni görüş ve değerlerin benimsetilmesinde bu dergiler etkin rol oynamışlardır (Özkırımlı, 1990, s. 98).

Tanzimat döneminde Jules Verne’den çevrilen “80 Günde Devriâlem” ve “Gizli Ada” kitaplarında da Ahmet İhsan çocukların anlayacağı bir dil kullanmıştır. Tanzimat döneminin hemen ardından da edebiyatçılar çocuk edebiyatına daha çok yönelmişler ve Tanzimat döneminde yapılan hataları en aza indirgemişlerdir. 1883’te toplanan Nasreddin Hoca fıkraları buna örnektir (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 13). 19 ve 20. yüzyıllarda Ahmet Rasim, Ahmet Mithat, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Tevfik Fikret, İbrahim Alaattin Gövsa gibi yazar ve şairlerden oluşan sanatçılar çocuklara yönelik şiir ve romanlar yazmışlardır. Özellikle millî bilinci yaygınlaştırmak, ulus olma zihniyetini geliştirmek amacıyla yazan Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp, çocuklara yönelik birçok eser yazarak çocuk edebiyatının gelişmesine büyük katkılarda bulunmuşlardır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra egemenlik kavramının çocuklar üzerinde pekişmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılış gününün aynı zamanda çocuk bayramı ilan edilmesi çocuk edebiyatındaki ürün çeşitliliğini de artırmıştır. Cumhuriyetin ilanında sonra yapılan harf inkılâbı ile de çocuğa yönelik eserler ivme kazanmış ve çocukların anlayacağı dilde kolay eserler oluşturulmuştur. Cumhuriyet döneminde Reşat Nuri Güntekin, Peyami Safa, Rakım Çalapala, Kemalettin Tuğcu gibi yazarlar çocuklara yönelik eserler yazmışlar ve çocuk edebiyatına önemli katkılar sunmuşlardır. Özellikle Kemalettin Tuğcu’nun çocuk romanları 1940’lı yıllarda oldukça yoğun talep edilmiştir.

Harf inkılâbı, çocuk bayramının ilan edilmesi gibi olaylar da çocuk edebiyatı ürünlerini yeterli doyuma ulaştıramamıştır. 1950’li yıllarda çeşitli çocuk etkinlikleri düzenlenmiş ve 1952’den itibaren çocuklara yönelik yazılan eserlerde toplumsal içerik ön plâna çıkmıştır (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 14).

Eflatun Cem Güney’in masalları, Orhan Veli Kanık’ın La Fontaine’den yaptığı çeviriler çocukların diline hitap ettiği ve çocuklarda zevk uyandırdığı için o dönemin revaçta eserleri arasında yer alır. Eflatun Cem Güney’in “Açıl Sofram Açıl” kitabındaki masallar Güney’e Andersen Payesi Şeref Diploması ve Dünya Çocuk Edebiyatı Sertifikası’nı kazandırmıştır (Demirel, 2009, s. 77). 1960 yılında Türk Dil Kurumu çeşitli yarışmalar düzenleyerek çocuk edebiyatı alanındaki hareketliliği artırır. 1960 yılından sonra çocuk edebiyatı anlamında daha fazla eser üreilmeye başlanmıştır. Talip Apaydın, Gültен Dayıoğlu gibi sanatçılar içerik olarak da kaliteli denebilecek çocuk edebiyatı eserleri yazmışlardır. Gültен Dayıoğlu’nun “Fadiş” adlı eseri duygusal anlamda çocukları etkileyen, onları farklı dünyalara sürükleyen, anlaşılır bir dille yazılan eserlerden biridir.

1970’li yıllardan sonra Sezgin Burak’ın çizgi romanı olan ve daha sonralarda filmi de çekilen “Tarkan” adlı eseri tarihî olayları anlatan sürükleyici romanı, haftalık çizgi roman dergisi biçiminde yaygınlaşmış olan yerli çalışmalardandır (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 15).

1980 yıllarında askerî darbenin etkisiyle edebiyatta da durgunluk yaşanmıştır. Fakat bu durum kısa sürmüştür. 1970’lerden gelen birikim bu durgunluğun atlatılmasında etkili olmuştur (Kıbrıs, 2002, s. 16).

Aşağıdaki tabloda Türkiye’de çocuk edebiyatı içerisinde ün kazanmış veya ödül almış eserlere, yazarlarına ve sırasıyla yıllarına yer verilmiştir:

Tablo 4. Türkiye’de ün kazanmış çocuk edebiyatı ürünleri.

Eser Adı	Yazar Adı	Tür	Tarih
Türk İkiizleri	Cahit Uçuk	Masal	1937
La Fontaine’nin Masalları	Orhan Veli Kanık	Fabl	1943
Açıl Sofram Açıl	Eflatun Cem Güney	Masal	1945
Bir Gün Büyüyeceksin	Mehmet Seyda	Roman	1956
Dede Korkut Masalları	Eflatun Cem Güney	Masal	1958
Toprağa Basınca	Talip Apaydın	Roman	1966
Açıl Susam Açıl	Fazıl Hüsnü Dağlarca	Masal	1967
Döl	Gülten Dayıoğlu	Hikâye	1970
Halime Kaptan	Rıfat Ilgaz	Roman	1972
Çitlembik Kız	Mümtaz Zeki Taşkın	Masal	1975
Allı ile Fırfırı	Oğuz Tansel	Masal	1976
Çocuk ve Şiir	İsmail Uyaroğlu	Şiir	1978
Hayat Okulu	Işıl Özgentürk	Hikâye	1978
Bülbül Düdük	Muzaffer İzgü	Roman	1980
Çocuk ve Kent	Ümit Kaftancıoğlu	Hikâye	1980
Kolo	Vedat Dalokay	Masal	1981
Nasreddin Hoca	Ali Püsküllüoğlu	Fıkra	1981
Bir Gül Çocuk	Abdulkadir Budak	Şiir	1982
Her Çocuğun Kanadı Vardır	Hakkı Özkan	Roman	1984

2.4. Anlatı

Anlatılarda olaylar yeniden kurgulanıp anlatılır. Birbirleriyle bağlantılı metinlerin bazen bir dış ses bazen de metin içi bir ses tarafından anlatılmasına anlatı denmektedir. Olayın yeniden sunulması anlatının temelini oluşturur. Anlatıda doğrudan birinin konuştuğu görülmez. Olaylar sanki bir yabancı ağızdan anlatılıyormuş hissi verir. Anlatılarda bir olay örgüsü ve bu olayların yarattığı anlam evreni ve öyküleme evreni vardır (Rifat, 2014, s. 88). Bu evrende anlatıcı, olayları anlam ve öyküleme ile birleştirerek okuyucuya sunar. Anlatının amacı ne olursa olsun kişiler ve durumların açık ve net bir şekilde belirtilmesi gerekir (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003, s. 69). Bu açıklık tutarlılıkla birleşince sağlam bir kurgu hissi verir ve okuyucuyu kendisine bağlar. Anlatılarda okura doğrudan bir gönderme söz konusu değildir. Okuyucunun çıkarması gereken dersler olabilir. Çıkarılacak bu derslerin zamanı geçmiş zamandır

(Onan, 2013, s. 23). Dilin ögelerinden bugün, yarının önemi yoktur anlatıcının sesi önemlidir. Yapı açısından ise anlatılar cümleye benzer ama bu cümleler toplamına indirgenemez (Barthes, 1997, s. 133). Çünkü cümlelerin fiil kipleri ve fiilde zamanla işlenerek büyük bir cümle grubu oluşturması anlatının temelini oluşturur. Anlatılarda dilin imkânlarından faydalanılarak zengin bir anlatım yaratılmaya çalışılır. Bir metnin anlatı olabilmesi için bir olay kurgusunun belirli bir bakış açısı ile belirli bir zaman kesiti içinde anlatıcının belirlediği bir sıralama düzeninde art arda gelmesi gereklidir (Günay, 2001, s. 113). Kişilerin birbirleriyle etkileşimi, bir düşüncüyü ortaya koymaları ve bunu yaparken anlatıcının tutarlılık içinde olayları belirli bir düzene koyması anlatı için şarttır.

Anlatıların genel olarak temel özellikleri şunlardır:

- Anlatılar tutarlı ve açık olmalıdır.
- Anlatılarda sebep- sonuç bağlantısı kurulmalıdır.
- Anlatılarda cümleler birbirleriyle bir örüntü kurmalıdır.
- Anlatılarda insana ait davranış ve durumların birbiriyle ilişkilendirilmesi gerekir.

Her anlatı, aynı zamanda bir eylem cümlesidir (Riccœur, 2005, s. 114). Yazar anlatısını oluştururken eylem cümlesine söyleşimsel özellikler ekleyerek sözdizimsel bir hava yaratır ve anlatısını kendi yorumuyla güçlendirir. Konu bütünlüğü içerisinde kâğıttan ve sözcükten oluşturulup birbiriyle bağlantılı eylemlerin anlatıldığı metinler anlatının güçlü olmasını sağlar (Demir, 2008, s. 40). Bu güçlü anlatım olayların birbirini izlemesi ile çok da alakalı değildir. Anlatılarda olayların bir zincirin halkası gibi arka arkaya gelmesi demek okurun tek başına o anlatıyı anlaması için yeterli olmayabilir. Olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkisi ve aralarında mantıksal tutarlılık okura anlatının gizemli dünyasını açacak ve okur okuduklarını anlamlandıracaktır. Metin içi anlamsal boşluklar yazarın rehberliğinde okur tarafından doldurulur. Günay'a göre (2001, s. 118) her anlatı beş evreden oluşur. Bu evreler şunlardır:

- **Başlangıç Durumu:** Bu bölüm okuyucu için önemlidir. Çünkü okurun, metnin diğer bölümlerini anlaması bu bölüme bağlıdır. Giriş bölümünde betimlemeler yapılır ve kişiler eğer metin çok uzunsa ayrıntılı olarak tanıtılır. Olayın geçeceği yer hakkında bilgiler verilir.
- **Dönüştürücü Öge:** Düzen devam ederken bu düzeni değiştiren bir olay başlar. Bir durumu alt üst eden veya kişilerin zihninde ansızın ortaya çıkan bir düşünce

dönüştürme için yeterli olabilir.

- **Eylemler Dizini:** Dönüştürücü ögenin yarattığı çatışma durumu devam eder. Burada bu çatışma daha uzun ve yoğun biçimde yaşanır. Anlatıyı hacim olarak en çok saran bölümdür.
- **Dengeleyici Öge:** Olayın sonuca vardırılması için arada köprü görevi üstlenen bölümdür. Dengeler yeniden kurulmaya başlanır.
- **Bitiş Durumu:** Olayların sonuca erdiği ve her şeyin çözüme kavuşturulduğu bölümdür. Bu kısımda kişiler ve olaylar en başa döner. Yeni bir durumun başlangıcına da sebebiyet verebilir.

Yücel'e göre (2005, s. 158) ise her anlatı birbirini izleyen üç deneyim biçiminde gelişip sonuçlanır:

- **Yetilendirici Deneyim:** Anlatılardaki öznenin belirli eylemleri gerçekleştirebilmesi için gerekli donanımları kazanması ve öznenin ayrıntılı durumlarına yer verilmesi.
- **Sonuçlandırıcı Deneyim:** Özneye yetilendirici deneyimde verilen özelliklerin özne tarafından kullanılması. Burada öznenin verilen görevleri başaracağı/başaramayacağı anlatılır.
- **Onurlandırıcı Deneyim:** Öznenin sonuçlandırıcı bölümde olaylarla çarpışmasının kesin sonuca ve zafere ulaştığını anlatan bölümdür.

Anlatılardaki deneyimlerde görüldüğü gibi anlatılarda bölümler birbirleriyle bağlantılıdır. Bir önceki bölümün devamı bir sonraki bölüm için gereklidir.

Aşağıdaki anlatı örneğinde olayların giriş bölümünde betimlemelere ve kişilerin özelliklerine yer verilmiştir. Gelişme bölümünde olayların başlaması ve kahramanın yaptığı eylemler anlatılmıştır. Sonuç bölümünde ise kurşun askerin tekrar masal kahramanına geri dönmesi ve olayın neticelendirilmesi anlatılmıştır. Yani bölümler arasındaki sebep-sonuç ilişkisine bakılırsa anlatı, çizgisel bir izlek üzerindedir.

Bu yaşıma geldim, böyle eski bir ev görmedim. Kapısının üzerindeki kargacık burgacık yazılar, onun üç yüz yaşında olduğunu söylüyordu. Pencereleri küçük heykelciklerle doluydu. Çatısında ucu aslanbaşı kabartmalı bir yağmur oluğu vardı. Sular onun ağzından değil de karnından akıyordu.

Bu yeni evlerden birinde bir çocuk oturuyordu. Çocuk, bu köhne evi çok seviyordu. Dirseklerini gece gündüz pencereye dayıyor, öylece hayallere

dalıyordu. İşte, çocuğu düşlere sürükleyen bu yıkık dökük evde bir ihtiyarcık oturuyordu. Adam, yaz kış kırmızı kadifeden kısacık bir pantolon, sarı kocaman düğmeli bir ceketle dolaşırđı. Başında da çok komik bir peruk vardı. Annesi, babası ihtiyarın çok zengin ama çok yalnız olduğunu söylüyorlardı. Çocuk bir gün sarılı bir kâğıtla adamın kapısını çaldı. Kapıyı açan uşağa elindeki sarılı kâğıdı uzatıp evin sahibine vermesini istedi. Adam bu harekete çok sevindi. Çocuğun verdiği kurşun askeri odanın bir yerine indirdi.

Günler günleri, haftalar haftaları kovaladı. Evin kapısında bir araba durdu. Arabadan kara pelerinli iki adam indi. İhtiyarı arabaya koydular. Kasabanın mezarlığına koydular. Birkaç gün sonra ise eve başka adamlar gelip eşyaları yüklendiler. Evi de yıktılar. Yıllar su gibi akıp geçti. Küçük çocuk da kocaman bir delikanlı olmuştu. Evlendi ve karısıyla mutlu bir yaşam sürüyordu. Çocuk, bir gün bahçeyi eşelerken eline bir şey batmıştı. Eline batan bu şey küçüklüğünden kalma oyuncuğı ola kurşun askeriydi. Çok duygulandı ve karısına başından geçenleri anlattı. Kurşun asker ise yalnızlığın ve unutulmanın ne kadar acı olduğunu söylüyordu. (Andersen, 2009, s. 67).

2.4.1. Anlatı Türü Olarak Roman

Roman, yazarın gerçek ya da yaşanması olası olayları kafasında yeniden kurgulayıp yer, zaman ve mekâna bağlı olarak anlatmasıdır. Edebî bir hikâye çeşidi olan roman 18. yüzyılın başlarında felsefede realizmle başlamıştır (Kantarcıoğlu, 2007, s. 14). Realizm, romanı destekleyen bir akımdır, çünkü roman da gerçek veya gerçekte yaşanması muhtemel olayları konu edinir. Yazarlar, duyu organları ile algıladıklarını yorumlayarak yeniden aktarır ve böylece romanlar gerçekler üzerine inşa edilir. Roman aynı zamanda belirli bir uzunlukta yazılan hikâye olarak da tanımlanabilir (Lavene ve Joyce, 2009, s. 13). Genel olarak böyle bir tanım yapılırsa da zaman içinde yazardan yazara veya çağdan çağa romanlar da değişiklikler göstermiş ve farklı roman türleri ortaya çıkmıştır. Bir dönemde başka bir roman anlayışı hâkimken bir başka dönemde başka bir roman anlayışı hâkim olmuştur. Bazı yazarlar, medeniyet farklılıklarını, ülke sorunlarını veya yaşadığı travmaları arka fon olarak kullanırlar (Kolcu, 2014, s. 23). Bu meseleler de romanı belirli bir kalıba sokmayı güçleştirmiştir. Zaten yazınsal yaratı ve türlerde hiçbir tanım kesin olmamakla beraber her türün de belli bir tanımı yapılmaya

çalışılmıştır (Özdemir, 1981, s. 208). Romanı okurken ortak değerler oluşturmak ve belirli kalıplara koymak romanı anlamamızı kolaylaştıracak ve belirli tanımlara daha rahat sokulabilecektir.

Roman, başka metinlerle ilişkiye giren onları kendisine taşıyan bir alıntılar dokusu olarak da tanımlanabilir (Rifat, 2011, s. 31). Matbaanın bulunmasıyla birlikte yazının önemi artınca roman da değer kazanmıştır. Bazı yazarlara göre roman, diğer eserlerin her boyutuyla efendisi sayılmıştır. Bazı yazarlara göre ise roman varoluşun farklı görünüşlerini herkese göre yansıtabilir (Kundera, 2009, s. 17). Her eser ve yazardan etkilenecek kendi içinde çoksesli olma özelliği gösterir roman ve her gruba hitap edebilir.

Bir romanın sadece çocuklar için veya sadece yetişkinler için yazılması söz konusu değildir. Çünkü bazen çocuk bir kahraman varken eser yetişkinlere hitap edebilmekteyken eserdeki kahramanın yaşça olgunluğu çocuğa ait olabilir. Mesela *Kaşığı* adlı romanda kahraman çocuk yaşta biriyken eser yetişkinler tarafından da zevkle okunabilmekte ve beğenilmektedir. Yine *Kuklacı* adlı romanda kahraman yaşça emekliye ayrılmış bir dedeyken çocuğa uygunluk bakımından nitelikli bir eser sayılmaktadır. Ancak çocuk romanını büyüklerin okuduğu romanlardan ayıran temel özelliklerden birisi sade ve yalın bir dille yazılmış olmalarıdır. Çocuk edebiyatında roman, çocuğun olayları soyut düşünmeye başladığı on yaşından sonra keyifle okunabilmektedir (Güleryüz, 2006, s. 279). Çocuğun soyut düşünmeye başlaması roman için mecburidir, çünkü roman karakter ve olayların geçtiği yer bakımından çok karmaşık bir yapı barındırır. On yaşındaki bir çocuğun böyle bir yetişkin romanını okuması ve ondan ders çıkarıp edebî zevk alması mümkün değildir.

Romanlar çocuklara olayların ayrıntılarına inme fırsatı verir. Gerçeklik izlenimi uyandıran hayat kesitleri sunar (Çetin, 2007, s. 66). Olaylardaki kişilerin ve yerlerin öyküye göre sayıca fazla olması çocuğun algı dünyasının gelişmesine fırsat verir. Böylece çocuğun hayal gücü gelişir ve yaratıcılık düzeyinin ivme kazanmasına yardım eder. Bir roman yazarı vermek istediği mesajı roman kahramanının sorumluluğuna vererek çocuğa aşılır böylece o kahraman ve vermek istediği ana fikir çocuğun hafızasında yer edinir ve çocuğun anılarındaki çeşitliliği artırır. Çocuklar hiç görmediği yerleri romanlar sayesinde öğrenir, zihindeki şemasını değiştirip görsel hafızasında da zenginlik oluşturur. Aynı zamanda çocuk kendini tarihsel bir kişiliğin yerine koyarak

kendi derslerine ilgisini artırması ve çocuğun empati yeteneğini geliştirmesi de romanın sağladığı faydalardan biridir (Enginün, 2000, s. 132). Özellikle bu tür romanlar çocuğu hayalden gerçeğe yaklaştırdığı için çocuklar gerçeğin yansımaları öğrenmiş olurlar. Bu gerçekçilik, romanları biçimsel yönden kusurlu yapar (Watt, 2007, s. 14). Yalnız, bu kusur olayların oluşumundaki özgünlükten daha önemli değildir. Yazar, olayları bağdaştırarak özgün bir hava yakalar. Bütün bu katkılarının da ötesinde romanlar bir sanat eseridir (Demirel, 2009, s. 202). Çünkü vermek istediği mesajı karşı tarafa iletirken bu fikri bir kalıba sokması, onu şekillendirmesi ve onu yeni bir tarz olarak yaratması romanı sanat eseri yapar. Okuyucuda uyandırdığı edebî zevk sayesinde insanın ruhunu doyuran bir sanat eseri yaratılmış olur.

Romanlar genel itibarıyla şu yapılardan oluşur (Özdemir, 1981, s. 209).

- **Olay:** Genel anlamda bakıldığında zaman her romanda bir olay ya da durum söz konusudur. Kahramanın başından geçen, yaşadıklarını anlatan olgular romanın ana yapısını oluşturur. Yalnızca eyleme dönüşen devingen hareketler değil, düşünceler, duygular da bir olay sayılabilir. Örneğin Madam Bovary’de bir kadının yaşadığı tutku dolu aşk ve kendisinde yarattığı izlenimler bir olay ya da olgu sayılabilir. Gerçek bir olayın yeniden şekillendirilerek anlatılması gerekir. Gerçek bir olayı hiç işlemeyen belirli bir kalıba sokmadan anlatmak yazının ham olmasına neden olur. Olaylar arasındaki kurgusal örgülerin sağlam kurulması romancının ustalığının bir işaretidir.
- **Kişiler:** Öykü, masal ve hikâyelerde olduğu gibi romanlarda da kişi olmazsa olmazdır. İnsansız bir romanın varlığı söz konusu değildir. Bazı romanlarda insanın yanında kahramanın bir hayvan olduğu da görülebilir. Yılkı Atı, Moby Dick buna örnek gösterilebilir. Yalnız bu ve benzeri romanlarda görülen hayvan karakterleri sembolleştirilmişlerdir. İnsanın yaşadığı birtakım olayları sembolleştirip somutlaştırır. Roman yazarları kişilerini gerçeklerden alıp onlara yeni bir şekil verirler. Roman kahramanları gerçekte acı duyan, sevinen, çalışıp çabalayan ve yazarın kimliğine bürünen varlıklardır. Romanlarda olayları yaşayan bu karakterler yazarlar tarafından tipleştirilerek anlatılır (Özdemir, 1981, s. 216). Yazarların yarattığı bu tip bir özelliğe bürünür ve karakteristik bir anlam kazanır. Yaşar Kemal’in İnce Memed’inde yoksullara yardım edışı, köylülerin yanında oluşu ve yardımseverliği bir tipleştirme özelliği gösterir.

- **Yer:** Romanlarda görülen yer, gerçek hayattaki yaşanan bir yerdir. Çoğu zaman romanlarda yer, bir betimlemeyle başlar ve okuyuculara tanıtılır. Olayların başlamasında yer çok önemlidir ve adeta olayla yapışıktır. Mesela Refik Halid Karay'ın Eskici hikâyesinde mekânın Arabistan olması ve küçük çocuğun burada konuşulan dile yabancılik duyması, çocuğun vatanını özlemesi bir roman veya hikâyede mekânın önemini bizlere göstermektedir.
- **Zaman:** Olayın başladığı belirli bir an, dönem ya da mevsimdir. Zaman kavramı, ahlak kategorilerine göre algılandığı ölçüde gerçeklik taşır (Yavuz, 1977: 48). Zaman gerçekliğin yaşanmasına yardım eden bir araçtır ve çoğu zaman sabit bir noktada yoğunlaştırılarak olayın inandırıcılığını artırabilir. Zamanın bazı romanlarda tam bir anı karşılamadığı görülmektedir. Fakat bu masallardaki gibi “miş”li geçmiş bir zaman değil, bilinen bir zamanı işaret etmektedir. Romanlarda olaylar ayrıntılı olduğu için bazen zamanın hızlı geçtiği; haftalara, aylara, mevsimlere bölüdüğü görülmektedir.
- **Anlatıcı ve Anlatım:** Romanın dili akıcı, sürükleyici ve söz gruplarıyla desteklenmiş bir dil olmalıdır. Aksi hâlde roman sıkıcı ve kuru bir anlatıma bürünebilir. Roman kahramanı eğer kendi ağzıyla konuşuyorsa birinci kişili anlatım, olayı uzaktan gözlemleyen bir anlatımdaysa üçüncü kişili anlatım söz konusudur (Demirel, 2009, s. 203). Üçüncü kişili bu anlatım, tanrısal bakış açısı olarak da tanımlanmaktadır. Fakat ister birinci kişi, ister üçüncü kişi olsun yazar anlatımdan kopmaz ve kendi izlerini silmez. Bu izlerini, duygularını ya kendi ağzından ya da kahramanın ağzından okuyucuya aksettirir.

2.4.1.1. Roman Türleri

Yazar ve eleştirmenler işledikleri konulara göre romanları belirli kalıplara sokmuşlar ve yapısal yönden birtakım ayrımlara varmışlardır. Okuyucuların sevdikleri konulara göre romanlar da belirli kategorilere ayrılmışlardır. Bu sınıflandırma ve kullanılan dil, görseller okuyucunun sevdiği konuya bağlanmasına yardımcı olmaktadır. Özdemir'e göre (1981, s. 232) roman türleri 9'a ayrılır:

Tablo 5. Konularına göre roman türleri.

Roman türleri	Konular
Serüven romanı	Gerilim, heyecan ve olağanüstülükler
Casusluk romanı	Korku, merak, heyecan, casusluk, polisiye
Yığın romanı	Heyecan, tutku, özlem ve düşleri doyurma
Tarihsel roman	Savaşlar, tarihsel kişilikler, geçmiş
Yaşamöyküsel roman	Belge ve kanıtlarla bir yaşam serüveni
Politik roman	Siyaset, politik ve güncel olaylar
Coşumcu roman	Kentsoylu yaşam, üretim-tüketim ilişkisi, romantizm
Gerçekçi roman	Gerçek, olay ve olgu, realizm
Belgesel roman	Kitle iletişim araçlarının etkisi, kültürel etkileşim

2.5. Yapısal Olarak Zaman

Zaman, insanların varoluşundan beri gerçekleştirdikleri edimleri kapsayan bir kavramdır. Her şeyin içinde zamanın olması, yaşadığımız anlık olayların zamanla açıklanabilmesi zaman kavramının basit bir olgu gibi açıklanmasına neden olmaktadır. Zaman kavramı, bize tanıdık gelse de ve tanımını *çinde bulunduğumuz an* diye yapsak bile çok boyutlu ve karmaşıktır. Zaman, kabul edilebilir ölçütlere göre bölümlenebilen süredir (Uğurlu, 2003, s. 249). Bu bölünmeler de zamanı sınırlandırmamız için yeterli değildir. Bazen doğru bildiğimize emin olduğumuz inançlarımızın yanlış çıkması olasıyken zaman için de bildiklerimizin aslında okyanusta bir damla olduğu açıktır.

Olaylardaki gerçek ve kurmaca çevre için zamana her zaman ihtiyaç vardır. Çünkü zaman o olayları çevreleyen bir iskelet gibidir. Dünyanın fiziksel zamanı tekdüze, sonsuz, çizgisel, istendiği biçimde bölünebilen bir süreklilik niteliği taşır (Benviste, 1995, s. 130). Zaman insanoğlu için hem değişmez hem de değişebilir özellikler taşır. Zaman değişmezdir, çünkü sonu belli olmayan bir varlıktır. Değişebilir ve bölümlenebilir, çünkü insanlar zamanı takvimlere, yıllara, saatlere bölmüşlerdir (Narlı, 2008: 92). Bu bölünme zamanın tanımını açıklamaya yardım etmektedir. Zamanın değişmez ve değişebilir nitelikleri göstermesi yani içinde zıtlık barındırması zamanı anlamamızı ve yorumlamamızı güçleştirmektedir. Zaman, kabul edilebilir ölçütlere göre bölümlenebilen süredir (Uğurlu, 2003, s. 249).

Zaman kavramı her ne kadar üstü kapalı olsa da ve anlaşılması güç gibi gözükse de gerçekleri ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Varlığı ortaya çıkaran, onu edimsel yapan, aydınlatan, gizemini ortadan kaldıran şey zamandır (Heidegger, 2000, s. 79). Varlığı gerçek anlamda var eden zaman, kurguların gerçeğe yaklaştırılmasını

sağlar. Merak ettiğimiz olayların yaşanma tarihi ve gizemin yaşandığı anların genel bir görüntüsünü verir.

Dilsel incelemelerde zaman karşımıza daha sistematik ve düzenli bir şekilde çıkmaktadır. Dilbilimciler zamanı evrensel zaman ve fiil zamanı olarak ikiye ayırmışlardır (Öztürk ve Dağıstanlıoğlu, 2016, s. 1914). Bu tasnifte ise evrensel zamanın tüm olayları kapsadığı yani belirli bir sınıra sığmayacağı, fiil zamanının ise belirli kipler dahilinde belirli bir kalıba sığabileceği anlatılmaktadır. Mutlak zamanın ilki insansal algılanış, diğeri dilsel algılanıştır (Uzun, 1998, s. 109). Bütün zamanları bilemeyecek olmamız bu ayrımı zorunlu kılmıştır çünkü dünya üzerindeki dillerin hepsini anlamamız olası değildir. Dilsel zaman ayrımı bu sebepten ortaya çıkmıştır. Akçataş (2004, s. 97-104)'a göre zaman kategorileri şunlardır: Geçmiş, bulunulan an, gelecek ve sınırsızlık. Bu kategoriler kendi içinde şu başlıklara ayrılır:

- Bitmişlik/Bitmemişlik
- Süreklilik/Süreksizlik
- Belirlilik/Belirsizlik
- Kesintililik/Kesintisizlik
- Mutlaklık/İtibarîlik
- Bağımlılık/Bağımsızlık
- Eşzamanlılık/Artzamanlılık
- Uzaklık/Yakınlık

Bu başlıklara bakıldığında zamanın kapsamlı bir süreç olduğu ve kesin sınırlarının çizilemediği anlaşılmaktadır.

Dilaçar'a göre (1971, s. 81-145) ise zaman kategorileri şunlardır: Gelecek öncesi ve geçmiş öncesi sürekliliği. Gelecek öncesi zaman içinde bulunulan zamandan sonrasını ifade ederken geçmiş öncesi zaman ise içinde bulunulan zamandan önce gerçekleşen olayları ifade eder.

2.5.1. Öykü Zamanı

Yaşadığımız evrendeki olaylar zamandan kopmayacağı gibi kurmaca evrendeki eylemler de zamandan bağımsız düşünülemez. Öykü zamanı, olaylardaki çerçevenin dışında kalan sadece karakterler tarafından görülebilen, işitilebilen, eylem yoluyla ifade edilen her şeydir (Chatman, 2009, s. 88).

Bu çerçeve, karakter ile gerçek olay arasındaki bir sınır perdesidir.

Öykü veya romandaki karakterin yaptıkları zaman içinde değişir, gelişir yani zamandan izler taşır. Bu sebepten ötürü öykü ve romanları okuyan okuyucular karakterin başından geçen olayları merak ederler ve bunu öğrenmek isterler. Anlatma zamanında kronolojik sıraya uymak alışkanlık hâline gelmiştir yazarlar için. Olaylar kişilerin doğumuyla başlayıp okul yılları, iş hayatı, evlilik, ölüm gibi süreçlerle sonuçlanır. Anlatıcı bu sırayı hikâyesine hâkimse değiştirebilir, geriye ve ileriye doğru gidebilir (Narlı, 2008, s. 94). Anlatıcı bazen okuru direkt olarak öyküye katabilir, bazense okuyucu öykünün içine almaz ve metinden bağımsız tutar. Eğer zamanı kurgudan ayırırsa okuru gerçeklere inandıramaz ve metin kurgudan öteye geçmez. Aktaş'a göre (1984, s. 103) vaka zamanı ve anlatma zamanı arasında şöyle bir ayrım vardır:

Vaka bir müddet zarfında cereyan eder. Anlatıcı bu vakayı yine bir müddet zarfında öğrenir ve nakleder. Bu sonuncusu yazma zamanıyla karıştırılmamalıdır. Vaka ve anlatma zamanı itibarî olmalarıyla, bildiğimiz zamandan ayrılırlar.

Öykü zamanı ve öyküleme zamanı arasındaki mesafeyi bulmak oldukça zordur. Ancak romanı yazan kişinin olayın gerçekleşme anı ile o olayı anlayıp yazmaya başlama zamanı kesinlikle aynı değildir.

Öykü zamanında ise durum farklıdır. Öykü zamanında olayların kahramanlarının yaptıkları, yaşadıkları yer alır ve sesleri duyulur (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003, s. 163). Öyküyü yaşayan ve anlatan aynı kişi olduğunda sesler birbirine karışabilir ama yazar, öyküye hâkim ise bu sesleri ayırt etmesi için okuyucuya yardım eder ve çoğu zaman da başarıya ulaşabilir.

(...) Son iki dalga işimi **az daha** bitirecekti. Çünkü deniz beni **deminki gibi** öne sürükledikten **sonra** sahile bırakmış, daha doğrusu bir kayaya öyle şiddetle çarpmıştı ki bayılmış, hiç hareket edemeyecek hâlde kalmıştım. **Bir süre** daha soluk alamasaydım, suyun altında ölecektim. Dalgaların tekrar gelişinden **hemen sonra** kendimi az da olsa toparladım. Dalga geri **çekilinceye kadar** tuttuğum kayayı bırakmadım, **sonra** karayı hızla koşmaya başladım. **Gözlerimi açtığımda** hava açmış, fırtına dinmiş, deniz de eski azgınlığını bırakmıştı (Defoe, 2009, s. 24).

Crusoe'den alınan bu paragrafta öykü zamanında koyu harflerle belirtilen

kelimeler, zaman ögelerini göstermektedir. Bu romanda öyküyü yaşayan ile öykünün anlatıcısının sesleri birbirine karışmaktadır. Burada içöyküsel anlatıcı vardır. Çünkü içöyküsel anlatımlarda birincil tekil anlatımı kullanılır. İçöyküsel anlatımın bir diğer adı da benöyküsel anlatımdır (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003, s. 163). Bu paragrafta da yazar, hem olayların içinde hem de anlatandır. Öykü zamanında da olayı yaşayan kahramanın sesleri duyulur.

2.5.1. Öyküleme Zamanı

Herhangi bir olay zaman içine yayılarak gelişir ve şekillenir. Olaylar öyküleme zamanını oluşturarak paragraflar ve cümlelere yayılır. Olayların yayılım şekli anlatıcıdan anlatıcıya farklılık gösterebilir. Öykü zamanı gün, ay ve yıl gibi belirli ölçütlere göre belirlenirken öyküleme zamanı öykü zamanının öyküleme kapladığı alan ile ilgilidir (Sinan ve Demir, 2010, s. 1960).

Yazarın olayları ifade ederken bu boyutlardan geçmesi de öyküleme zamanını etkilemektedir. Yazar eğer anlatısına egemen bir rolde ise zaman üzerinde değişiklikler yapabilir. Aktaş (1984, s. 103), yazarın kurmaca zamanı için şunları söylemiştir:

Edebî eser niteliği itibarıyla bir iletişim vasıtasıdır. Her iletişimde bir gönderici, bir de alıcının olması tabiidir. Yazma zamanı gönderici durumundaki sanatkarın eserine vücut vermek üzere harcadığı süredir.

Bunun itibarı zaman ile alakası yoktur. Takvim ve saat ile ölçülen cinstendir.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta takvim ve saat ifadesidir. Zamandaki değişimler öncelik/sonralık ilişkisine göre de düzenlenebilir. Yazar konuya hâkim ise olayları başından sonuna kadar aynı sıra izleği ile anlatmak yerine tercih sırasını da değiştirebilir.

Bir anlatı zaman içinde yerleşmiş olayları anlatır. Her anlatıcı öykülemesini anlattığı olaylara göre, süredizimsel bir sıra izler (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003, s. 164). Bu sıra, olayların bir sıraya koyularak anlatılması demektir. Kahramanın doğumu, eğitimi, iş yaşantısı, evlilik ve ölümü sırayı biçimlendirir ve öyküleme zamanının oluşumuna yardım eder.

(...) Sandalın **içindeyken** o büyük yuvarlak gözleriyle Çerkez'e bakarak ve birer küçük yelpaze kadar büyük olan ellerini sallayarak esirler üzerinde pazarlık ediyordu. Pazarlık yolunda **gitmeyince** kırk beş ile elli yaş arasında olduğunu gösteren ve siyahtan ziyade kirli bir renge yakın olan kır sakalıyla

esmer çehresindeki bir iki derin buruşukluk nefret uyandırıcı bir görünüm alıyordu. Çocuk kendi yaşındakilere özgü bir çeviklikle yerinden kalkıyor yanındaki kızların boyunlarına sarılıyordu. **Sonra** hayatın acılarının ağırlığını duyan adamlar gibi mini mini kaşlarını çatarak ciddi, üzüntülü, düşünceli bir çehreyle evden çıktı (S. Sezai, 2008, s. 19).

Samipaşazâde Sezai'nin Sergüzeşt'inden alınan bu paragrafta yazar olaylara karışmayan, kahramanı her yerde her ortamda inceleyen ve yalnız bırakmayan bir anlatıcı rolündedir. Olaylara karışmayıp üçüncü tekil kişiyle konuşan bu anlatıcı dışöyküsel anlatıcıdır (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003, s.163). Bu paragrafta **sonra** ifadesi okuyucuyu öyküleme zamanına yerleştirmektedir. Ve anlatıcının sesi ile karakterin sesleri birbirine karışmamaktadır. Öyküleme zamanı öykünün anlatılması için belirlenen zamandır.

2.6. Süre

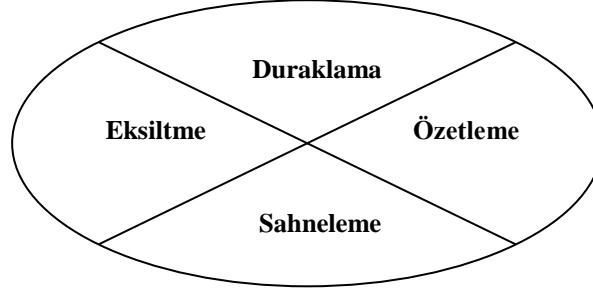
Öykülerde süre, öykü ve öyküleme zamanındaki farklardan kaynaklanır. Öykülemede yazar, zamanı tekdüze olarak vermeyebilir. Bir olayı bazen günlere, haftalara böler bazense özetleme yaparak süreyi atlayabilir. Süre anlatımın ritmini belirleyen bir unsurdur. Bir anlatımın kurulma zamanı ile öykünün yaşanma anı arasındaki süreyi iyice belirlemek gerekir. Kurmaca zamanı, roman veya öyküdeki kahramanların başından geçen olayların hangi saatler ve dakikalarla yaşandığını ölçmemiz anlamında bize yardımcı olur. Aşağıdaki tablo, bizlere anlatı hızı hakkında bilgi verebilir:

Tablo 6. Anlatı hızının şematik gösterimi (Sözen, 2007, s. 129).

Zaman Dilimi	Anlatıda Yer Aldığı Boyut
Yirmi yedi yıl	5 sayfa
Beş yıl	18 sayfa
Bir gün	23 sayfa

Tablo 6'daki sayısal verilere bakıldığında zaman dilimi ile anlatıdaki boyut arasında ters orantı olduğu görülmektedir. 27 yıl gibi uzun bir süre 5 sayfa ile anlatılırken 1 gün gibi kısa bir süre zarfının 23 sayfa ile anlatıldığı görülmektedir. Çünkü genellikle olayların yoğun olarak gerçekleştiği ayrıntılar 1 günlük süre içinde gerçekleşmektedir. 20 yıl gibi uzun süre zarfları da özet olarak geçirilmektedir.

Anlatının ritmi, öykü zamanı ve öyküleme zamanı arasındaki ilişkiyle tanımlanır ve bu ilişki dört değişik biçimde üretilir (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003, s. 171).

Şekil 1. Anlatı ritminin bölümleri

2.6.1. Duraklama

Duraklama, öyküyü okuyan kişinin durumuyla alakalıdır. Okuyucu bazen öyküsüne hiç ara vermeden soluksuz okuyabilir. Bazense betimlemelerin etkisiyle duraksayıp o konu hakkında düşünebilir. Daha çok dışöyküsel anlatıcının okur ve olaylar hakkında yorumlar yaptığı kısımlarda karşımıza çıkar (Sözen, 2007, s. 129). Bu anlatım okurun yavaşlamasına yol açacağı gibi okuru hızlandırabilir de. Duraklamada hiçbir olay öyküleme süresiyle denk değildir (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003, s. 171). Öyküyü anlatan kişi, kahramanlar hakkında ayrıntılara yer verebilir.

Eteklerinde Sarısu'yun aktığı Altın Dağlar silsilesinden Ulu Kara Dağ'ın çorak yamaçlarında bir gölge ilerliyordu. Sabahtı. Güneş ilk ışıklarını tepeden dökerek henüz serin ve taze akan nehrin dalgacıkları üstüne yayılıyordu. Ağır yürüyüşünden, etrafına bir keklik gibi ürke ürke bakışından bu karaltının bir kadın olduğu anlaşılıyordu. Belinde ince bir ceylan postu sırtında ağaç liflerinden örülmüş kaba bir atkı vardı. Yumuşak ve korkak adımlarla bir küçük çalılığın kenarına gelmiş, yerden kırılmış ince dallar, kurumuş yapraklar toplamaya başlamıştı. Çalı ve yaprakları eteğine doldurdu. Telaşla yamaçtan aşağı indi. Tan yeri ağarmış gündüz olmaya başlamıştı. Şimdi kadının argın, uçuk benzi, yorgun ve düşük kımıldanışı daha ziyade görünüyordu. Bir oyuğun önüne geldiği zaman kısık bir çığlık işitildi. Bu yeni doğmuş bir çocuk sesiydi. Kadın koştu, yapraklarını yere attı (...). (Müftüoğlu, 2008, s. 13).

Yukarıdaki paragrafta betimlemelerin sıklığı okurun okuma ritmini değiştirebilir. Betimlemeleri aniden bitirebilir veya duraksayıp o betimlemeleri düşünebilir.

2.6.2. Özetleme

Bu yöntemde olayların seri bir şekilde aktarımı söz konusudur. Özet, anlatılarda ritmik oluşumun bir parçasıdır (Demir, 2002, s. 88). Bu oluşum sahnelemenin de desteğiyle seri şekilde okuyucuya aktarılır. Bu aktarım olayların tamamının haritasıdır. Hikâyeyi ya da romanı yazan kişi bazen olayın tamamını vermek yerine bütün bunların bir özetini geçer. Bu özetlemeyi iyi yapabilmek için metnin çok iki okunup anlaşılması gereklidir (Günay, 2001, s. 110). Çünkü özetleme metnin vermek istediği mesajın veya değer yargılarının çok iyi anlaşılıp sonuca varılması demektir. Anlatılarda özetlemenin öykü ve öyküleme zamanı ile ilişkisi yadsınamaz. Öykünün süresi veya öyküleme zamanı süresi arasında fark oluşabilir. Anlatılardaki özetlemelerde anlatının süresi öykünün süresinden daha kısadır (A. Kiran ve Z. Kiran, 2003, s. 173). Ayrıntılar kısılır ve süreden tasarruf edilebilir. Kahramanın başından yıllarca geçen olayların bir kerede anlatılması okuyucuya ve anlatıcıya da kolaylık sağladığı görülür. Bu hızlı anlatım öykü zamanını öyküleme zamanının gerisinde bıraktığı için hızlı bir anlatım yakalanır (Sözen, 2007, s. 130). Anlatılarda olaylar ve durumlardan ziyade kişilerin ayrıntılarının da özetlenmesi söz konusudur. Okuyucu, özetleme yapılan yerleri daha hızlı okur (Demir, 2008, s. 83).

Yollar, denizler geçtik. **Sonunda** yurduma kavuştum. **Artık** gözüm arkada gitmezdim. Herkes beni yokluyordu artık. Evirip çevirip göğsümü, sırtımı sıvazlıyorlardı. Öyleyse çocuklar, insan değerli ve dürüst olursa başına dünyanın belası da gelse zarar etmez. Günün birinde gerçek değerini anlayanlar çıkar. Bunu da aklınızın bir köşesine yazın (Andersen, 2009, s. 67).

Yukarıda bir masalın son bölümünden alınan bir özet görülmektedir. **Sonunda** ve **artık** ifadeleriyle kahramanın başından geçenlerin sonucu okura gösterilmiştir. Okuyucuya ana hatlarıyla bir resim verilmiş ve okuyucunun metni anlaması sağlanmıştır. Zaten özetlemede genel amaç okuyucunun metni tam anlamasını sağlamaktır.

2.6.3. Sahneleme

Öyküde geçen karşılıklı konuşmaların tiyatro tarzında okuyucuya sunulması paragrafın ve cümlelerin sahnelenmesi demektir. Anlatı okurun gözü önünde canlandırılır (Demir, 2008, s. 84). Eserdeki ayrıntılar tüm ayrıntılarıyla açıklanır. Çünkü konuşmalardaki ayrıntılar konuşma çizgileriyle okura sunulur. Sahne, bir anlatıdaki en ayrıntılı bölümdür (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003, s. 172). Anlatıcı bu ayrıntıları okura bir şekilde ilettiğine kendini inandırır ve okuyucu bu ayrıntıları öğrenir. Öykü zamanı ve öyküleme zamanını çakışmaktan kurtulup eşitlenir (Sözen, 2007, s. 130). Öykü ve öyküleme zamanındaki zamansal hız tam olarak eşitlenir.

- Beni bırakma Naciye Teyze.
- Bana bak bu eşyaları nereye götürdün Zeynep?
- Babamdan kalan eve götürdüm.
- Aptal kadın, bu eşyaları ne yapacaksın?
- Ne yapacağım? Yiyeceklerimi koyacağım.
- Babandan kalan evde elektrik var mı?
- Yok, ama alırım.
- Klozeti filan ne yaptın?
- Kendi evime koyacağım.
- Orada mı kalacaksın?
- Ben Naciye ile komşu olmam. Senin malında gözü var.
- Pekâlâ, haydi bas git. Babanın evinde kal.
- Sen de gel.
- Ben gelmem. Bundan sonra sen de bu eve ayağını atmayacaksın (Tuğcu, 2015, s. 57).

Burada olaylar bir duraklamaya yer verilmeden karşılıklı konuşmalara ve ayrıntılara yer verilerek anlatıldığından bir sahneleme söz konusudur.

2.6.4. Eksiltme

Anlatılarda bazı olaylar geçiştirilir veya hızlandırılır. Yazar için önemli olmayan ayrıntılar eksiltme sayesinde geçiştirilir. Sahnelemeyle ayrıntılara yer verilirken özetleme veya eksiltme sayesinde anlatı hızlandırılabilir. Eksiltme sayesinde okurda bir merak uyandırılır (Demir, 2008, s. 84). Yazar, bazen ikinci veya üçüncü bölümlere geçişte belirli süre zarflarını atlar ve okura tempo kazandırılır. Betimlemelerde

kaybedilen zaman telafi edilmeye çalışılır. Yazar, kahramanın belirli zaman dilimlerini karanlıkta bırakır (Sözen, 2007, s. 130). Bu karanlıkta bırakılışlar belli atlamalar yapılarak sonlandırılır. Daha çok sinemalarda kullanılan bir tekniktir (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003, s. 174).

Gülçin iki yıl içinde küçük mağazasını hem de onun üstündeki daireyi satmıştı. Apartmanda hanımlara iş görmeyi gittikçe azaltan Hasene Hanım'a karşı bir hoşnutsuzluk belirmişti. Gülçin belirli bir süre içinde hırslarıyla dükkânın üstünde duran daireyi satın aldı. Emine'de para kalmamıştı. Apartmandakiler aylar sonra bütün semtteki apartman sakinlerine yayıyorlardı dedikoduları. Gülçin Abla'dan alışveriş etmemelerini istiyorlardı. Günler böyle geçti ve Gülçin Abla'nın mağazası samılanın aksine uzaklara bile mal satar oldu. Şimdi çocuklar, okuldan çıkar çıkmaz Gülçin Abla'nın dükkânına geliyorlardı (Tuğcu, 2008, s. 85).

Yazar, kahramanın yaşadıklarını *iki yıl içinde* veya *belirli bir süre içinde* ifadeleriyle geçiştirmekte bu süre zarfında kahramanın neler yaptığını atlamaktadır. Eksiltmede kahramanın neler yaptığından söz edilmez ve geçen süre zarflarına geri dönüşler yapılmaz.

2.7. Sıklık

Sıklık bir öykü veya romanda olayın kaç kez tekrar ettiğini belirlemek için kullanılmaktadır. Daha çok kurmaca anlatıların aktarımı esasında görülmektedir. A. Kıran ve Z. Kıran'a göre (2003, s. 175) üç tür sıklıktan söz edilebilir:

Tekil Anlatı: Öyküde bir kez olan bir olayın yine bir kez anlatılmasıdır.

Yinelemeli Anlatı: Öyküde birçok kez olan bir olayın bir kez anlatılmasıdır.

Çok Yinelemeli Anlatı: Öyküde bir kez olan bir olayın birçok kez anlatılmasıdır.

Zamanda ileri ve geri sapmalarla yazar, zamana adeta meydan okumaktadır. Yazar, kurmaca denilen olayları gerçeğe çekebilmek adına olayları birbirine bağlar ve yeniden anlatır. Amacı okuru kurmacaya ikna etmektir. Bunu da sıklık sayesinde başarır. Öykülerin sıklık açısından incelenmesi bize kurmaca ve öyküleme zamanı arasındaki ilişkiyi görmemize yardımcı olur (Demir, 2008, s. 86).

Radolp, uşağına mektubu verip ona ters bir şey yapmaması gerektiğini hatırlattı. Uşak, Emma Bovary'nin evine ulaştığı zaman bohçayı ona uzattı. Emma mektubu okurken bir anda kaybetmişti. Yemek yerken bile onu

anımsıyor sofradan kalkmaya çalışıyordu. O sırada Emma uyanarak birden bağırdı:

- Mektup! Mektup ne oldu?

Sayıklıyor sandılar ama Emma mektubu nerde kaybettiğini hatırlamıyor sanki bir beyin humması geçiriyordu (Flaubert, 2006, s. 192).

Madam Bovary'den alınan bölümde yazar, Emma Bovary'nin mektubu kaybetme olayını ve bir türlü hatırlayamamasını birkaç kez anlatıyor. Yani bir unutma olayı romanda birçok kez hatırlatılıyor. Burada yazar çoklu yinelemeli anlatıya başvuruyor.

2.8. Sıra

Öykülerin içindeki düzen demektir. Öyküleme zamanı ile olayların düzenlenişi arasındaki zamanı karşılaştırmak aslında sıraya koyma anlamına gelmektedir. Bazı anlatılarda olayların doğum, evlilik, iş hayatı, emeklilik ve ölümle sonuçlanması süredizimsel sıranın düzenine işaret etmektedir. Bazense anlatılarda süredizimsel sıra bozulur ve ileri sapmalar görülebilir. A. Kıran ve Z. Kıran (2003, s. 171)'a göre kurmacanın süredizimsel sırası iki şekilde bozulabilir:

Geriye Sapma: Burada geçmişe yönelik dönüşler söz konusudur. Sinemalarda sık görülür.

İleri Sapma: Anlatıcının geleceğe ilişkin öngörüler yerleştirmesi ileri sapmadır. Bu anlatım yoluna bilim-kurgu romanlarında sıklıkla rastlanır (Demir, 2008, s. 86).

Oliver yüzünü yarım yamalak yıkayıp Fagin'in talimatına uyarak testideki suyu pencereden aşağı döküp ortalığı toplamayı yeni bitirmişti ki yetenekli düzenbaz geldi. Beraberinde de bir gece önce Oliver'in pipo içerken gördüğü gencecik bir arkadaşı vardı. Şimdi bu çocuğu Oliver ile Charles Bates adıyla tanıştırdı (Öner, 2008, s. 48).

Bu paragraf, olaylar henüz başlamadan önceki olaylara atıflarda bulunur. Okura Fagin'in daha önce Oliver'e talimat verdiği geriye dönüşü göstermektedir. Oliver'in pipo içerken gördüğü bir arkadaşının yeniden anlatılmasında da geriye dönüş söz konusudur. Aynı zamanda arkadaşının adını Bates diye tanıştırması aslında ilerleyen bölümlerde bu adın değişeceği anlamını içermektedir. Bu ileri sapmayı işaret etmektedir.

2.9. Kip

Okuyucuyla temas kurduran ve yazarın okuru kendisinden uzaklaştırıp yakınlaştıran kip kavramı okuyucuyla yazarın arasında sarmal bir döngü takip eder. Eylemin anlamsal yapısı dikkate alındığında yazar, okuyucuyu varış noktasından kalkış noktasına götürür ya da varış noktasını kalkış noktasına önceler (Culler, 1997, s. 140). Bu varış ve kalkış noktası yazarın kendisidir ve her olayda bu döngü devam eder.

Kip, hareketin konuşan tarafından gerçeklikle münasebetini gösterir (Komonov, 1956, s. 291). Kurmaca dünyanın gerçeklikle bağı da kipler yardımıyla sağlanmaktadır. Kurmaca bir dünyada geçen olayları kimin yaşadığını, olaylardan kimin etkilendiğini ve gerçekliğini göstermek için *kip* kullanılır. Kurmacada geçen bu olayların doğrudan anlatılması *mimesis*, anlatıcının işe karıştığı dolaylı anlatımlarda ise *diegesis* terimleri kullanılır (Demir, 2008, s. 87). Doğrudan anlatımlar okuyucu ile anlatıcıyı birbirine yaklaştırırken dolaylı anlatımlar okuyucu ile anlatıcıyı birbirinden uzaklaştırır. Kip, okurun anlatıdaki aleni ya da dolaylı mesafe sorununu bir arada toplamaya ve yordamaya yarar (Genette, 2011, s. 18).

Nihayet gözcülerden biri seslendi. Ağaçların gölgesinde geniş bir yoldan yaylı bir Viyana arabası ile atlı muhafızlar ve arkasında da bir Hırvat müfrezesi görüldü. Kutuzov'un yanında oturan Avusturyalı generalin beyaz üniforması, Rusların koyu renk üniforması yanında çok göze batıyordu. Araba durdu. Kutuzov, gözlerini kendine ve generallerine dikmiş, iki bin askerin hiç farkında değilmiş gibi ağır ağır arabadan indi. Verilen işaret üzerine alay birden canlandı, süngü takıp selam durumuna geçti. Alayın komutanının selamına verdiği cevap etrafı çınlattı (Tolstoy'dan çevr. Kurt, 2008, s. 42).

Yukarıdaki paragrafta kipler aracılığıyla anlatıcı okurlarla iletişime geçmiştir. Öğrenilen geçmiş zaman kipi veya şimdiki zamanın hikâyesi ile anlatıma öyküsel bir boyut kazandırılmıştır.

2.10. Ses

Anlatılarda ses, okurla yazar arasında bağ kurulmasını sağlar. Anlatıcı ya metnin içindedir ya da kahramanın olaylardaki akışına karışmaz. Sese yönelik bir çözümleme anlatıcının anlatıdaki yerini belirlemeye yardımcı olur (Demir, 2008, s. 88). Anlatılarda

birinci ya da üçüncü kişili anlatımlar tercih edilebilir. Ses, aynı zamanda metinden yansıyan karakteristik sesin ya da tonlamanın özelliğini de içerebilir (Jahn, 2014, s. 61). Ses, metindeki olayı kimin anlattığıyla ilgilidir.

Akkurt başını uzatarak onun üstüne doğru yürüdü. Sarı gözlerinde beliren korkunç anlamla ormandan çıkmış aç bir hayvanı andıran bu adamın yüzü de epeyce çirkinleşmişti. Henriette, inmeyen tokadı yemek üzere oturmakta olduğu koltuktan aşağı doğru kaydı, kendini kaybetti, bitkin ve baygın bir hâlde yere uzandı. Kont, yerinde donakalmıştı. Derin bir sessizlik içinde iki saat geçti. Henriette, elimi tutmuş, konuşmadan sıkıyordu. Bazen gözlerini bana kaldırıyordu. Nihayet bir an geldi ki kendini rahat hissetti, dirseğinin üstünde doğruldu (Balzac'tan çevr. Süreya, 2008, s. 94).

Paragrafta anlatıcının olaylara karışmadığı ve üçüncü kişili anlatımı tercih ettiği görülmektedir. Üçüncü tekil bu kişi, cinsiyetsiz ve olaylara karışmayan dışöyküsel bir anlatıcıdır (A. Kıran ve Z. Kıran, 2003, s. 163).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

Çalışmada betimsel araştırmalara uygun şekilde nitel araştırmalarda kullanılan doküman analizi kullanılmıştır. Aynı zamanda üç çocuk romanında geçen cümlelere zamanın ne ölçüde yansıdığını tespit etmek amacıyla cümleden yola çıkılarak rakamsal veriler tablolara ve şekillere aktarılmıştır. Veri toplama tekniği ile veriler bilgisayara fişleme tekniği ile kaydedilmiştir. Kemalettin Tuğcu'nun üç romanında geçen süre, sıklık, sıra, kip ve ses ilişkisine bakılmış ve bu unsurlar çeşitli tasniflere tabii tutularak yorumlanmıştır. Çocuk romanlarında zaman tercihlerine yönelik bir uygulama çalışması bulunmadığından zaman tercihleri ile ilgili teorik bilgiler ve tezlerde bu konular üzerindeki bilgiler ışığında birleştirilerek yorumlanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Nitel türde doküman analizi yöntemiyle gerçekleştirilen araştırma, betimsel yapıdadır. Metinlerin çözümlenmesinde kullanılan yöntem ve teknikler yazın bilim, gösterge bilimi, anlatı bilimi, dil bilimi ve metin dil biliminden hareketle oluşturulmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kemalettin Tuğcu'nun kitapları oluşturmaktadır. İlk etapta araştırmacı tarafından yazarla ilgili çalışmalar taranarak çocuk romanı kitaplarından oluşan 80 kitaplık evren listesi oluşturulmuştur. Bu araştırma kapsamında bütün evrenin çözümlenmesi mümkün olamayacağından, evreni oluşturan birim sayısı ve listesi net olduğundan, tüm evren birimlerinin eşit ve bağımsız seçilme şansı tanıyan basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle 3 roman kitabından oluşan örneklem belirlenmiştir.

Örnekleme birimleri belirlenirken basit seçkisiz örnekleme yönteminin doğasına uygun şekilde “kura tekniği” kullanılmış ve her seçimden sonra seçilen kitabın adının bulunduğu evren birimi, bir sonraki seçim için kuraya dâhil edilmiştir. Bu yolla bütün evren birimlerine eşit seçilme hakkı tanınmıştır. Çalışmamızın örneklemini aşağıdaki roman türündeki kitaplar oluşturmaktadır:

- Tuğcu K. (2015). Deniz Kızı, İstanbul: Erdem Çocuk Yayınları.
- Tuğcu K. (2015). Kolsuz Bebek, İstanbul: Erdem Çocuk Yayınları.
- Tuğcu K. (2015). Mercan Kolye, İstanbul: Erdem Çocuk Yayınları.

3.3.Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmamızda ilk aşamada 3 örneklem, doküman analizi yöntemi ile çözümlenmiş ve romanlardaki zaman unsurlarının zamandaki alt başlıklarla uyumuna bakılmıştır.

Araştırma verileri analiz edilirken romanlardaki zaman ifadeleri kullanılmıştır. Çalışmada bu ifadelerin zamandaki hangi unsuru karşıladığı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular tablolastırılmıştır. Cümlelerde geçen zaman ifadeleri numaralandırılarak gruplandırılmış ve şekillere aktarılmıştır. Elde edilen bu veriler tablo ve şekillerin altında yorumlanmıştır. Tuğcu'nun zamanı kullanımı ile romandaki olaya etkisi yorumlanmaya çalışılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR VE YORUM

4.1. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Zaman

Romanlarda kahramanların başından geçen olayların anlatıldığı kavram zaman olarak nitelendirilmektedir. Olayların verildiği zaman gerçekliğe yardım eder, çünkü masal gibi hayali ürünlerde zaman faktörü belirsizdir. Bu nedenle romanlardaki zaman mefhumunun belirli olması okuyucunun olayları gerçekçi gözle algılamasına yardım etmektedir.

Olaya dayanan ve geleneksel anlatımın metne hâkim olduğu romanlarda ise zaman ikinci plana atılmakta ve tarihsel döneme kaynaklık edememektedir, çünkü o an kahramanın başından geçen olayın ne zaman ve nasıl gerçekleştiği daha önemlidir. O çağa ait ayrıntı geleneksel romanı kasmakta ve kahramanın başından geçenlerin önemini azaltmaktadır. Çetin (2011, s. 127)'e göre romanlarda zaman genel olarak üç kısımda toplanabilir:

- **Nesnel Zaman:** Elle tutulan zaman dilimi nesnel zamanı karşılamaktadır. Takvimlerde günler, aylar, yıllar gibi kavramlar nesnel zamana işaret etmektedir.
- **Olay Zamanı:** Nesnel zamanda gerçekleşen olayların ayrıntılarına inilmesi esasına dayanan zaman dilimidir. Genellikle romanlar kahramanın doğumuyla başlar ölümüyle sona erer. Doğum ve ölüm arasındaki zaman dilimi yazarın tercihiyle değişebilir ve yazar bu olayları belirli bir zaman dilimine yayar.
- **Anlatma Zamanı:** Romanlardaki olayların yazılma zamanı ile gerçekleşme zamanı arasında bir fark vardır. Romanlardaki anlatıcı üçüncü tekil şahıs olabileceği gibi birebir yazarın kendisi de olabilir. Roman kahramanının başından geçen olayların yazar tarafından iyice anlaşılıp idrak edildikten sonra yazılması romanı daha anlaşılır kılmaktadır (Çetişli, 2009, s. 75).

Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında zaman genellikle evrensel bir zaman dilimini ifade etmekte ve net bir zaman dilimi tespit edilmesini güçleştirmektedir. Bu kozmik bir zaman varlığına işarettir. Romanlarında genellikle okulların açılışı ile kapanışı ve mevsim geçişleri belirleyici unsurlar olmaktadır. Bu zaman düzenli bir zaman dilimini işaret etmemektedir. Mesela Yetim Ali romanında zaman diliminin okul ve mevsim olduğu göze çarpmaktadır:

Sonbaharda köyde çok iş olurdu, çocuklarda sürekli çalıştığı için okullar geç açılırdı (Tuğcu, 1999, s. 44).

Yine Şeytan Çocuk adlı romanda olayların geçtiği zaman aralıklarının mevsim geçişleri olduğu göze çarpmaktadır:

“Karlara başladığı soğuklar arttığı zaman sırtına güzel bir palto alınmıştı” (Tuğcu, 1999, s. 45).

Eserlerde geçen örnek cümlelerde de görüldüğü gibi Kemalettin Tuğcu'da zaman genele yayılmış biçimdedir ve süreklilik arz etmektedir.

4.1.1. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Öykü Zamanı

Tuğcu'nun romanlarındaki zaman düzenli bir sıra takip etmez. Kronolojiye çoğu romanında dikkat etmemiştir. Mevsim geçişleri ve çocukların okuldaki sınıflarına göre bir zaman algısı oluşturulmuştur. Kronolojik bir düzen sırasına *Maymunlar Adası* romanında rastlamak mümkündür:

“Derinceli Aziz'den 1941'den sonra haber alınamaz, 1955'te oğlu ile birlikte ülkelerine geri dönerler” (Tuğcu, 1975, s. 8).

“Sabahın bu saatinde Hamdi Efendi sobasını yakar ve söylenmeye başladılar” (Tuğcu, 2008, s. 50).

“O gece amcam çok oturmuştur” (Tuğcu, 1976, s. 32).

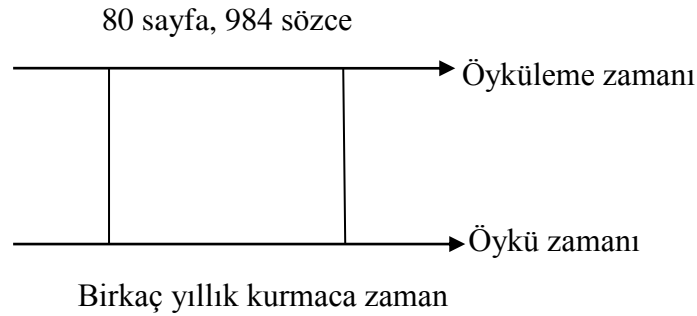
Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi olayın geçtiği vakit netliğini kaybetmiş ve belirsiz bir hâl almıştır. Zamanın belirsizliği olaylardaki gerçeklik açısını etkilememiş, sadece belirli bir tarih verilmesini güçleştirmiştir.

Tuğcu'nun romanlarındaki öykü zamanında olaylar yazarın gözünden dışöyküsel tarzda anlatılmaktadır. Tuğcu romanlarında sıklıkla üçüncü kişili anlatımı tercih etmiştir. Kahramanın başından geçen olaylara müdahale edilmeden gözlem üzerinden bir anlatım yoluna gidilmiştir. Tuğcu anlatma zamanı olarak bilinen öyküleme

zamanında olayları kendi yorum süzgecinden geçirerek anlatmıştır. Zaten öykü ve öyküleme zamanı arasındaki kesin sürenin tespiti söz konusu değildir. Tuğcu'nun romanlarında da öykü ve öyküleme zamanı arasındaki süre tespit edilememektedir. Mekândaki betimlemelerle zamana dokunuşlar yapılmış ve gerçekliğe yardımcı olması sağlanmıştır.

4.1.2. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Öyküleme Zamanı

Tuğcu'nun romanlarında öyküleme zamanında yazar öykü için verilen süreyi kendine göre düzenleyip okura iletmiştir. Olayları anlatırken cinsiyetini belli etmeden anlatmış ve kahramanın sesinden konuşmuştur. Tuğcu'da olaylar belirli bir süredizimsel sırayı takip eder ve genellikle atlamalar ve geriye dönüşler görülmez. Sonbahardan sonra, kışa girerken, okullar açılınca gibi ifadelerle okura zaman içinde bir dolaşım hakkı verir. Doğumdan veya okul çağından başlayan olaylar birkaç yıl içinde sonlanır. Öyküleme zamanında takvim, mevsim gibi ifadeler önem arz eder, ama Tuğcu, tam bir tarih veremez ve zamanda genel ifadeler kullanır. Yazar, içinde bulunduğu süre ve olayların gelişim aşamasını takip ederek öyküsünü zamana göre şekillendirir. Aynı zamanda yazmaya başlarken bulunduğu ruh hâli de yazarın romanlarına yansımıştır.

Şekil 2. Kemalettin Tuğcu'da öykü ve öyküleme zamanı (Kıran, 2000, s. 220)

Tuğcu'nun romanlarında öyküleme zamanının geçmiş zaman, şimdiki zamanın hikâyesi şeklinde okuyucuya aktarılmıştır. Bu da olayların geçmiş zamanda hikâye edilerek yaşandığını göstermektedir. Öykü zamanı ise “Son iki yıl kimsenin yüksek sesle konuşmadığı bu ev şimdi artık çocuk sesleriyle cıvıldıyordu.” Cümlesinden anlaşıldığı gibi birkaç yıl ile sınırlıdır. Şekil 2’de görüldüğü gibi öykü zamanı

paragraflarla, haftalarla, mevsimlerle ölçülürken; öyküleme zamanı bölümlerle ve sözcelerle ilerlemiştir (Demir, 2008, s. 293).

4.2. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Süre İlişkisi

Kemalettin Tuğcu'da romandaki olayların bitiş zamanı genellikle eksiltme ve sahneleme bölümleri üzerine yoğunlaşmıştır. Süre içerisinde özetleme diğer bölümlere yetersiz kalırken yapılan betimlemelerle duraklamalar sağlanmış ve karşılıklı konuşmalarla sahneleme tekniği ön plâna çıkarılmıştır. Sahneleme tekniğinin kullanılması Tuğcu'nun çoğu romanının film veya dizi olmasına katkı sağladığı söylenebilir.

4.2.1 Mercan Kolye Kitabında Süre İlişkisi

Kemalettin Tuğcu'nun Mercan Kolye kitabındaki süre ilişkisi duraklama, özetleme, sahneleme, eksiltme bölümlerine göre incelenmiştir. Yazarın sahne ve duraklarla metindeki olayların gelişimine katkı sağladığı söylenebilir.

*Duraklama bölümleri: Metinde 5 ayrı yerde duraklar yapılarak okuyucunun soluk alması sağlanmış, olayların ve şahısların durumları hakkında ayrıntılı betimlemelere gidilmiştir:

Calibe Hanım, babama vardığı zaman kırk yaşındaydı. Babam da ondan on yaş büyüktü. Yakışıklı bir adam olan babamın yanında Calibe Hanım yaşlı görünüyordu. Evlendi evleneli yüzündeki kırışıklıkları gidermek için bilir bilmez sürdüğü kremlerle cildini büsbütün karartmıştı. Hemen iki günde bir boyattığı saçlarının altında saç telleri beyaz görünmeye başlamıştı (s. 44).

Babam Ahmet Bey'in saçlarında beyazlar vardı. Ama bu kırlar daha çok şakaklarında görülüyor ve ona daha olgun bir erkek görünümü veriyordu (s. 44).

Böylece babamızın peşi sıra mezarları aralardaki yollardan yürüdük. Hemen her tarafta yerden yükseltilmiş mermerlerde lahitler vardı. Bunların başlarında taşlara yazılmış yazılar duruyordu (s. 69).

Birbirine benzeyen beyaz mermerlerle kaplanmış ve üstüne yine beyaz mermerden bir çerçeve yazılmış mezarların ortasında yemyeşil bir çim vardı. Sanki bu ölülerin yataklarının üstüne yeşil bir yorgan örtülmüştü (s. 70).

Bir iki defa başımı çevirerek baktım. Koyu yeşil dümdüz uzanmış serviler

gökyüzüne doğru yarışıyorlardı. Bunlar yeşiller giyinmiş dervişlere benziyordu (s. 72).

*Özetleme bölümleri: Kemalettin Tuğcu, romanın 5 paragrafında olayları geniş anlatmaktansa seri biçimde vermeyi tercih etmiştir. Bunu **artık** ve **sonra** gibi bağlaçlarla desteklemiştir. Böylece okurun olayları kuşbakışı görmesi sağlanmıştır:

Artık annem yoktu. Onun yerine başka bir kadın gelmişti. Biz de eskisi gibi babamızla yemek yiyemiyorduk (s. 7).

Mebrure artık yatmıyordu. Yatağa öylece serilmiş, aylarca inlemiş, sonra gideceği yere götürülmüştü. Onu alıp giden arabanın arkasından kardeşim ağlamıştı. Dilber Kalfa tarafından kucağına alınarak eve getirildiğini hiç unutamam (s. 7).

Ben evvelce olanları ne bileyim. Bana kalfa anlatıyordu. Ahmet Bey bu eve iç güveysi olarak gelmiş. Annemin babası hatırlı kimseymiş, babamı küçük bir devlet memuru olduğu için işinden aldırılmış ve bankaya memur olarak atamış (s. 19).

Baban buraya damat olarak geldiği zaman arkasına giyecek ikinci elbisesi yokmuş. Çalışıp çabalayarak yediğinden içtiğinden artırarak bu düzeni kurmuş. Dedem ve ninem onları yalnız bırakarak başka eve taşınmışlar (s. 19).

Babam okulları araştırmış olmalı ki ertesi gün yanıma gelerek beni mağazalara götürdü. Baştan aşağı yeni kıyafetler giyindim. Sonra ortaokula gittik ve babam kaydımı yaptırdı ve birlikte eve döndük (s. 38).

*Sahneleme bölümleri: Yazarın eserde karşılıklı konuşmalara yer vererek olayları okurun gözü önünde canlandığı görülmektedir:

-Çorbayı ne karıştırıp duruyorsun Ahmet?

- İçinde bir şey var gibi geldi bana.

-Çorbanın içinde ne olabilir?

-Ha, işe saç tokası!

-Saç tokası mı? Fatoş'un başından düşmüş olmalı (s. 9).

-Ahmet, hani bu daireyi bana verecektin?

-Daire benim değil ki sana vereyim. Mebrure'nindi daire.

-Mebrure falan kalmadı artık.

-Mebrure kalmadıysa çocuklar var, Calibe. Üçte bir hissesi benim yalnızca.

-Bu yumurcaklardan hayır mı göreceksin Ahmet? Bir çaresini bul daireyi benim üstüme yap.

-Biraz daha idareli gidelim, sana bir daire alırım.

-Daha ne idaresi ayol! Avrupa'ya mı gidiyorum, sosyete de milyonlar mı harcıyorum? Zaten ben ve sen yalnız değiliz ki iki çocuk var başımızda.

-Onların ne masrafı var Calibe? Ben onların üstünde yeni bir şey görmüyorum.

-Her gün avuç dolusu para veriyorum. Artık arkalarına giyeceklerini de düşünmem (s. 20).

-Niye söylüyorsun oğlum?

-Nesrin ortada yok baba.

-Fatoş'a sormadın mı?

-Sordum ama ben onun dadısı değilim, dedi.

-Tuvalete, banyoya baktın mı?

-Baktım, yok.

-Odasına baktın mı?

-Orda da yok (s. 23).

-Fatoş, bu resmin camını kim kırdı?

-Ben ne bileyim?

-Sen ne iş yaparsın bu evde?

-Daha ne yapacağım? Yemek, bulaşık, temizlik, çamaşır, her iş bana bakıyor.

-Topla şu cam kırıklarını.

-Sen de insanı sofradan kaldırıp ortalık temizletirsin.

-Calibe, senin haberin var mı resimden?

-Ne bileyim be! Resmin bakıcısı mıyım?

-Nesrin'i kim dövdü peki?

-Benim haberim yok. Berberdeydim.

-Senin sesini duymuşlar ama. Sus artık, diye bağırıyormuşsun.

-Her zaman anne diye bağırmasından usandım artık.

-Sana resmi soruyorum, kim kırdı camı?

-Ben kırdım, ne yapacaksın?

-Calibe, sen de hiç vicdan yok mu? Şuncacık çocuktan ne istedin?

-Ne isteyeceğim, usandım artık. Sen de aklını başına al. Senin eski karın Mebrure değilim ben.

-Olamazsın Calibe, olamayacaksın (s. 28-29).

-Cemil, nerelerde geziyorsun, sokaklarda ne işin var?

-Evde ayakaltında dolaşmam istenmiyor.

-Bu hâl devam ediyor mu?

-Hayır, ama alışmışım buna. Sonra mağazalara bakıyorum çırak arayan var mı diye.

-Okumayacak mısın?

-Okula verersen okurum.

-Kardeşin altı yaşını bitirdi. Onun bu sene okula başlaması gerekli. Sen de okula gideceksin (s. 39-40).

-Maşallah Ahmet Beyefendi. Telsiz duvaksız aldığınız karınızın cebinde harçlık, sırtında bir kürk yok, siz daireye bir erkek aşçı getirmeye çalışıyorsunuz.

-Acayip. Her ay yüz bin lira cep harçlığı almıyor musun? Sigaran evin masrafı içinde, kuaför faturası, terzinin faturası bana geliyor.

-Benim gibi bir hanımefendiye çok mu görüyorsun?

-Diplomasız, Ebe Besime'nin yeğeni olan seni kim hanımefendi yaptı?

-Ya kürke ne oldu Ahmet?

-Kürküne ne oldu? Senesinde sana kürk almadım mı?

-Öteki iki kürkü neden Darülaceze'ye verdin?

-Sen onların içine girmeye layık değilsin (s. 50).

-Ahmet Bey, sizden bir ricam var.

-Buyurun.

-Ben ayrılmak istiyorum.

-Nerden icap etti bu? Rahat değil misiniz?

-Rahatım fakat içim rahat değil. Özellikle çocuklar benden kuşkulu. Yaptıklarımı unutamıyorlar.

-Peki, ne şartla ayrılmak isteyeceksin?

-Hiçbir şartım yok.

-Başka bir yere mi gideceksin?

-Teyzemin evi boş, oraya gideceğim (s. 74).

*Eksiltme bölümleri: Eksiltmede amaç betimleme veya başka bir sebepten kaybedilen zamanı okura telafi ettirmektir. Kemalettin Tuğcu da eserde bazı süre zarflarını toparlayarak okura geçen zamanlardaki merak hissini uyandırmaya çalışmıştır:

Kardeşim, **bir hafta kadar** hasta yattı (s. 30).

Babam **bu olayın ertesi günü** beni Dilber Kalfa'ya yollamıştı (s. 30).

Bir iki aydır Calibe Hanım babamın parasına gerek olmadığını söylüyordu (s. 57).

Böylece **üç ay geçti** (s. 57).

Ayağındaki mercan yarasını **bir ay kadar** çekmişti (s. 59).

Bir arife günüydü, babam erken kalkmıştı (s. 68).

Yine bir gün babamla evden çıktılar (s. 76).

Böylece aradan **günler geçti** ve babamın verdiği **iki haftalık** mühlet sona erdi (s. 77).

Aradan **yine günler haftalar geçti**. Okullar açılmadan önce Kurban Bayramı geldi (s. 78).

4.2.2. Kolsuz Bebek İsimli Kitabında Süre

Kemalettin Tuğcu'nun Kolsuz Bebek kitabındaki süre ilişkisi duraklama, özetleme, sahneleme, eksiltme bölümlerine göre incelenmiştir. Yazar, bu romanda geniş özet ve duraklar yaparak sahneleme geçişlerine kolaylık sağlamıştır.

*Duraklama bölümleri: Yazar, eserinde kaybolan bir kızın dramını anlatırken ara ara okuyucuyu olayların gerçekliğine inandırmak için betimlemelere yer vererek duraklar yapmıştır:

Sabahın hayli ilerlemiş bir saati olmasına rağmen, geniş salonun kalın perdeleri sımsıkı kapalıydı. Avizedeki tek bir ampul yanıyor ve salona gece görüntüsü veriyordu (s. 5).

Eter kokan salonun bir köşesinde zayıf ve sağlıksız görünen Vedat Bey oturuyor ve önündeki bardakta duran süte isteksiz bakıyordu (s. 5).

Burası terk edilmiş bir gecekonduya benziyordu. Dar penceresinden bir çuval parçası geçirilmişti. Bu pencerenin karşısında bir kerevet e kerevetin üzerinde ince şilte vardı. Yatağın yanındaki tahta masanın üzerinde gaz lambası ve yanında bir kibrit kutusu vardı. Orada bir şişe duruyordu: Rakı şişesi (s. 27).

Şoför bir iki defa Sedat Bey'i oradan aldığı için meyhaneyi biliyordu. Bu bir binanın altında izbe ama geniş bir yerdi. Romanlarda anlatıldığı gibi içeride sıra sıra içki rafları, boş veya dolu şarap şişeleri ve masalar vardı. İçerisi içki kokuyordu. Bir Rum delikanlı yerleri süpürüyor, bir bezle de masaların üstünü siliyordu (s. 48).

Gülçin şaşkındı. Yüzü iyice zayıflamış, saçları bembeyaz olmuş Vedat Bey'e tereddütle bakıyordu (s. 70).

Hastanın odasına girdiklerinde onu yatağında oturur buldular. Zayıf ve bitkindi. Fakat kızıninki gibi yeşil olan gözlerinde ümit ışıkları ve yaşama arzusu vardı (s. 73).

*Özetleme bölümleri: Kolsuz Bebek isimli romanda Tuğcu, özetlemeye çok az başvurmuş onun yerine duraklamalarla olayı geniş çerçevede anlatmıştır. Olayların özeti sadece iki yerde yapılmıştır:

Beni muayene etmedi. Ağabeyim bana sürekli ilaç getiriyor. Evet, uykusuzluklarım kaçtı ama daima uyku halindeyim ve sürekli gözlerim kapanıyor. Tahlillerim yapıldı kanımda yağ ve şeker oranı fazla çıktı. Kalbim hastaymış ve buna bana uygun bir evlenme yapamamam etkili olmuş. Aslında ben, benden iş isteyen Güzin Hanım'ı denedim de işe aldım. Onunla evlenmeyi ben de istedim. Sonra ağabeyim onun benim servetime âşık olduğunu iddia etti. O tarihlerde teyzesi sağdı. Ben Güzin'in bilgisine ve terbiyesine hayran kalmıştım. Daha sonra ağabeyimle bu konular hakkında çok münakaşa ettik. Bugün beni iyileştirmeye çalışan ağabeyim o zamanlar beni hasta etmek için bayağı uğraştı. Ağabeyim benden daha zengindi ve büyük servetini kumarda yemişti. Bu sayede insanları ve kadınları daha iyi tanımişti (s. 13).

Sonumuz mu geldi diye bağırmaya başladım. Sonra bir iki saat içinde kızımı kaybettim (s. 21).

*Sahneleme Bölümleri: Sahneleme bölümlerinin çokluğuna bakıldığı zaman romanın sahnelenmeye uygun olduğu görülmektedir:

-Kimsiniz, ne istiyorsunuz?

-Vedat Bey siz misiniz?

-Benim adım Vedia. Belediye hastanesinin hemşiresiyim. Ölüm halinde bir hastanın son arzusunu yerine getirmek için geldim.

- Amcam rahatsızdır, ona böyle şeyler söylemeyiniz.
- Amcanızdan daha acıklı durumda olan veremli bir kadının ricasını yerine getirmek için geldim. Veremli olan bu kadın, kızı Gülçin'i görmek istiyor.
- Gülçin annesinin yanındadır.
- Şu mektubu okuyunuz. Benim gitmem lazım (s. 6-7).
- Babam bu gece gelmemiş.
- Sabri Efendi'yi çağırın, gelsin.
- Buyurun efendim, beni emretmişsiniz.
- Ağabeyim Sedat bu gece gelmemiş, biliyor musunuz?
- Evet, efendim biliyorum.
- O sabıkalı olan bahçıvan apartmanda mı?
- Sedat Bey kendisine iki gün evvel izin vermiş.
- Gülçin'i bu apartmana aldırıldığını söylüyorlar.
- Bendeniz de şimdi öğrendim.
- Bizim şoför mü aldı getirdi dersiniz?
- Bu hususta bilgim yok efendim. Buraya çocuk gelmedi.
- Ya nereye gitti, Erenköy'e mi?
- Bilmiyorum beyefendi.
- Ağabeyim nerede olabilir?
- Ara sıra geliyorlar (s. 10).
- Kızım, kadına söyle bana çay getirsin.
- Sağ ol Selma.
- Selma Hanım, Ağabeyimin bana getirdiği o krem kutusunun içindeki maddeye ne diyorsun? Onu kullandığım zaman beynimin soğduğunu duyuyorum, bir garip uyku veriyor.
- Kokainin ilaç olarak kullanıldığını biliyoruz efendim.
- Ama benim bir tedaviye ihtiyacım varsa bunu hekim tayin edemez miydi? Ben şuuruma sahip değil miyim Selma?
- Elhamdülillah iyisiniz amcacığım.
- Sen lütfen Sabri Bey'i tekrar çağır buraya (s. 13-14).
- Feraset Hanım, Ailem büyük bir felaket içinde. Güzin Hanım'ı size yolladıklarını öğrendim. Bana bu konuda bilgi vermenizi rica ederim.

- Beyefendi siz rahatsızsınız.
- Olabilir ama başkalarının günahına girmek istemem. Yazlıkta siz Burhan Bey'i gördünüz mü?
- Allah şahidimdir ki ben Burhan Bey adında birini görmedim. Bu Halil Efendi'nin bir iftirasıdır.
- Ya mektup üzerine Güzin Hanım'ın Erenköy'e gidişine ne diyebilirsiniz?
- Güzin Hanım benden böyle bir istekte bulunmadı. Bunu ağabeyiniz istedi.
- Peki, posta kutusunda bulunan mektup?
- Bu mektubun iç yüzünü ben de bilmiyorum efendim. Makine ile yazılmış bir mektup. Altında imza da yok. Yalnız Burhan adı var.
- Feraset Hanım, Güzin Hanım neden hastalandı?
- Bu hakaret kendisine ağır geldi. Günlerce yemedi, içmedi. Olduğu yerde eridi (s. 16-17).
- Feraset Hanım, çocuğun arkasında ne vardı?
- Açık mavi elbise. Annesi yattığı yerde dikmişti. Başında kırmızı bir kurdele vardı. Taksiye binerken bebeğini de almıştı.
- Nasıl bebek?
- Kolsuz bebek.
- Kolsuz bebek mi?
- Evet beyefendi. Sol kolu kopmuş bir bebek.
- Nasıl bir bebekmiş bu?
- Efendim çöplükte bulmuş. Mendili ile sarmış. Onun annesi oldu, benim bebeğim diye ağlıyordu.
- Bebeği elinden alamadık. Ben gidip yeni bir bebek aldım fakat Gülçin o eski bebek için ağlıyordu (s. 19).
- O pis bebeği neden kucağında tutuyorsun?
- Benim bebeğim pis değil amca, hasta.
- Ne hastası?
- Kolu ağrıyor!
- Romatizması filan mı var?
- Hayır amca, kolu çok ağrıyor.
- Sana güzel bir bebek almadılar mı?
- Aldılar ama ben kendi bebeğimi severim, başka güzel bebekleri sevmem.

-Sedat Bey senin nen oluyor?
-Amcam. Babamın ağabeyi.
-O beni hiç sevmiyor bana fena bakıyor. Annemi de hep ağlattı. Annem hastaneye giderken arkasından koştum ama yetişemedim.
-Neden koştun arkalarından?
-Annemle beraber hastaneye gideyim diye. O iyi olur demi?
-Kim iyi olur?
-İşte hastaneye götürdükleri annem.
-İyi olur inşallah.
-Bak amca bu yüzüğü bana annem aldı.
-Sen çok konuşma benim kafamı bozuyorsun.
-Peki, konuşmam amca (s. 25-26).
-Kızım, senin adın ne?
-Benim adım Gülçin.
-Sen nerede oturuyorsun?
-Feraset dadının evinde.
-Annen baban yok mu?
-Benim annem hastanede.
-Ne oldu annene?
-Annem verem olmuş. Onu hastaneye götürdüler.
-Baban neyin nesi?
-Babam da hasta.
-Nerede oturuyorsunuz?
-Evde oturuyoruz.
-Annen hangi hastanede?
-Belediye hastanesinde.
-Çok mu hasta?
-Çok hasta. Dadım onu yoklamaya gitti. Halit Amca da beni anneme götürecekti.
-Sana öyle mi söyledi?
-Evet.
-Allah onu bildiği gibi yapsın. Eviniz nerede kızım?
-Yazlıkta.
-Nerede bu yazlık?

-Ben bilmiyorum. Biz orada otururken amcam bizi istemedi biz de dadımın evine geldik.

-Dadının adı ne?

-Feraset Hanım.

-Nerede oturuyor?

-Kendi evinde.

-Nerede bu ev?

-Sokakta (s. 32-33).

-Kardeşim, ne istiyorsun?

-İhbarım var. Gazetede ki ilanı gördüm.

-İyi ya bana söyle.

-Olmaz Vedat Bey'e söyleyeceğim.

-Ben onun yeğeniyim. Bana söyle amcam hasta yatıyor.

-Selma getir şunu yukarıya.

-Küfeni bırak şuraya.

-Olmaz abla. Ben ona yeni on kâğıt verdim.

-Merak etme, bir şey olmaz.

-Amma uzattın be abla!

-Ne söyleyeceksin bana?

-Bak ağabey. Bana Çopur Yaşar derler. Tahtakale'de küfecilik yaparım. Babam da küfeciydi, yük taşıırken ölmüş. Şimdi onun yerine ben çalışıyorum.

-İyi kardeşim Allah kolaylık versin.

-Kesmeyin lafımı da anlatayım.

-Anneme kardeşime ben bakıyorum. Dün bir ekmekle dört beş tane zeytin almıştım. Bir salkım da üzüm. Onu yiyordum. Gazeteye bakarken baktım bir kız çocuğu kaybolmuş.

-Anlat oğlum.

-Yine yemek yerken baktım bir sırada bir kız oturuyor. Gazetede ki kayıp ilanı aklıma geldi. Ama kızın üstünde mavi değil sarı elbise vardı. Adını sordum Gülçin dedi. Kucağında bir bebek vardı, bebeğin kolu yoktu (s. 37-38).

- Amcacığım sevindiniz mi?
- Neye sevineceğim?
- Küfecinin anlattıklarına.
- Nesine sevineyim?
- O kadın bize anlattı. Babam birtakım bezler yakmış termosifonun ocağında.
- Gördük. Bir iki parça yanmıştı.
- Doğru diyorsunuz amca ama lütfen beni dinleyin. Siz benim çözmeye çalıştığım şeyi düşünmek bile istemiyorsunuz.
- Ben de bir insanım Selma. Ölmek istiyorum (s. 40).
- Selma, kayıp ilanında Gülçin'in adı var mı?
- Vardı amcacığım. Ama kolsuz bebekten bahsedilmemişti.
- Kızın bebeği mendille sarıp göğsünde tuttuğunu da bu çocuk bilemezdi.
- Evet efendim.
- Yalnız mavi elbise yoktu üzerinde.
- Baban o mavi elbiseyi neden yaktı?
- Bilmiyorum amcacığım. Yalnız bu Halit'i Erenköy'deki eve siz almışsınız.
- Evet, bundan ne çıkar?
- Babam Güzin Hanım'ı sizden ayırmak istiyordu. Bunda muvaffak olursa Gülçin'i de ortadan kaldırıp mirasın varisi kendisi olacaktı.
- Bu korkunç bir düşünce.
- Bunu yapacak seviyede bir insandır (s. 42).
- Ben sizin müşterilerinizden Sedat Bey'in kardeşiyim.
- Anladım efendim. Ben çok acıdım kazasına. Başınız sağ olsun.
- Sen de sağ ol.
- Benim böyle işlerle alakam yoktur.
- Biz seni suçlamaya gelmedik. Halit'i arıyoruz. Sağ elinde dövme var.
- Bilirim efendim, ara sıra buraya uğradı.
- Halit ile ağabeyim buraya en son ne zaman geldiler?
- Sedat Bey daha önce gelmişti. Oturdu masada ve içmeye başladı. Halit'i bana sordu.
- Halit buraya gelir miydi?
- Evet efendim. Sedat Bey zengin adam. Burada görmüş Halit'i beraber içmişler (s. 50).

-Oğlum anlat, çocuğu nerde gördün?
-Kar yağıyordu. Kızın arkasında palto gibi bir şey vardı. Başına da yünden bir başlık geçirmişlerdi. Gözlerinden tanıdım.
-Ne renkti gözleri?
-Yeşil be abla!
-Peki, nasıl tanıdın?
-Gözlerinden tanıdım.
-Kız sen burada ne yapıyorsun dedim. Birilerinin onu annesine hastaneye götüreceğini söyledi (s. 56).

-Size herhangi bir suç yüklediğimiz yok.
-Zeynep Hanım Gaziosmanpaşa'da oturur. Müşteri olarak arabama bindi, ben de istediği yere götürdüm.
-Yolda bir şey konuştunuz mu?
-Ben çocuğu sordum, o da tanıdığının kızı olduğunu söyledi.
-Kim bu tanıdık?
-Bana anlatmadı.
-Zeynep Hanım'ı tanıyabilir misiniz?
-Ben daha çok onun kocasını tanırım, inşaat ustasıdır.
-Evini biliyor musunuz?
-Bilmiyorum yalnız bu iş karanlık benim için.
-Nedir çekindiğiniz taraf?
-Kocasını çok onurlu ve dürüst bir adamdır. Yoksa siz onun kardeşini mi arıyorsunuz?
-Evet. Sabıkalı bir adamdır kendisi.
-Siz kız çocuğunu orada gördünüz mü?
-Evet. Daha doğrusu benimki misafir olarak gitmişti de o anlattı (s. 63-64).

*Eksiltme bölümleri: Zamandan tasarruf etmek için yazar, bu romanında da süreleri kısaltıp eksiltmelere giderek okuyucuyu gereksiz ayrıntılardan kurtarmıştır. Bununla birlikte kayıp zamanda kahramanın başına nelerin geldiğini de düşündürerek okuyucuyu merak duygusuna sürüklemiştir:

Şoför Ahmet Efendi, **yarım saat içinde** bu kalfayı evinden aldı ve getirdi (s. 15).

Güzin Hanım **iki ay kadar** Üsküdar'da kaldı (s. 17).

Bir hafta kadar süren yoğun bakımdan sonra Güzin Hanım'ın hastalık durumunda bir durgunluk görülüyordu (s. 43).

Yarım saat kadar süren bir yoldan sonra Haliç'i tepeden gören bir sokakta iki katlı bir evin önünde araba durdu (s. 66).

Yıllarca ağabeyinin baskısıyla ve verdiği uyuşturucu ilaçlarla kendi apartmanında üçüncü kattan aşağı inmeyen Vedat Bey, **on gün içinde** çok değişmişti. Bütün asabiyetine ve zayıflığına rağmen her işi kendisi görmek istiyordu (s. 69).

Son iki yıl, kimsenin yüksek sesle konuşmadığı, kimsenin Sedat Bey'den izinsiz aşağı inmediği ve yukarı çıkamadığı evde şimdi her şey değişmişti (s. 77).

Bir gün araba ile yanına iki hizmetçi alıp Erenköy'deki köşke gitti (s. 87).

4.2.3. Deniz Kızı İsimli Kitabında Süre

Yazarın Deniz Kızı kitabında süre ilişkisine bakıldığında duraklama ve özetleme bölümleriyle yazar, okuyucuya olaylar üzerinde düşünme imkânı vermiştir. Özetleme ve duraklama bölümlerinin sıklığıyla yazar, okuyucunun olayları geniş pencereden görmesine imkân tanımıştır. Sahneleme bölümlerine diğer iki kitaba göre daha az yer verildiği saptanmıştır:

*Duraklama bölümleri: Romanda mekân ve kişi betimlemeleri yapılarak gelişecek olay hakkında okuyucuya düşünmesi için fırsat sağlanmıştır:

İhtiyar, şimdi başkalarının yardımı ile geçinen, eline su dökülen, sırtına hırkası konulan ve elinden tutularak oturduğu yerden kaldırılan bir adamdı. Gelini tütün alacak para bulursa üst üste tütün içer, titreyen parmaklarıyla sigarasını sarmaya çalışırdı (s. 11).

Beyaz elleri pek buruşmamış, avuçları nasır tutmamış bir kadındı. Titiz bir kedi gibi kendisine bakar, sık sık denize girer, yalılar daha uykudan kalkmadan buz gibi sulara gömülürdü. Ona bir ateş basardı ve o hiç üşümezdi (s. 19).

Deniz, kafası işleyen ve içine kapanık bir kızdı. Onun, bulunduğu hayat yüzünden yukarılara çıkmaya hiç niyeti yoktu (s. 45).

Zıpkıncı; genç, iri ve yağızdı. Büyük balıkları avladıkları zaman zıpkının arkasına büyük bir ip bağlar ve böyle fırlatırdı (s. 52).

Fakat dar ve uzun oda, Deniz'e yine de ılık geldi. Annesi pencereye eski bir

battaniye koymuştu. Kayıkhaneye giren sert dalga bu odanın ana direklerine vuruyor ve odayı sarsıyordu (s. 56).

Rüzgâr, biraz yatışmıştı. Soba dumanı çekiyordu. Seher elde kalan birkaç odunla sobayı yaktı. Ana, kız sobanın karşısında duruyorlardı (s. 56).

Adamın dizlerine battaniye örttüler. Arkasında pijama ve robdöşambırı vardı. Döner tekerlekli koltuğu sobanın başına sürdü. Sobanın daha kendisi ısınmamıştı. Adam uyuyor gibiydi (s. 58).

Deli poyraz hızını kaybetti. Marttan sonra gökyüzündeki bulutlar sıyrıldı ve mavilikler daha çok gözükmeğe başladı (s. 64).

*Özetleme Bölümleri: Olayların geniş pencereden görülmesini sağlamak ve romandaki süreyi kısmak amacıyla yazar geniş özetlere yer vermiştir.

Evet, birkaç balıkçı ile oğlu Nail, bir sabah kalkan avına çıkmış bir daha da ne tekneden ne de üç balıkçıdan haber alınmamıştı. Nail arkada gözü yaşlı bir baba, genç ve dul bir kadın, o tarihte üç yaşında olan kız çocuğu bırakmıştı (s. 6).

O kış, Hamza Kaptan iyice hastalanmıştı. Havalarda biraz düzelince onu alıp daha yakındaki kayıkhaneli bir harap yalıya götürdüler. İhtiyar adamın aklı yerinde değildi. Bu eve kolay alışmadı ve bazen duvarları yumrukladı (s. 8).

O yaz bir iki defa ihtiyar adam evden kaçmış, yollara düşmüş, askerler ve balıkçılar haber vermiş, Seher ve kayınbabasını alıp eve getirmişlerdi (s. 8).

Sonra kurtulan balığın arkasından bakmıştı. Yunus bir süre hareketsiz kalmış sonra rıhtımdan uzaklaşmıştı. Açıklığa doğru gidiyordu (s. 31).

Bu kazadan sonra o aile, kızı da alarak gitti (s. 43).

Onlarda artık kış hazırlığına başlamışlardı. Yazlıkta bulunanlar motoru görünce denizden çıkıyor ve rıhtımlarda gerilere çekiliyorlardı (s. 50).

Elin evladından ne beklersin. Öz evladımız gibi yetiştirdik, sonunda bize bunu yaptı. Kadın çok bekledi onu. Gözleri açık gitti sonunda (s. 59).

Bizim çocuğumuz olmadı. Onu evlatlık diye aldık. Özendik, okuttuk, Amerika'ya kadar gönderdik. Gelinim hastaneye geldi. İki çocuğunun elinden tutmuş ve Amerika'ya gideceğini söyleyip bana veda etmeye gelmiş (s. 59).

Durmadan karısının ölümünü anlatıyordu. Daha altmış yaşındaymış ve o uğursuz hastalık gelmiş ve kadını birden öldürmüştü (s. 60).

*Sahneleme Bölümleri: Yazarın bu romanında sahneleme bölümlerinin azlığı, romanın sahnelenmekten ziyade öykülenmeye daha uygun olduğunu göstermektedir:

-Baba, ne gelen var ne giden.
-Gelip de bizi bulamazsa gücenir.
-Sen üzülme, bakarsın çıkagelir (s. 8).

-Deniz, ne balığı onlar?
-İstavrit, teyze.
-Taze mi?
-Bakın suyun içinde oynuyorlar.
-Kaça vereceksin?
-Anlaşırız teyze (s. 17).

-Iskarmoz ne oluyor?
-Kürekerin bağlandığı çubuklar.
-Sırım ne demek?
-Manda kösesinden kesilmiş şerit gibi ince bağlar (s. 25).

-Nesi var Bedri Bey'in?
-Kalp krizi atlatmış. Bir ayağı ve bir kolu tutmuyor.
-Peki, bakacak kimsesi yok mu?
-Eşi sizlere ömür.
-Siz mi bakacaksınız.
-Evet (s. 65).

*Eksiltme Bölümleri: Yazar, önemsiz gördüğü olayları atlayarak okuyucuya zamandan tasarruf sağlamıştır:

Bir sonbahar gününde Hamza Reis öldü (s. 10).
Deniz **on bir yaşında** ilkokulu bitirdi (s. 21).
O yıl henüz **mevsimin başında** bir deniz kazası oldu (s. 38).
Haziran sonlarıydı (s. 39).
Deniz ilkokulu bitireli **bir yıl** olmuştu (s. 39).
Bir iki saat sonra delikanlı, Seher Hanım'a teşekkür etmeye geldi (s. 42).
İki saat içinde midye dolması yaptı (s. 44).
Deniz **on üç yaşına** gelmişti (s. 46).
Hiçbir kışı bu kadar soğuk geçirmemişlerdi (s. 54).
Öğle vakti kapıda bir korna duydular (s. 57).
İkinci gün adamcağız biraz ağladı (s. 60).

Bedri Bey, **iki gün geçince** avukatını arattı (s. 61).

Bir aralık poyrazın sıyırdığı kiremitleri tamamlamak için yalıya çıktı (s. 64).

Bedri Bey, **iki gün içinde** ölüp gitti (s. 72).

4.2.4 Romanların Süre İlişkisi Bakımından Değerlendirilmesi

Tablo 7. Romanların süre bakımından değerlendirilmesi.

Romanlar	Duraklama	Özetleme	Sahneleme	Eksiltme
Mercan Kolye	5	5	7	9
Kolsuz Bebek	6	2	13	7
Deniz Kızı	8	9	11	14

Deniz Kızı romanında süre anlamında eksiltmelerin yoğun kullanımı zamandan tasarruf sağlamıştır. Duraklama ve sahneleme bölümlerinde kaybedilen zaman eksiltme bölümleriyle telafi edilmiştir. Kolsuz Bebek romanında sahnelemelerin yoğun ve uzun kullanılması okurun hızını yavaşlatmıştır. Bu yavaşlatmalar eksiltme ve özetleme bölümleri kullanılarak giderilmeye çalışılmış ve okur hızlandırılmıştır. Mercan Kolye kitabında ise sahnelemelere daha az yer verilerek okurun romanı hızlı sürede bitirmesi sağlanmış, bu hıza özetleme ve eksiltme bölümleri ile destek verilmiştir.

4.3. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Sıklık İlişkisi

Tuğcu'nun romanlarında önemli olaylar belirli aralıklarla tekrar etmiştir. Tuğcu, romanlarda çoklu yinelemeli anlatım tekniğini tercih etmiştir.

4.3.1. Mercan Kolye İsimli Kitabında Sıklık

Yazar, bu romanda belirli olayları hatırlatma yoluna giderek okuyucunun hafızasında romanın ana omurgasını teşkil eden olayları canlı tutmuştur. Romandaki tekrar ve sayfa sayıları aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 8. Mercan Kolye kitabında sıklık ilişkisi.

Cümleler	Tekrar Sayısı	Sayfalar
Calibe Hanım babamı yalnızca ismiyle çağırıyordu.	5	7, 12, 33, 39, 62
Calibe Hanım Şam fıstıklarını yatak odasına götürüp orda yiyordu.	2	5, 42
Annem hastalığında hep inlerdi.	2	5, 25
Calibe Hanım sürekli berbere giderdi.	3	8, 33, 35
Annem, yatak odasındaki resminden sanki bize bakıyordu.	3	24, 43, 60
Calibe Hanım, kardeşimi topuklu terlikle dövüp ağzını kanatmıştı.	3	25, 48, 58
Babam, sanki evde Calibe Hanım yokmuş gibi davranıyordu.	2	42, 53

Tablo 8’deki sıklık ilişkisine bakıldığı zaman bir olayın metin içerisinde iki veya daha fazlasında tekrar ettiğini görmekteyiz. Sıklık ilişkisinde bu durum çok yinelemeli anlatım tekniğine girmektedir. Mercan Kolye kitabında sıklık çok yinelemeli anlatıma göre yazılmıştır:

Bölüm 1	Bölüm 2	Bölüm 3	Bölüm 4	Bölüm 5	Bölüm 6	Bölüm 7	Bölüm 8	Bölüm 9	Bölüm 10
sıklık 1	sıklık 4	sıklık 2	sıklık 1	sıklık 1	sıklık 6	sıklık 5	sıklık 1	-	-
sıklık 1		sıklık 3	sıklık 4	sıklık 5		sıklık 6		-	-
sıklık 2		sıklık 6	sıklık 4			sıklık 7			
sıklık 3		sıklık 7							
sıklık 4									
sıklık 5									

Şekil 3. Mercan Kolye isimli romanın bölümlere göre sıklık ilişkisi

Mercan Kolye’deki olaylara bakıldığı zaman tekrar eden olayların 7 kısımdan oluştuğu görülmektedir. Olay 1, 4, 5, 6’ya bakıldığı zaman çoklu yinelemeli anlatım görülmektedir. Geriye kalan 2 ve 7. olaylarda ise birinci tekil anlatı görülmektedir.

4.3. 2. Kolsuz Bebek İsimli Kitabında Sıklık

Tuğcu bu romanında diğer romanlarında olduğu gibi cümlelerin yeniden ifade edilmesiyle yinelemeli bir anlatıma düşmüştür. Bir cümle veya olayın ilerleyen sayfalarda yeniden tekrar edilmesi çoklu yinelemeli anlatım tekniğini kullandığını göstermektedir:

Tablo 9. Kolsuz Bebek isimli kitabında sıklık ilişkisi.

Cümleler		Tekrar sayısı
Sayfalar		
Amcam, hasta ve rahatsızdır.	2	6, 7
Ağabeyimin bana getirdiği ilacı içince beynim uyuşuyor ve bana uyku veriyor.	4	9, 13, 14, 31
Veremli bir kadının son isteğidir kızını görmek.	2	7, 8
Apartmanın hatları kesilmiş ve bu hatlar onun masasındaki telefona bağlanmıştı.	2	22, 53
Çocuk, kolsuz bebeğini göğsüne sımsıkı bastırıyordu.	3	26, 28, 29
Anneme gitmek istiyorum çünkü annem çok hasta.	3	26, 28, 32
Bana Çopur Yaşar derler, çarşıda küfecilik yaparım.	2	36, 37
Kızın üstünde mavi elbise değil sarı elbise var.	2	38, 39
Bebeğimin kolu çok acıyor.	2	26, 71
Babam kaza yaparken çok sarhoşmuş.	2	22, 23
Şu kızı kucağına al yoksa öldüreceğim bunu şimdi.	2	36, 71

Tablo 9'daki verilerden çıkan sonuca göre yazar için olayın omurgasını oluşturan kelimeler belirli aralıklarla tekrar edilmiştir. Sıklıkla tekrar eden olayların tekrar sayılarına bakıldığında romanda çoklu yinelemeli anlatım tekniği kullanılmıştır. Bu cümlelerin geçtiği olayların kitap için önemli olduğu vurgulanmaktadır. Aşağıda sıklığın bölümlere göre dağılımı gösterilmiştir:

Bölüm 1	Bölüm 2	Bölüm 3	Bölüm 4	Bölüm 5	Bölüm 6	Bölüm 7	Bölüm 8	Bölüm 9	
sıklık 1	sıklık 4	sıklık 2	sıklık 7			sıklık 4	sıklık 9		
sıklık 1	sıklık 10	sıklık 5	sıklık 7	-	-		sıklık 11	-	
sıklık 2	sıklık 10	sıklık 5	sıklık 8						
sıklık 2		sıklık 5	sıklık 8						
sıklık 2		sıklık 6	sıklık 11						
sıklık 3		sıklık 6							
sıklık 3		sıklık 6							
		sıklık 9							

Şekil 4. Kolsuz Bebek isimli romanın bölümlere göre sıklık ilişkisi

4.3. 3. Deniz Kızı İsimli Kitabında Sıklık

Bu romanında Tuğcu diğer romanlarında olduğu gibi belirli birtakım imgeleri okuyucuya hatırlatmış ve okuyucunun hafızasında bu olayların yer edinmesini sağlamıştır.

Tablo 10. Deniz Kızı isimli kitabında sıklık ilişkisi.

Cümleler	Tekrar sayısı	Sayfalar
Nail gitti, gelmedi.	3	6, 7, 8
Benim kırmızı kazağım sayesinde yunuslar beni tanır.	4	26, 47, 48, 69
Yunus balığımı keserseniz ben de sizi delik deşik ederim.	2	31, 69
Kimseyi gücendirmeye hakkımız yok.	2	33, 35
Emniyet amiri durumu halıcılara telefon etmiş.	2	50, 52
Fırıncının verdiği iki ekmele göğsünü ısıtıyordu.	2	56, 76
Ana kız ölen kadının eşyalarını kullanmamışlardı.	2	73, 80
Besime'yi kaybettik.	2	57, 58

Tablo 10'daki verilerden yola çıkıldığı zaman olayların bazen arka arkaya tekrarı, bazense uzun bir aradan sonra tekrar edildiğini görmekteyiz. Yazar, romanda bir olayı ya da cümleyi birden fazla hatırlatarak çoklu yinelemeli anlatım tekniğine başvurmuştur. Aşağıda sıklığın bölümlere göre dağılımı gösterilmiştir:

Bölüm 1	Bölüm 2	Bölüm 3	Bölüm 4	Bölüm 5	Bölüm 6	Bölüm 7	Bölüm 8	Bölüm 9	Bölüm 10
sıklık 1		sıklık 2	sıklık 3	sıklık 2	sıklık 6	sıklık 2	sıklık 6	sıklık 7	sıklık 7
sıklık 1	-	sıklık 4		sıklık 2		sıklık 3			
sıklık 1		sıklık 4		sıklık 5		sıklık 8			
				sıklık 5		sıklık 8			

Şekil 5. Deniz Kızı isimli romanın bölümlere göre sıklık ilişkisi

Deniz Kızı romanında olay 1 ve 2'nin çoklu yinelemeli anlatıma göre, diğer olayların ise birinci tekil anlatıya göre anlatıldığı görülmektedir. Romanda sık sık tekrar eden olayların sayfa aralıklarının genellikle arka arkaya olduğu görülmektedir.

4.3.4. Romanların Sıklık Bakımından Değerlendirilmesi

Mercan Kolye kitabında 7 olayın, Kolsuz Bebek romanında 11 olayın, Deniz Kızı romanında 8 olayın tekrar ettiği görülmektedir. Kolsuz Bebek romanında diğer iki romana göre olayların bölümlere dağılımının düzensiz olduğu görülmektedir. Sıklık bakımından Deniz Kızı romanında olayların bölümlere daha dengeli dağıldığı görülmektedir.

4.4. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Sıra İlişkisi

Tuğcu romanlarında genel olarak tam bir sıra düzenine uymamıştır. Ana kahramanın doğumu geriye sapmalarla hatırlanmış ve üzerinde durulmamıştır. Doğum, okul, iş hayatı, evlilik gibi düzen takip edilmemiştir. Romanlarda kopukluklar görülmektedir.

4.4. 1. Mercan Kolye İsimli Kitabında Sıra

Tuğcu bu eserinde genellikle diğer eserlerinde olduğu gibi sık sık geri dönüşler yaparak okuyuculara yaşanan olaylar hakkında bilgi vermiştir. Bilindiği gibi roman ve öykülerde sıra faktörü doğum, okul, iş, evlenme ve ölüm ile sona ermektedir. Tuğcu'nun romanlarında da bu sıra takip edilmiştir ve geriye dönüşler yaparak okuyucunun merakını gidermiştir:

*Geriye Sapmalar

Annem Mebrure Hanım yataklara düşmeden önce babamın elbisesini değiştirmesine yardım eder, elini yüzünü yıkarken havlusunu tutar, sonra onu yemek odasına davet ederdi (s. 6).

Annem ölmeden önce sağlıklı günlerinde dördümüz masada toplanır, öyle yemek yerdik (s. 6).

Annemin sağlığında babam evin masrafını birden verirdi, annemin babamdan para istediğini hatırlamıyorum (s. 8).

Zavallı annem hasta hasta evin işlerini görür; acılarını, sancılarını saklar ve babamı rahat ettirmeye çalışıyordu (s. 9).

Annemin sağlığında babam Nesrin'i kucağına alır veya yanına oturtur onun çocukça konuşmalarından mutluluk duyardı (s. 14).

Annemin hastalığında hekim ve ilaç parası verirken bile para sıkıntısı çekmezdik (s. 18).

Annem de hastalığında böyle inlerdi (s. 25).

Annem bizim verdiklerimizin bir kısmını ya bir sefer ya iki sefer giymişti (s. 36).

Annem mercan kolyeyi bir kere bile boynuna takamamıştı (s. 55).

*İleri Sapmalar: İleri sapmada yazar geleceğe ilişkin tahminlerle olacaklar hakkında haber verir ve okuyucuyu olacaklara hazırlar. Tuğcu genellikle geriye sapmaları tercih etmiş ileriye dönük sapmalara çok az yer vermiştir:

Ahmet Bey: Calibe Hanım, bakalım bu azgınlığının sonu ne olacak, dedi (s. 52).

4.4.2. Kolsuz Bebek İsimli Kitabında Sıra

Tuğcu bu romanda düzensiz bir sıra izlemiş geri dönüşlerin aksine sürekli ileriye dönük tahminler yaparak okuyucuda gizem duygusunu artırmıştır:

*Geriye Sapma:

Sedat Bey kendisine iki gün evvel izin vermişlerdi (s. 10).

İki üç gün evvel de Halit Efendi geldi, çocuğunuzu istediğinizi anlattı ve bir taksiyle çocuğu alıp götürdü (s. 17).

*İleri Sapma:

Bu kutudaki kreme bir madde karıştırılmış. Bununla amcanızı beyaz bir zehire alıştırmak istiyorlar (s. 9).

Zavallı annesi çocuğun öldüğünü duyarsa muhakkak ölür (s. 19).

Kadın beni tanıyor, kılık değiştirdim ama elime baktı ve dövmeleeri gördü elimde. Başım derde girecek dedi (s. 21)

Adını değiştirmişler kızın. Gülçin olduğunu söylerse annesine gidemezmiş (s. 58).

Param olursa borcu hemen ödeyecek ve onu hapisten kurtarmaya çalışacağım (s. 71).

Siz orada ölecektiniz ve büyük servetinize konacaktı (s. 81).

4.4.3. Deniz Kızı İsimli Kitabında Sıra

Tuğcu, romanında sıra anlamında karmaşık bir düzen takip etmiştir. Kahramanın doğumunu okul hayatı değil iş hayatı takip etmiştir. Sonra geri dönüş yaparak kahramanı okul hayatına geri döndürmüştür. Sürekli geriye dönüşler yaparak kahramanı ve okuru geçmişte tutmaya çalışmıştır. Bu romanda ileri dönük olayların sayısı yok denecek kadar azdır:

**Geriye Sapma:*

Babam, Karadeniz’de kaybolmuştu. Üç yaşındaydım. Dedem övünmeyi sevmezdi. Ama öteki yaşlı balıkçılar anlatırlardı. Karşıdan karşıya geçmek için yarış yaparlarmış. Babam kaç defa ıskarmoz kırmış (s. 24).

Annem ben daha yürümeden bacağımdan tuttuğu gibi beni denize fırlatmış. Yürümeden önce yüzmeyi öğrenmişim (s. 25).

Dedem çok severdi bu balıkları. Onlara bizim köpeklerimiz derdi (s. 27).

Rahmetli dedemle bir gün Rumeli Hisarı’na bir tekne götürmüştük (s. 27).

Geçen yıl, acele bir iş olmuş, Tarık Bey vapur saatini kaçırdığı için Deniz’in sandalına binerek karşıya geçmişti. Adamcağız bu küçük, cılız kıza canını emanet ettiğine üzülmüş, ama karaya selamete ayak basmıştı (s. 44).

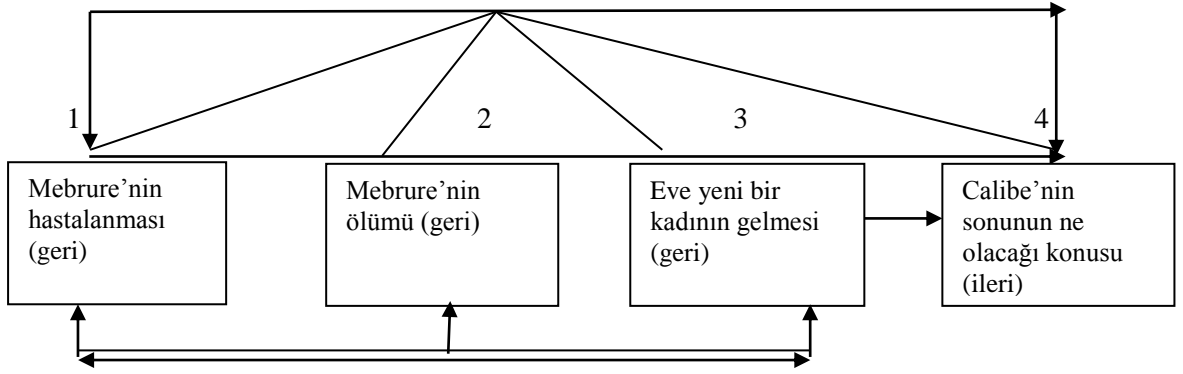
Leyla, ortaokulu bir yıl önce bitirmişti. Bazen Deniz’i görmek için gelirdi. Fakat Bedri Bey’e pek görünmezdi (s. 74).

**İleri Sapma:*

Annesi bulup buluşturup hiç olmazsa onu ortaokuldan mezun etmek istiyordu (s. 39).

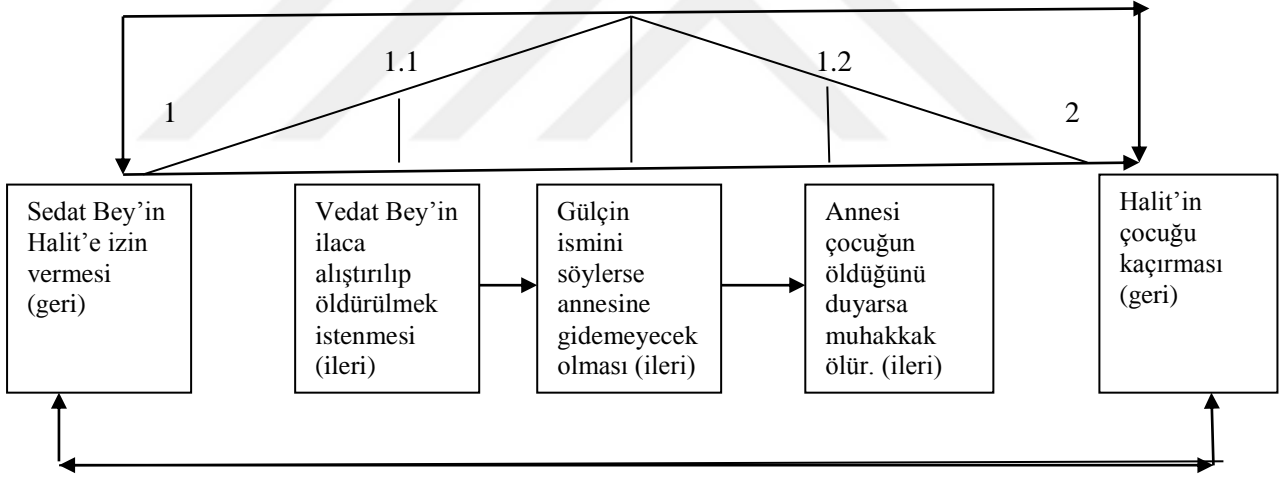
4.4.4. Romanların Sıra İlişkisi Bakımından Değerlendirilmesi

Romanların sıra ögesine bakıldığı zaman anlatılardaki kurmaca zamanı ile öyküleme zamanı arasındaki ilişki göz önünde tutulmuştur. İleri ve geri sapsmalarla süredizimsel sıra bozulmuştur ve olayların akışını duraksatmıştır. Sözcelem öznesi geçmiş zamanın hikâyesi ile geri sapsımlara başvurarak artsüremsel anlatım yolunu bozmuş, gelecek zaman kipiyle de romanlarda ileri sapma yaparak yine artsüremsel yolu bozmuştur. Aşağıda romanlardaki ileri ve geri sapsmaların ilişkisi gösterilmiştir:

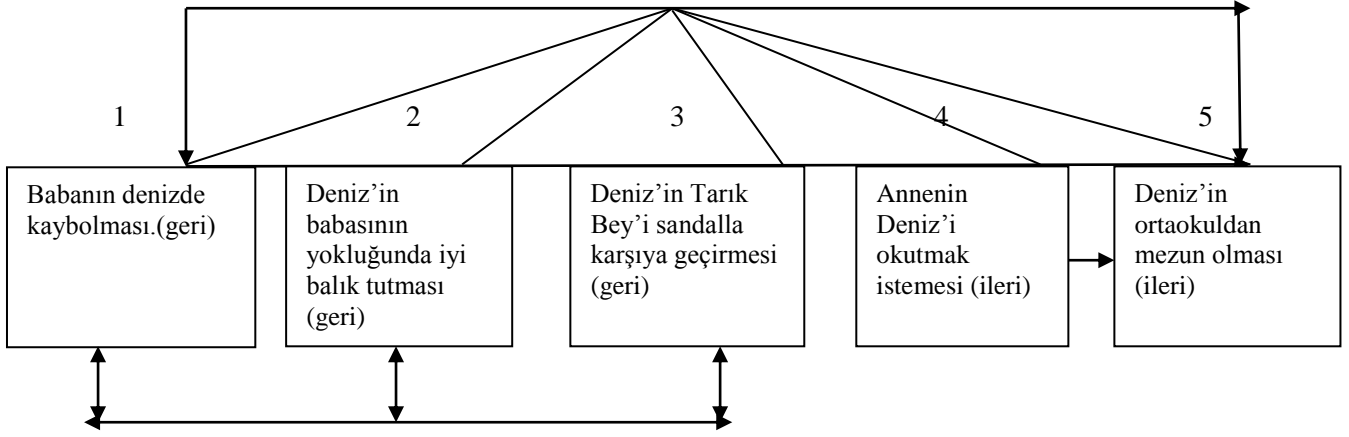
Şekil 6. Mercan Kolye romanında sıra ilişkisinin öyküleme zamanına yansımaları

Şekil 6'daki sapma ilişkisine bakıldığında yazar, romanda 3 yerde geri sapma yaparak okuyucuyu geçmişe taşırken romanın ileriki bölümlerinde kahramanın sonunun ne olacağını okuyucuya hissettirmiştir. Aynı zamanda geri sapmalarda olayların bir zincirin halkası gibi birbirine bağlandığı görülmektedir.

Şekil 7. Kolsuz Bebek romanında sıra ilişkisinin öyküleme zamanına yansımaları

Şekil 7'deki sapma ilişkisine bakıldığında yazarın geri sapmaların arasına ileriye dönük tahminler yerleştirdiği ve okura bu tahminlerin gerçekleşeceği mesajı verilmektedir. İleri sapmaların birbirini desteklediği ve birbirine bağlandığı görülmektedir. Aynı zamanda geri sapmalarda birinin başlaması diğerinin sonucunu doğurmaktadır.

Şekil 8. Deniz Kızı romanında sıra ilişkisinin öyküleme zamanına yansımaları

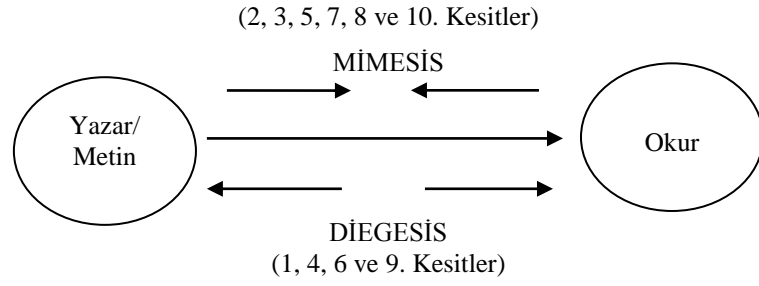
Şekil 8'deki sapma ilişkisinde Mercan Kolye romanındakine benzer bir ilişki görülmektedir. Geriye sapmaların birbiriyle ilişkisi olduğu ve neden-sonuç ilişkisi taşıdığı görülmektedir. İleri sapmalarda da yazarın tahminlerinin gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

4.5. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Kip İlişkisi

Kip, okurun yazarla arasındaki eylemden doğar. Kimi bölümlerde yazar okura yaklaşırken kimi bölümlerde yazar okurdan uzaklaşmaktadır. Dolaysız anlatımlarla yazar okura yaklaşırken dolaylı anlatımla yazar ve okur birbirinden uzaklaşmakta ve okurla yazarın mesafesi artmaktadır. Tuğcu'nun romanlarında sahneleme bölümlerinin etkisiyle yazarın romanlarında dolaysız anlatım (mimesis) tekniği kullanılmıştır. Bu da okurla yazarı birbirine yaklaştırmıştır. Sahnelemelerin olmadığı yerde dolaylı anlatım (diegesis) olayları öykülemeye çalışmıştır. Bu yüzden okurla yazar arasındaki mesafe artmıştır.

4.5.1. Mercan Kolye İsimli Kitabında Kip

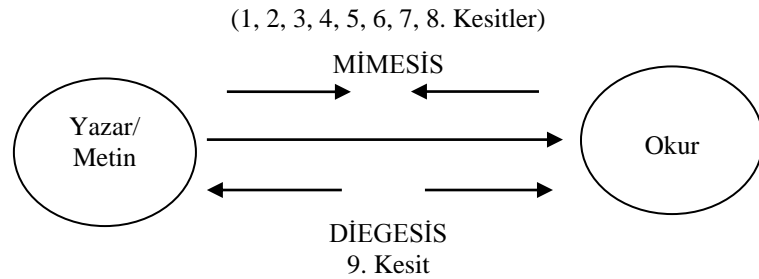
Yazar bu romanda sahneleme tekniğini kullanarak okurla arasındaki mesafeyi azaltmıştır. Doğrudan okura seslenerek çoğu bölümde okurla iletişim kurmuştur. 1, 4, 6 ve 9. Bölümde ise özetlemenin ve süre anlamındaki geriye ve ileriye sapmaların etkisiyle dolaylı anlatım tekniği ile okurla arasındaki mesafeyi artırmıştır. Aşağıdaki şekilde okur ve yazar arasındaki kip ilişkisine değinilmiştir:

Şekil 9. Mercan Kolye romanında yazar ve okur arasındaki kip ilişkisi (Demir, 2008, s. 268)

4.5.2. Kolsuz Bebek İsimli Kitabında Kip

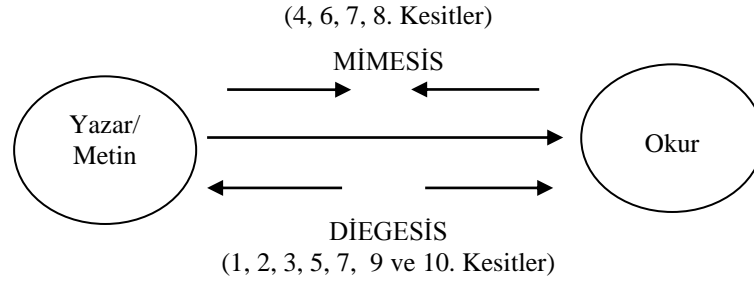
Yazar bu romanda sahneleme tekniğini kullanarak okurla arasındaki mesafeyi azaltmıştır. Doğrudan okura seslenerek okurla iletişim kurmuştur. 9. Bölümde ise özetlemenin de etkisiyle dolaylı anlatım tekniği ile okurla arasındaki mesafeyi artırmıştır. Aşağıdaki şekilde okur ve yazar arasındaki kip ilişkisine değinilmiştir:

Şekil 10. Kolsuz Bebek romanında yazar ve okur arasındaki kip ilişkisi (Demir, 2008, s. 268)

4.5.3. Deniz Kızı İsimli Kitabında Kip

Deniz Kızı kitabında çoğu bölümünde okurla yazar birbirinden uzaklaşırken kitabın 4 bölümünde yazar, dolaysız anlatımla kendini okura yaklaştırmıştır. 4 bölümde okura seslenerek doğrudan iletişime geçerken diğer bölümlerde okurdan uzaklaşmıştır.

Şekil 11. Deniz Kızı romanında yazar ve okur arasındaki kip ilişkisi (Demir, 2008, s. 268)

4.5.4. Romanların Kip İlişkisi Bakımından Değerlendirilmesi

Romanlarda kip ilişkisine bakıldığı zaman yazarın genellikle dolaylı anlatımı tercih ettiği ve okuru olayların gerçekliğine katamadığı görülmüştür. Kolsuz Bebek isimli romanda ise yazar, diğer iki romanın aksine dolaysız anlatım tekniği ile kendisini okura yaklaştırmış ve okuru olaylardaki gerçekliğe bizzat katarak okuru da aktif hâle getirmiştir.

4.6. Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Ses İlişkisi

Tuğcu'nun romanlarında olaylar daha çok dışöyküsel anlatıcı tarafından seslendirilmektedir. Romanlarda sesi incelerken yazarın anlatıdaki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

4.6.1. Mercan Kolye İsimli Kitabında Ses

Romanda yazarın içöyküsel anlatıcı olarak romana karıştığı görülmektedir. Erkek bir çocuğun başından geçenlerin anlatıldığı romanda kurulan cümleleri bu erkek çocuğun seslendirdiği görülmektedir. Çoğunlukla üçüncü kişili anlatımın tercih edildiği romanda çocuğun gözünden yaşananlar anlatılmaktadır. Yazar olaylara bizzat karışıp okurla bağ kurmaya çalışmıştır.

4.6.2. Kolsuz Bebek İsimli Kitabında Ses

Kolsuz Bebek isimli romanda yazar Gülçin adlı kızın başından geçenleri olaylara müdahale etmeden anlatmıştır. Romanda dışöyküsel bir anlatım tercih edilmiştir. Bu anlatımda yazarın görevi olayları dışarıdan gözlemek ve okura anlatmaktır. Romanda cinsiyetsiz bir anlatım söz konusudur. Dışöyküsel anlatımlarda olaylara karışmayan ve nesnelliği yüksek durumlar söz konusu olsa da okurla yazar arasında duygusal anlamda bir kopukluk söz konusudur. Yazar ve okur arasında üçüncü kişili anlatım tekniğinden ötürü iletişim döngüsünde kesilmeler yaşanmaktadır.

4.6.3. Deniz Kızı İsimli Kitabında Ses

Deniz Kızı romanında da kahraman Deniz'in başından geçenler olaylara müdahale edilmeden cinsiyetsiz bir ses tarafından dile getirilmiştir. Anlatıcı, Deniz'in yaşadığı sıkıntıları kendine has üslubuyla dile getirirken okura vermek istediği duyguyu kesintiye uğrattığı söylenebilir. Çünkü kahramanın başından geçen olayları kendi ağzından anlatması okurla arasındaki duygudaşlığı artırabilmektedir.

4.6.4. Romanların Ses İlişkisi Bakımından Değerlendirilmesi

Tuğcu'nun romanlarındaki ses yapısı incelendiğinde genellikle kahramanların yaşadığı sıkıntılar, dışöyküsel bir anlatım kullanılarak anlatılmış ve bu sesin romandaki cinsiyeti belirtilmemiştir. Yazar olaylara müdahale etmeden kendine has üslubuyla yaşananları okura aksettirmiştir. Romanlarda üçüncü kişili anlatımlar tercih edilmiş ve olaylara müdahale edilmemesi okurun yaşanan olaylara güvenini arttırmada yardımcı olmuştur.

TARTIŞMA

Anlatılarda yazarın anlattığı zaman ile olayların cereyan ettiği zaman arasındaki mesafenin tespiti oldukça güçtür. Anlatı, varlığını anlatıcıya borçludur ve anlatıcı sayesinde metin zaman anlamında gücünün sınırını anlatıcıya göre belirlemek zorundadır (Yücel, 1995, s. 122). Roman yazarı anlatılardaki gücünü zamanda yer değiştirerek gerçekleştirebilir. Yazar bazen yedi yıl ileri gider, bazense on yıl geriye gelebilir. Kendisiyle beraber olayları ve kahramanları da götürür.

Yazar, dışarıdan olayları gözlemlediği gibi olayların içine girip kendini kahramanla özdeş görebilir. Olayları zamana göre anlatırken giriş, gelişme sonuç bölümlerine özen göstermelidir, çünkü okuyucu aradaki bağlantıları fark eder ve yorumlarını anlamsal boşlukları dokuyarak gerçekleştirir (Sinan ve Demir, 2010, s. 1329). Okur, her okumada kendine göre farklı anlam çıkarabilir ve kendisinden bir şeyler katabilir. Metinlerdeki derin yapı okurun o anki durumuna göre şekil değiştirmekte ve metnin zaman, mekân, şahıs kadrosundaki yorumunu değiştirmektedir. Temelde zaman, mekân ve şahıs kadrosu bir dönüşüm gerektirmeli ve birbirine bağlanmalıdır ve bu bağlanma okura zevk verebilir (Culler, 2007, s. 123).

Yazarın olayı giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine göre anlatması zamandan kopmalara neden olmaktadır. Yazar bazen nesnel zamandan tasarruf yapabilir veya eksiltmelere veya kesintilere gidebilir (Çetin, 2007, s. 131).

Mercan Kolye romanında geçen süre 2 yıl, Kolsuz Bebek romanında 9 ay, Deniz Kızı romanında ise bu süre 4 yıldır. Sıklık sayılarında ise geçen süreyle orantısız bir durum görülmektedir. Mercan Kolye romanında 23 kez sıklık görülürken Kolsuz Bebek romanında bu sayı 26'dır. Deniz Kızı romanında ise sıklık sayısı 19'da kalmıştır. Sapma sayıları da sıklık sayısı ile paraleldir. Mercan Kolye romanında 10 yerde sapma görülürken Kolsuz Bebek romanında 8, Deniz Kızı romanında ise 7 kez sapma görülmüştür. Romanlardaki bu zamansal verilerin ışığında şu sonuçları görmek mümkündür:

- ✓ Deniz Kızı romanında olayların geçtiği süre 4 yıl gibi geniş süreye yayılmışken Kolsuz Bebek romanında bu süre 9 ay gibi kısa bir sürede sonuçlandırılmıştır. Mercan Kolye kitabında olaylar 2 yılda sonlandırılmıştır. Kolsuz Bebek'te bu süre kısıtlılığına rağmen 26 yerde sıklık yapılarak olaylar okuyucuya sürekli hatırlatılmıştır.

- ✓ Romanlarda geçen süreye bakıldığında yazma zamanının farklılık gösterdiği görülmektedir. Yazma zamanı yazarın zamanda yaptığı takvimsel süreyle alakalıdır. Yazar metnini yazarken dönemin koşullarından bağımsız değildir. Öykü ve öyküleme zamanı arasındaki mesafelerde dönemin özelliklerine değinerek okuyucuya yazma zamanı hakkında bilgi verdiği söylenebilir.
- ✓ Kolsuz Bebek romanındaki sıklık sayısının fazlalığı okuyucuya tekrar eden olayın önemini vurgulamıştır. Deniz Kızı romanında diğer iki kitaba göre sıklığa daha az yer verilmesi, olayların sürekli geliştiğini göstermektedir. Yeni olaylarla romana hareketlilik katıldığı söylenebilir.
- ✓ Romanlardaki sapma sayılarına bakıldığında Mercan Kolye romanında geri ve ileri sapmaların sayısı diğer iki romana göre fazladır. Deniz Kızı romanında sapmalar daha az görülürken Mercan Kolye romanında okuyucunun sürekli ileri ya da geri götürülmesi okuyucuya olayların nedenini anlama fırsatı sağladığı söylenebilir.
- ✓ Yazar, romanlarda ileri ve geri sapımlarla okuyucuya olayları duraksatarak vermiştir. Bazen geçmişe ve ileri giderek olayları zamanda yolculuğa çıkarmıştır. Sapma sayılarına bakıldığında Mercan Kolye kitabında yazarın okuyucuyu zamanda daha fazla taşıdığı söylenebilir.
- ✓ Yazarın metinde süreyi genişletmek için yaptığı duraklamalar, özetlemeler ve sahnelemelerle öyküdeki tempoyu düşürmüştür. Okuyucuya olayların nedenini açıklama veya karşılıklı diyaloglarla öykünün hızını düşürüp yükseltmiştir. Özetler ve betimlemelerle öyküdeki hızı düşürürken sahnelemelerle hızı artırmıştır.

Romanlarda zaman dilimi ve sayfa sayısı anlamında da farklar görülmektedir. Mercan Kolye romanında 2 yıl (80 s.), Kolsuz Bebek romanında 9 ay (88 s.) ve Deniz Kızı romanında ise 4 yıl (80 s.) gibi bir zaman dilimi görülmektedir. Bu verilere bakıldığı zaman anlatıdaki olaylarda geçen süreler farklılık göstermektedir. Kolsuz Bebek kitabındaki sayfa sayısı diğer iki romana göre daha çok olmasına rağmen “Sonbaharda başlayan olaylar, yağmurlar dinince sona ermişti.” cümlesine bakıldığında olaylar 9 ay gibi kısa bir sürede sonuçlandırılmıştır. 9 ay gibi kısa bir süre diğer iki romana göre daha uzun bir şekilde sonuçlandırılmıştır. Deniz Kızı ve Mercan Kolye romanında sayfa sayısı eşit olmasına rağmen anlatı hızı değişiklik göstermektedir. Bu

değişikliğin sebebi anlatı hızının ritmik bölümlerindeki özetleme, eksiltme bölümlerinden kaynaklanmaktadır. Deniz Kızı romanında uzun zaman dilimlerinin eksiltme bölümü ile geçiştirilmesi anlatı hızının uzamasını sağlamıştır. Deniz Kızı romanında diğer iki romana göre anlatının daha uzun sonuçlandırılmasında eksiltme ve özetlemenin etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Mercan Kolye romanındaki sayfa sayısı ile Deniz Kızı romanındaki sayfa sayısı eşit olmasına rağmen olayların eşit sürede sonuçlandırılmaması da anlatının ritmik bölümlerindeki farklardan kaynaklandığını göstermektedir. Bu ritmik farkların romanın kurgusunu değiştirdiğini ölüm, iş, evlilik, yeni düzen gibi süredizimsel sırada görmek mümkündür. Tuğcu, romanlarında anlatıdaki genel düzene uymamıştır. Anlatılardaki sıra genellikle doğum, eğitim, iş bulma, evlilik, ölüm gibi düzenli bir sıra izlerken Tuğcu, romanlarda bu sıraya uymamıştır. Romanlarda olaylar kahramanın bir yakının ölümüyle veya hastalığıyla başlar ve eve yeni gelen bir üvey anne ile olaylar devam eder. Romanın başlangıcında kahramanın yakını ölmüştür. Bu bölüm anlatıdaki eksiltme bölümüyle geçiştirilir. Yine kahramanın aile bireyinin evlenmesi de eksiltme bölümüyle veya özetleme bölümüyle geçiştirilir. Kahramanın başındaki olaylar anlatı başlangıcında ritmik unsurlar sayesinde geçiştirilir veya kısaltılır. Bütün bu unsurlar romanın anlatımında süreden yana tasarruf sağlar. Tuğcu'nun romanlarına bakıldığında 4 yıl gibi uzun sürelerin ritmik unsurlar sayesinde okuyucuya anlatıldığı görülmektedir. Yazar, olayları anlatırken kip ve ses bakımından bazı bölümlerde okuyucudan uzaklaşırken bazı bölümlerde okuyucuya yaklaşmıştır.

Romanlarda anlatıcı olayları anlatır ve bu anlatım okura kip ve ses aracılığıyla ulaşır. Bu ulaşım dolaylı ve doğrudan olabilmektedir. Romanlarda anlatıcının okuyucuya mesajının kesik şekilde gitmesi Tuğcu'nun romanın bazı bölümlerinde dolaylı anlatım tekniğini kullanarak okurdan uzaklaşmasından kaynaklanmaktadır. Romanlarda anlatıcı ile okur arasındaki temas kip ve ses sayesinde kurulmaktadır. Tuğcu romanlarında genellikle okuyucuya yakınlaşmış ve ses bakımından dışöyküsel bir anlatım tekniği kullanmayı tercih etmiştir.

Kemalettin Tuğcu'nun romanlarında zamanı ayrıntılı olarak ele alan kapsamlı bir tez çalışmasına veya makaleye ulaşamamıştır. Sadece zamandaki genel görünümü veren ifadelere rastlamak mümkündür. Şimşek (2005, s. 153), Tuğcu'da romanlarda kronolojik bir zaman olmadığını ve okulların açılış tarihinin romanlardaki zamanda

öncü olduğunu belirtir. Hâlbuki zamanın tespiti yapılırken tek başına bu bilgi yeterli değildir. Tuğcu, kronolojik zamanın eksikliğini duraklama, eksiltme, özetleme ve sahnelemelerin etkisiyle bu süreyi anlatıdaki öykü zamanına göre ayarlamıştır. Okulların açılma zamanını sıklığın yardımıyla okuyucuya aksettirebilmiş ve okurun hafızasında canlı olarak tutabilmeyi başarmıştır. Sözen (2014, s. 137), sıklığın zamana döngü anlamında yardım ettiğini ifade eder. Tuğcu, sıklığın etkisiyle mekândan bağımsız sıçramalar yaparak zamanda ileri ya da geri gidebilmiştir.

Yine Yalanız (2013, s. 95), Tuğcu'nun okura zaman takibi verdiğini ifade eder. Çalışmamızda bu zaman takibinin gerçekleşmesinde ileri ve geri sapmaların etkisinin olduğu açıktır. Çünkü okura ileride olacak olayların tahmini şekilde verilmesi ve sonucunun gerçekleşmesi romandaki sapmaların önemini göstermektedir. Yalanız (2013) ve Şimşek'te (2005), zaman konusunun muğlak ifadelerle geçiştirilmesi Tuğcu'da kurmaca ve gerçek olayların iç içe geçmesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Tuğcu'da öyküleme zamanı sözce ve bölümlerle ifade edilirken öykü zamanını birkaç yıllık kurmaca zamanı temsil etmektedir.

Aktaş (1984, s. 125), mimesis ve diegesis kavramlarının gerçeklik hissi yaratmada etkili olduğunu ifade eder. Bu gerçeklik hissinin zaman üzerinde hisle anlaşılabilirliğini ifade eder. Araştırmamızda Tuğcu'nun romanlarında mimesis ve diegesis kavramlarıyla okura yaklaşım uzaklaştığı görülmektedir. Zamandaki gerçeklik algısı bu yolla romanlarda okuyucuya aksettirilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kemalettin Tuğcu, içinde yaşadığı topluma ayna olmuş ve toplumun acısını, derdini yansıtmış, duygu dünyamıza yön vermiştir. Yaşanılan toplumsal olayları ve sıkıntıları anlatırken bunu bir ayna vazifesiyle değil, kendi yorumlarıyla harmanlayarak yeni bir kurguyla yazmıştır. Romanlarında çocuklar zor durumlara düşer, karşılına yeni ve yardımsever birileri çıkar ve sıkıntılı durumlar geçer ve aynı çocuk da bu iyilik meşalesini devralır. Romanlarındaki ana temalar sevgi, merhamet, iyilik, eğitim, sabır gibi konulardır. Eve gelen üvey anneler ve yaşanılan sosyolojik olaylar romanlarında işlenen konuların başında gelmektedir.

Kemalettin Tuğcu'nun romanlarındaki toplumu ilgilendiren konuların gerçeği yansıtmasında zamanın önemi büyüktür. Tuğcu'nun romanlarında zaman kronolojik bir sıra izlemez ve genellikle belirsizdir. Yaşanılan olayların gerçeklik algısı oluşturabilmesi için okul zamanı ve mevsimler kullanılmıştır.

Sonuç olarak;

1. Ana dili öğretiminde Kemalettin Tuğcu'nun metinlerinin dil sadeliği bakımından değerlendirilip ders kitaplarına konulmasının çocuklar açısından daha faydalı olacağı düşünülmektedir.
2. Romanlarda kahramanların çocuk olması ve iyilik, doğruluk gibi erdemlerin anlatılmasının çocuk edebiyatına da katkı sağlayacağı açıktır.
3. Metinlerde çoğunlukla dışöyküsel anlatımın kullanılması okurla yazar arasına bir mesafe konulmasına sebep olmuştur. Bu açıdan yazarın içöyküsel anlatım tekniğiyle yazdığı romanların, çocukları olaylara katacağını ve çocuklara romanda aktif rol verebileceğini göstermektedir.
4. Tuğcu, yaşadığı dönemin kültürel sorunlarına ayna tutmuş bir yazardır. Bu sebeple geriye dönük sosyolojik olayların araştırılmasında Tuğcu'nun romanlarının incelenip araştırılması önemlidir.
5. Metinlerdeki olaylarda zamanın okul ve mevsim geçişleri olması olayların takvimsel şekilde sınıflandırılmasını sağlamıştır.
6. Metinlerdeki takvimsel ifadelerde zaman diliminin okulların açılışı ve mevsimsel ifadelerle anlatılışı çocukların zamana ait kavramlarını anlamasına yardım etmektedir. Bu da metinlerin çocuk edebiyatına uygun olduğunu göstermektedir.

7. Olaylarda net bir zaman ifadesinin olmamasının okurun olaylardaki zamanı bulma çabasını artırdığı söylenebilir.
8. Tuğcu'nun romanlarındaki zaman kozmiktir. Fakat bu kozmik zaman romanlardaki olayların inandırıcılığını etkilememiş çünkü Tuğcu, belirli zaman dilimleriyle okuyucunun hayali unsurlara yönelmesinin önüne geçmiştir. Bu açıdan bakıldığı zaman Tuğcu'nun romanlarında zamanın gerçekliğin oluşumuna yardım ettiği anlaşılmaktadır.

Öneriler

- ✓ Ana dili eğitiminde istenilen amaçlara ve kazanımlara ulaşmada çocuk edebiyatı ürünlerinin önemi büyüktür. Bu açıdan bakıldığında çocuk edebiyatı eserlerinde dili sevdirecek zengin materyallere yer verilmesi gerekmektedir.
- ✓ Tuğcu'nun metinlerinde içerik açısından birçok çalışma mevcutken zaman açısından kapsamlı bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu bakımdan çocuk edebiyatı eserlerinde zamana yönelik çalışmaların yapılması eserlerin daha iyi anlaşılmasına yardım edebilir.
- ✓ Tuğcu'nun romanlarındaki zamana bakıldığında okullar, mevsimler elbette ki genel bir görünüm verebilir, ancak romanların zaman yönünden daha kapsamlı ve ayrıntılı incelenmesi gerekmektedir.
- ✓ Zaman tercihleri bakımından Tuğcu'nun eserlerinin daha çok incelenmesi okuyucu üzerinde gerçeklik algısını etkilemesi bakımından önemlidir.
- ✓ Kemalettin Tuğcu'nun çocuklar için yazdığı romanların ders kitaplarında yer alması çocukların hayal dünyasını geliştirmede yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akçataş, A. (2004). *Cümlede zaman. V. Uluslararası Türk dili kurultayı bildirileri. 1,97-104.* Ankara.
- Akman, Y. ve Erden, B. (2001). *Gelişim ve öğrenme.* Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Aksan, D. (1997). *Anlambilim.* Ankara: Engin Yayınları.
- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim.* Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2004). *Dilbilim ve Türkçe yazıları.* İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Akerson, F. E. (2010). *Edebiyat ve kuramları.* İstanbul: İthâki Yayınları.
- Aktaş, Ş. (1984). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş.* İstanbul: Birlik Yayınları.
- Aktaş, Ş. (2009). *Edebî metin ve özellikleri.* Erzurum: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı 39.
- Akman, Y. ve Erden, B. (2001). *Gelişim ve öğrenme.* Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Andersen, H. C. (2009). *Andersen'den masallar.* Çeviren: Firuzan Gürbüz. İstanbul: Morpa Kültür Yayıncılık.
- Arlı, M. S. (2005). *Kemalettin Tuğcu romanları: Özgün bir popüler edebiyat türü.* Yüksek lisans tezi (yayımlanmamış). Bilkent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Aytaç, G. (1999). *Genel edebiyat bilimi.* İstanbul: Papirüs Yayıncılık.
- Balzac. (2008). *Vadideki Zambak.* Çeviren: Cemal Süreya, İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Barbarosoğlu, F. K. (1996). *Çocukluğumuzun sahici dünyası: Kemalettin Tuğcu.* Yeni Şafak, 27 Ekim 1996.
- Barthes, R. (1997). *Göstergebilimsel serüven.* Çeviren: Mehmet Rifat ve Sema Rifat, İstanbul: Kaf Yayıncılık.
- Baş, B. (2006). *1985-2005 yılları arasında çocuk edebiyatı sahasında yazılmış tahkiyeli metinlerin söz varlığı üzerine bir araştırma.* Doktora tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Bayrav, S. (1998). *Filolojinin oluşumu.* İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Benviste, E. (1995). *Genel dilbilim sorunları.* Çeviren: Erol Öztokat. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bilgegil, M. (2015). *Edebiyat bilgi ve teorileri.* İstanbul: Salkımsöğüt Yayınları.
- Bozdağ, F. (2000). *Çocuk kitaplarında metin, dil ve resimleme ilişkisi. 1. Ulusal çocuk*

- kitapları sempozyumu sorunlar ve çözüm yolları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Can, H. (1996). *O hep çocuktü*. Yeni Şafak Kültür. 20 Ekim 1996.
- Chatman, S. (2009). *Öykü ve söylem: Filmde ve kurmacada anlatı yapısı*. Çeviren: Özgür Yaren, İstanbul: De Ki Yayınları.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınları.
- Culler, J. (1997). *Yazın kuramı*. Çeviren: Hakan Gür. İstanbul: Dost Kitabevi Yayınları.
- Çetin, N. (2007). *Roman çözümleme yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap Yayınları.
- Çetişli, İ. (2016). *Edebiyat sanatı ve bilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş çocuk yazını –yazın eğitime atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Demir, S. (2008). *İlköğretim 6, 7 ve 8.sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin metin dilbilimsel yöntemlerle incelenmesi ve bu metinlerin öğrencilerin anlama düzeylerine etkisi*. Yüksek lisans tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Fırat Üniversitesi, Elâzığ.
- Demir, Y. (2002). *Anlatıcılar tipolojisi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Demirel, Ş. (2009). *Edebî metinlerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Defoe, D. (2009). *Robinson Crusoe*. Çeviren: Celal Öner. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Dickens, C. (2008). *Oliver Twist*. Çeviren: Celal Öner. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Dilaçar, A. (1971). *Gramer: Tanımı, adı, kapsamı, türleri, yöntemi, eğitimdeki yeri ve tarihçesi*. Türk dili araştırmaları yillığı. Belleten 1971, 81- 145.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş çocuk yazını –yazın eğitime atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Eagleton, T. (1983). *Literary theory: An introduction. (introduction: What is literatureX)*. Blackwell, Oxford
- Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basımevi.
- Eco, U. (2011). *Anlatı ormanlarında altı gezinti*. Çeviren: Kemal Atakay. İstanbul: Can Yayınları.
- Ekin, D. (1996). *Merhamet onun ana temasıydı*. Tempo, 30 Ekim 1996.
- Enginün, İ. (2000). *Araştırmalar ve belgeler*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Flaubert G. (2006). *Madam Bovary*. Çeviren: Celal Öner, İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Forster E. M. (1985). *Roman sanatı*. Çeviren: Ünal Aytur. İstanbul: Adam Yayınları.

- Genette, G. (2011). *Anlatının söylemi*. Çeviren: Ferit Burak Aydar. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Göğüş, B. (1971). *Ana dili olarak Türkçenin öğretimine tarihsel bir bakış*. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten. Ankara.
- Güleryüz ,H. (2004). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Günay, D. (2001). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Günay, D. (2004). *Dil ve iletişim*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Güneş, V. (1989). *Çocuk edebiyatı üzerine Türkiye kültür ve sanat yılığı*. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı Yayınları.
- Güney, N. (2007). *Kemalettin Tuğcu'nun 50 romanında ölüm ve şiddet konusunun incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Güven, G. (2007). *Charles Dickens ve Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinde toplumsal eleştirisi*. Yüksek lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Heidegger, M. (2000). *Varlık ve zaman*. Çeviren: Kadir Çüçen, Bursa: Asa Yayınları.
- İleri, S. (1995). *Gençlik kitapları*. Cumhuriyet. 11 Nisan 1995.
- İnce, Ö. (1993). *Yazınsal söylem üzerine*. İstanbul: Can Yayınları.
- Jacquin, G. (1969). *Çocuk psikolojisinin ana çizgileri*. Çeviren: Mehmet Toprak. İstanbul Remzi Kitabevi.
- Jahn, M. (2014). *Anlatıbilim*. Çeviren: Bahar Dervişcemaloğlu. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kantarcıoğlu, S. (2007). *Türk ve dünya romanlarında modernizm*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Perşembe Kitapları.
- Kıbrıs, İ. (2002). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*. Ankara: Eylül Yayınları.
- Kıran A. ve Kıran Z. (2000). *Dilbilime giriş*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kıran A. ve Kıran Z. (2003). *Yazınsal okuma süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kolcu, A. İ. (2014). *Cumhuriyet devri edebiyatı hikâye ve roman*. Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.

- Komonov, A. N. (1956). *Çağdaş Türk edebî dilinin grameri* (Çev. Sabit Paylı). Moskova.
- Kozanoğlu, C. (1989). *Fakir çocuklardan robotlar dünyasına*. Nokta, 8 Ocak 1989.
- Kökçü, Y. (2015). *Ali Ekrem Bolayır'ın şiir demeti adlı aseri ve bu eserin Türkçe öğretiminde yer alan temalar bağlamında değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Elâzığ.
- Kundera, M. (2009). *Roman sanatı*. Çeviren: Aysel Bora. İstanbul: Can Yayınları.
- Küçük, E. E. (2005). *İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe kitaplarındaki düz yazı metinlerinin çocuğa görelilik ilkesine ve metinlerin içerdiği eğitsel iletilere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü. Fırat Üniversitesi. Elâzığ.
- Lavene, J. ve Joyce (2009). *Her yönüyle roman yazımı*. Çeviren: Kıvanç Güney. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Müftüoğlu, A. H. (2008). *Çağlayanlar*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Narlı, M. (2008). *Romanda zaman ve mekân kavramları*. Balıkesir. Fen Edebiyat Fakültesi. Sosyal Bilimler Dergisi.
- Neydim, N. (1998). *Kemalettin Tuğcu niye çok Tartışılıyor, karşı çıkılıyor? Ama bir o kadar da çok okunuyor*. Dünya Kitap. 6 Kasım 1998. Sayı:85.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Onan, B. (2013). *Dil eğitiminin temel kavramları*. Ankara:Nobel Yayıncılık.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. Ankara: MEB Yayınları.
- Özbilgen, N. (1996). *Kemalettin Tuğcu için. Cihannüma. Zaman*. Ekim 1996.
- Özdemir, E. (1981). *Yazı ve yazınsal türler*. İstanbul: Karacan Yayınları.
- Özgentürk, N. (1993). *Çocukların Kemalettin dedesi"*. Star. Sayı:111. Yıl:3. 28 Kasım 1993.
- Özkırımlı, A. (1990). *Türk edebiyatı ansiklopedisi*. İstanbul: Cem Yayınları.
- Özkırımlı, A. (2002). *Dil ve anlatım*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, K. ve Dağistanlıoğlu, B. (2016). *Türkçe öğretmeni adaylarının zaman, kip ve bakışı algılama düzeyleri*. Uluslararası Türkçe edebiyat kültür eğitim dergisi. 5(4). 1912-1944.

- Rıccour, P. (2005). *Zaman ve anlatı: Zaman, olayörgüsü, üçlü mimesis*. Çeviren: Mehmet Rifat, Sema Rifat. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rifat, M. (2014). *Göstergebilimin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Samipaşazâde Sezai (2008). *Sergüzeşt*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Sarıçoban, A. ve Diğerleri (2015). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi metodolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Selçuk, Z. (2004). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Sever, S. (2006). *Türkçe öğretiminin sorunları*. Varlık Dergisi. Sayı: 1189. İstanbul.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem Yayıncılık.
- Seyfettin ,Ö. (2017). *Seçme hikâyeler*. İstanbul: Bilgi Kültür Yayıncılık.
- Sinan, A. T. (2006). *Ana dili eğitimi üzerine bazı düşünceler*. Fırat Üniversitesi. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi. Cilt: 4. Sayı: 2. Elâzığ.
- Sinan, A.T. ve Demir, S. (2009). Metin dilbilimsel yöntemler ışığında Tahsin Yücel'in ayna adlı öyküsünün okunması. Turkish Studies International Periodical For the Languages. Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/3 Spring. 2009.
- Sinan, A.T. ve Demir, S. (2010). Gösterge bilimsel yöntemler ışığında denizbank reklamının okunması. Turkish Studies International Periodical For the Languages. Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/3 Spring. 2010.
- Sis, N. ve Gökçe, B. (2016). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk öyküleri*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Sözen, M. (2007). *Sinemasal zaman ve gizli yüz filminin zaman çözümlenmesi*. Dergi Park.
- Şimşek, Ş. (2005). *Kemalettin Tuğcu'nun hayatı ve 50 romanından hareketle çocuk edebiyatımızdaki yeri*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tarlan, A. N. (1981). *Edebiyat meseleleri*. İstanbul: Ötüken Yayınları,
- Toklu, M. O. (2003). *Dilbilime giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tolstoy (2008). *Savaş ve barış*. Çeviren: Recep Kurt. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Tuğcu, K. (1993). *Çocuk edebiyatı*. Türk Edebiyatı Dergisi. Kasım 1993. Sayı: 241
- Tuğcu, K. (1996). *Güzel bir gün*. İstanbul: Nehir Yayınları.

- Tuğcu, K. (1996). *İçindeki çocuk için yazan adam: Kemalettin Tuğcu*". Tüyap Konferans Salonu. 5 Kasım 1996.
- Tuğcu, N. (2004). *Sırça köşkün masalcısı*. İstanbul: Can Yayınları
- Tuğcu, K. (2008). *Gülçin Abla*. İstanbul: Erdem Çocuk Yayıncılık.
- Tuğcu, K. (2015). *Deniz kıztı*. İstanbul: Erdem Çocuk Yayıncılık.
- Tuğcu, K. (2015). *Kolsuz bebek*. İstanbul: Erdem Çocuk Yayıncılık.
- Tuğcu, K. (2015). *Mercan kolye*. İstanbul: Erdem Çocuk Yayıncılık.
- Tuğcu, K. (2015). *İçler acısı*. İstanbul: Erdem Çocuk Yayıncılık.
- Uslu, M. (2007). *Ansiklopedik Türk dili ve edebiyatı terimleri sözlüğü*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Uğurlu, M. (2003). *Türkiye Türkçesinde bakış (Aspektotempora)*. *Türk Dili El Kitabı*. İstanbul: Grafiker Yayınları. 247- 258.
- Ulutaş, N. (2013). Çocuk imgesinin Cahit Zarifoğlu ve Paul Eluard'ın şiirlerinde kullanımı. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/4 Spring. 2013.
- Uzun, N. E. (1998). *Dilbilgisinin temel kavramları- Türkçe üzerine tartışmalar*. Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.
- Ünlü, Ö. (1996). *Türkiye gazetesi. Kültür Sanat*. 23 Ekim 1996.
- Vardar, B. (1998). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- Yakıcı, A. Doğan, D. ve Yelok, S. (2010). *Üniversiteler için yazılı anlatım*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yalanız, T. (2013). *Kemalettin Tuğcu'nun eserlerinde kurgu ve gerçeklik*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Fatih Üniversitesi. İstanbul.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Akçağ Yayıncılık. Ankara.
- Yavuz, H. (1977). *Roman kavramı ve Türk romanı*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Yavuzer, H. (2004). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, C. (2003). *Ana dili öğretiminde çağdaş yaklaşımlar ve Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, E. (1998). *Kayıp kentin yakışıklısı*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yücel, T. (1995). *Anlatı yerlemleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yücel, T. (2005). *Yapısalcılık*. İstanbul: Can Yayıncılık.

Watt, L. (2007). *Romanın yükseliŖi*. Çeviren: Ferit Burak Aydar. İstanbul: Metis Yayınları.

Wellek, R. ve Warren, A. (2005). *Edebiyat teorisi*. Çeviren: Ömer Faruk Huyugüzel. İstanbul: Akademi Kitabevi.

EKLER

EK 1. Eserler Dizini¹

- 1- Açıkgözler, Maviş Yay., 1991
- 2- Adam ve Çocuk, Ünlü Yay., 1987
- 3- Adını Değiştiren Çocuk, İtimat Kitabevi, 1971
- 4- Aferin Yasar, Anadolu Yay., 1983
- 5- Ağaçlar Uyanıyor, Şenyıldız Yay., 1987
- 6- Ah Bu Çocuklar, İtimat Kitabevi, 1968
- 7- Ahretlik, Ceylan Yay., 1958
- 8- Altın Bilezik, İtimat Kitabevi, 1970
- 9- Altın Rüyası, İtimat Kitabevi, 1971
- 10- Amcamın Kızları, Şenyıldız Yay., 1967
- 11- Ana Hakkı, Erdem Yay., 1991
- 12- Ana Kucağı, Damla Yay., 1984
- 13- Anaların Anası, Özer Yay., 1997
- 14- Anasının Kızı, İtimat Kitabevi, 1976
- 15- Anasının Kuzusu, İtimat Kitabevi, 1964
- 16- Annelerin Çilesi, Damla Yay., 1975
- 17- Annem, Anadolu Yay., 1964
- 18- Annemin Hikayesi, Damla Yay., 1981
- 19- Annesizler, Kurtuluş Yay., 1977
- 20- Arabacının Kızı, Maviş Yay., 1990
- 21- Arkadaşım Teoman, İtimat Kitabevi, 1974
- 22- Arkadaki Demir Kapı, İtimat Kitabevi, 1970
- 23- Ateş Böcekleri, Ünlü Kitabevi, 1985
- 24- Aşifte, İtimat Kitabevi, 1972
- 25- Ayrılık Yılı, Kurtuluş Yay., 1982
- 26- Ayşecik, Ceylan Yay., 1960
- 27- Baba Evi, Damla Yay., 1977
- 28- Babaların Dönüşü, Kurtuluş Yay., 1982
- 29- Babam ve Ben, Damla Yay., 1983
- 30- Babamın Günahı, Kurtuluş Yay., 1980
- 31- Babasının Çilesi, Kurtuluş Yay., 1982
- 32- Babasının Oğlu, İtimat Kitabevi, 1968
- 33- Babasızlar, Damla Yay., 1977
- 34- Balıkçı Güzeli, İtimat Kitabevi, 1970
- 35- Balıkçının Kızı, Damla Yay., 1977

¹ Eserler dizini Şimşek'in 2005 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladığı "Kemalettin Tuğcu'nun Hayatı ve 50 Romanından Hareketle Çocuk Edebiyatımızdaki Yeri" adlı yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır (s. 56-62).

- 36- Bekçi Baba, Kurtuluş Yay., 1977
- 37- Bekir'in Arabası, Maviş Yay., 1991
- 38- Benden Sonrakiler, Şenyıldız Yay., 1987
- 39- Benim Annem, Damla Yay., 1982
- 40- Benim Babam, İtimat Kitabevi, 1968
- 41- Benli Ahmet, İtimat Kitabevi, 1974
- 42- Bir Çocuğun Öyküsü, Kurtuluş Yay., 1980
- 43- Bir Çocuk Düşmanı, Kurtuluş Yay., 1982
- 44- Bir Çırağın Öyküsü, Maviş Yay., 1991
- 45- Bir Dağ Masalı, Damla Yay., 1980
- 46- Bir Evlatlığın Hatıra Defteri, Anadolu Yay., 1982
- 47- Bir Garip Kızcağz, Damla Yay., 1983
- 48- Bir Köpeğin Anıları, İtimat Kitabevi, 1976
- 49- Bir Ocak Söndü, Ünlü Kitabevi, 1985
- 50- Bitişik Komsular, İtimat Kitabevi, 1971
- 51- Bizans Yıkılıyor, İtimat Kitabevi, 1972
- 52- Bizim Kuşak, Ünlü Kitabevi, 1985
- 53- Bizim Mahallenin Çocukları, İtimat Kitabevi, 1973
- 54- Bizim Sokak, Şenyıldız Yay., 1987
- 55- Bos Beşik, Ünlü Yay., 1987
- 56- Bu Çocuk Kimin, Damla Yay., 1975
- 57- Bu Toprağın Çocukları, İtimat Kitabevi, 1977
- 58- Bücür, Şenyıldız Yay., 1987
- 59- Büyük Göç, İtimat Kitabevi, 1972
- 60- Büyüklerin Günahı, Damla Yay., 1979
- 61- Cambazın Kızı, Damla Yay., 1975
- 62- Canavar Doktor, Arif Bolat Kitabevi, 1943
- 63- Can Yoldaşları, Damla Yay., 1982
- 64- Ceylanlı Bahçe, Erdem Yay., 1991
- 65- Ceylan Kuzu, Türkiye Çocuk Yay., 1990
- 66- Cilt Güzelliği, Arif Bolat Kitabevi, 1937
- 67- Çalınmış Çocuklar, İtimat Kitabevi, 1970
- 68- Çeşitli Hikâyeler, İtimat Kitabevi, 1972
- 69- Çıkmaz Sokak, Kurtuluş Yay., 1980
- 70- Çiçekçi Amca, Maviş Yay., 1990
- 71- Çiçekçi Kız, Anadolu Yay., 1982
- 72- Çiftlikteki Sürgünler, İtimat Kitabevi, 1973
- 73- Çifte Kumrular, Erdem Yay., 1991
- 74- Çilli Kız, Maviş Yay., 1991
- 75- Çingene Kızı, Erdem Yay., 1991
- 76- Çocuk Hırsızları, Erdem Yay., 1991
- 77- Çocuk İhtiyar, Damla Yay., 1981
- 78- Çocuk Pazarı, İtimat Kitabevi, 1971
- 79- Çocuk Sesleri, Şenyıldız Yay., 1987
- 80- Çocuklar Adası, İtimat Kitabevi, 1970
- 81- Çocuklara Şiirler, İtimat Kitabevi, 1972
- 82- Çocukluk Arkadaşım, Damla Yay., 1981
- 83- Çocuksuzlar, Ceylan Yay., 1959

- 84- Dağdaki Yabancı, Damla Yay., 1975
- 85- Dağların Çocuğu, Şenyıldız Yay., 1987
- 86- Dağların Delisi, Kurtuluş Yay., 1980
- 87- Dedemin Çocukları, Maviş Yay., 1991
- 88- Dedemin Evi, Kurtuluş Yay., 1980
- 89- Dede ile Torun, Erdem Yay., 1991
- 90- Demir Adam, İtimat Kitabevi, 1976
- 91- Deniz Çocuğu, Kurtuluş Yay., 1980
- 92- Deniz Kızı, Damla Yay., 1980
- 93- Denizlerin Esiri, Maviş Yay., 1991
- 94- Dert Ortağı, Şenyıldız Yay., 1987
- 95- Devlet Kuşu, Damla Yay., 1984
- 96- Dilenci Baba, Damla Yay., 1983
- 97- Doğduğum Ev, Damla Yay., 1985
- 98- Doktor Anne, Kurtuluş Yay., 1982
- 99- Düşkün Çocuk, Ceylan Yay., 1957
- 100- Dişi Kus, 1942
- 101- Ekmek Parası, İtimat Kitabevi, 1970
- 102- El Kapısı, Damla Yay., 1981
- 103- Emekliler, Maviş Yay., 1991
- 104- En Güzel Çocuk Şiirleri, İtimat Kitabevi, 1972
- 105- Eski Bir Masal, Erdem Yay., 1991
- 106- Eskici Baba, İtimat Kitabevi, 1968
- 107- Eskicinin Köpeği, Damla Yay., 1982
- 108- Eski Evimiz, Şenyıldız Yay., 1987
- 109- Eski Toprak, Şenyıldız Yay., 1987
- 110- Evlatlık, Kurtuluş Yay., 1977
- 111- Fırtına Gecesi, Şenyıldız Yay., 1987
- 112- Garip, İtimat Kitabevi, 1970
- 113- Garip Emine, Kurtuluş Yay., 1980
- 114- Garip Kusun Yuvası, Kurtuluş Yay., 1980
- 115- Gecekondu Kızı, Kurtuluş Yay., 1980
- 116- Gece Kuşları, Erdem Yay., 1991
- 117- Geçim Dünyası, Şenyıldız Yay., 1987
- 118- Gelişigüzel(Şiirler), Helios Yay., 1995
- 119- Geriye Dönüş, Maviş Yay., 1991
- 120- Göçmen Kızı, Ünlü Yay., 1985
- 121- Göçmen Kuşlar, Şenyıldız Yay., 1987
- 122- Göçmen Oğlu(Tefrika)
- 123- Gönül Sevince(Tefrika)
- 124- Görmeyen Yavrucak, İtimat Kitabevi, 1970
- 125- Gurbet Acıları, Kurtuluş Yay., 1980
- 126- Gurbetteki Çocuk, Kurtuluş Yay., 1982
- 127- Gülçin Abla, Erdem Yay., 1991
- 128- Güllü Bahçe, Damla Yay., 1978
- 129- Güngörmüşler, Kurtuluş Yay., 1980
- 130- Güzel Yusuf, İtimat Kitabevi, 1972
- 131- Güzin Hala, Kurtuluş Yay., 1980

- 132- Hacıbaba, Damla Yay., 1981
- 133- Handaki Yabancı, Şenyıldız Yay., 1987
- 134- Hayat Arkadaşı, Yeni Sabah, (Brs.), Arif Bolat Kitabevi, 1943
- 135- Hayırlı Evlât, Maviş Yay., 1991
- 136- Herkesten Uzak, İtimat Kitabevi, 1959
- 137- Hırdavatçı Dede, Erdem Yay., 1991
- 138- Hırsızın Oğlu, Ceylan Yay., 1959
- 139- Hissiz Adam, Türkiye Basımevi, 1943
- 140- Huysuz Çocuk, İtimat Kitabevi, 1968
- 141- İçki Saati(Oyun), Yeşilay Cemiyeti, 1976
- 142- İçler Acısı, İtimat Kitabevi, 1968
- 143- İhtiyar At, Kurtuluş Yay., 1992
- 144- İhtiyar Balıkçı, İtimat Kitabevi, 1972
- 145- İhtiyar Dilenci, Kurtuluş Yay., 1980
- 146- İhtiyarlar, Ünlü Yay., 1985
- 147- İhtiyar Öğretmen, Kurtuluş Yay., 1980
- 148- İki Kardeş, Türkiye Çocuk Yay., 1990
- 149- İncili Terlik, İtimat Kitabevi, 1971
- 150- İnci'nin Kismeti, Maviş Yay., 1991
- 151- İstanbul Sokakları, Kurtuluş Yay., 1977
- 152- İstenmeyen Çocuk, Kurtuluş Yay., 1980
- 153- İyi Saatte Olsunlar(Tefrika), İtimat Kitabevi, 1972
- 154- Kaçak, İtimat Kitabevi, 1972
- 155- Kaçık, Garip Bir Adam, İtimat Kitabevi, 1971
- 156- Kahve Çekirdeği, Maviş Yay., 1991
- 157- Kahvedeki Adam, Maviş Yay., 1991
- 158- Kapı Yoldaşları, Kurtuluş Yay., 1980
- 159- Kara Annem, Özer Yay., 1997
- 160- Karakaçan, Damla Yay., 1984
- 161- Karanlıkta Bir Çocuk, Kurtuluş Yay., 1977
- 162- Karataşlı Emine, Maviş Yay., 1991
- 163- Karayılan(Tefrika), İtimat Kitabevi, 1972
- 164- Kardeş Çocukları, İtimat Kitabevi, 1972
- 165- Kardeş Kalbi, Şenyıldız Yay., 1987
- 166- Kardeşim Tomris, İtimat Kitabevi, 1971
- 167- Kartalın Yuvası, Damla Yay., 1984
- 168- Kayıkçı Güzeli, Ünlü Yay., 1985
- 169- Kayıp Aranıyor, Anadolu Yay., 1982
- 170- Kediler Ülkesi, 1987
- 171- Kırk Ev Kedisi, Damla Yay., 1984
- 172- Kız Arkadaşım, Kurtuluş Yay., 1977
- 173- Kız Evlât, Damla Yay., 1977
- 174- Kimsesiz, Anadolu Yay., 1982
- 175- Kimsesiz Adam, İtimat Kitabevi, 1971
- 176- Kimsesiz Çocuklar, İtimat Kitabevi, 1963
- 177- Kimsesizler, Kurtuluş Yay., 1980
- 178- Kimsesiz Çocuk, Şenyıldız Yay., 1987
- 179- Kirli Çıkın, Şenyıldız Yay., 1987

- 180- Kocanızı Nasıl Muhafaza Edebilirsiniz, Arif Bolat Yay., 1942
181- Kolsuz Adam, Şenyıldız Yay., 1987
182- Kolsuz Bebek, Ceylan Yay., 1961
183- Komsularımız, İtimat Kitabevi, 1972
184- Korkunç Yıllar, Ceylan Yay., 1958
185- Korudaki Adam, İtimat Kitabevi, 1972
186- Korudaki Ev, İtimat Kitabevi, 1972
187- Koruköy'ün Yetimi, Kurtuluş Yay., 1980
188- Köpekli Adam, Maviş Yay., 1991
189- Köy Doktoru, Kurtuluş Yay., 1980
190- Köye Dönenler, İtimat Kitabevi, 1972
191- Köye Gelen Yabancı, İtimat Kitabevi, 1969
192- Köyde Bir Yabancı, Kurtuluş Yay., 1982
193- Köyde Unutulanlar, Damla Yay., 1984
194- Köydeki Arkadaşım, Damla Yay., 1981
195- Köydeki Evimiz, Kurtuluş Yay., 1980
196- Köydeki Kısmet, Maviş Yay., 1990
197- Köydeki Kız, Maviş Yay., 1990
198- Köyden Gelen Kız, Damla Yay., 1977
199- Köyden İndim Şehre, Ünlü Yay., 1987
200- Köyden Kaçan Kız, Şenyıldız Yay., 1987
201- Köylü Çocuk, Ünlü Yay., 1987
202- Köyün Garipleri, Şenyıldız Yay., 1987
203- Köyünü Unutan Adam, İtimat Kitabevi, 1970
204- Kucaktan Kucağa(Tfrk.), İtimat Kitabevi, 1970
205- Kuyulu Bahçe, Damla Yay., 1984
206- Kuklacı, Damla Yay., 1983
207- Küçük Adam, İtimat Kitabevi, 1972
208- Küçük Anne, İtimat Kitabevi, 1972
209- Küçük Balıkçı, Kurtuluş Yay., 1980
210- Küçük Besleme, Kurtuluş Yay., 1977
211- Küçük Bey, Damla Yay., 1977
212- Küçük Boyacı, Kurtuluş Yay., 1982
213- Küçük Çalgıcı, Ünlü Yay., 1985
214- Küçük Çırak, İtimat Kitabevi, 1971
215- Küçük Erkek, Damla Yay., 1979
216- Küçük Gazeteci, İtimat Kitabevi, 1970
217- Küçük Göçmen, Kurtuluş Yay., 1980
218- Küçük Hanım, Damla Yay., 1977
219- Küçük Hanımefendi, Kurtuluş Yay., 1982
220- Küçük İşportacı, Damla Yay., 1982
221- Küçük Kambur, Kurtuluş Yay., 1982
222- Küçük Kaptan, İtimat Kitabevi, 1976
223- Küçük Mirasyedi, İtimat Kitabevi, 1970
224- Küçük Ressam, Şenyıldız Yay., 1987
225- Küçük Sanatçı, Kurtuluş Yay., 1977
226- Küçük Serseri, Damla Yay., 1975
227- Küçük Sevgili, İtimat Kitabevi, 1946

- 228- Küçük Sürgün, Kurtuluş Yay., 1982
229- Küçük Şoför, Anadolu Yay., 1982
230- Küskün Çocuklar, Kurtuluş Yay., 1980
231- Küskünler, Şenyıldız Yay., 1987
232- Mahallenin Sevgilisi, Kurtuluş Yay., 1977
233- Mahzendeki İskelet, Şenyıldız Yay., 1987
234- Mavi Gözlü Bebek, Kurtuluş Yay., 1982
235- Maymun Adam(Tfrk.), İtimat Kitabevi, 1980
236- Maymunlar Adası, İtimat Kitabevi, 1968
237- Mehmetçik, Ünlü Yay., 1985
238- Mercan Kolye, Erdem Yay., 1991
239- Mine'nin Arkadaşı, Erdem Yay., 1991
240- Mirasyediler, Ünlü Yay., 1987
241- Ninelerin Ninesi, Erdem Yay., 1991
242- Ormandaki İhtiyar, Kurtuluş Yay., 1977
243- Oyuncakçı Dede, Kurtuluş Yay., 1980
244- Öksüz Dilimi, Kurtuluş Yay., 1980
245- Öksüz Murat, İtimat Kitabevi, 1969
246- Öksüz Oğlan, İtimat Kitabevi, 1970
247- Ömer'in Rüyası, Kurtuluş Yay., 1980
248- Pasifik'te Bir Türk Genci, İtimat Kitabevi, 1969
249- Piyangocu Kız, Anadolu Yay., 1982
250- Resimlerle Hz. Muhammed'in Hayatı, Hayat Derg. Eki
251- Saadet Borcu, Türkiye Yay., 1943
252- Sakat Çocuk, Erdem Yay., 1991
253- Satıcı Kız, Şenyıldız Yay., 1987
254- Satılan Çocuk, Damla Yay., 1979
255- Sedefli Çekmece, Şenyıldız Yay., 1987
256- Sen Bizden Değilsin, Şenyıldız Yay., 1987
257- Serseri Çocuk, İtimat Kitabevi, 1968
258- Sizin İçin Ne Diyorlar, Seviliyor musunuz, Kadın Neşriyatı, 1943
259- Simitçi Kız, İtimat Kitabevi, 1968
260- Siyah Atlı Şövalye, İtimat Kitabevi, 1972
261- Siyahlı Kadın, Ünlü Yay., 1985
262- Sokak Çocuğu, Ceylan Yay., 1955
263- Sokak Köpeği, Damla Yay., 1975
264- Sokaktaki Adam, İtimat Kitabevi, 1976
265- Sokaktan Gelen Çocuk, Damla Yay., 1982
266- Son Çocuk, Erdem Yay., 1991
267- Son Günlüğü, İtimat Kitabevi
268- Sonradan Görmeler, 1987
269- Soylu Çocuk, Kurtuluş Yay., 1980
270- Sucu Kız, Şenyıldız Yay., 1987
271- Sultanın Gözdesi, İtimat Kitabevi
272- Sürgün, Özer Yay., 1997
273- Sütannem Nazlı, Damla Yay., 1984
274- Süt Kardeşler, Damla Yay., 1977
275- Sütçü Kız, Kurtuluş Yay., 1980

- 276- Şehir Çocuğu, Erdem Yay., 1991
277- Şeytan Çocuk, Damla Yay., 1975
278- Şımarık Kız, Maviş Yay., 1991
279- Şımarıklar, Kurtuluş Yay., 1982
280- Şoförün Kızı, Özer Yay., 1997
281- Talihsiz Çocuk, İtimat Kitabevi, 1969
282- Tanrı Misafiri, Damla Yay., 1978
283- Tas Yürek, Türkiye Yay., 1947
284- Tekinsiz Ada, Kurtuluş Yay., 1980
285- Toprak Adamları, Damla Yay., 1984
286- Toprak Ana, Kurtuluş Yay., 1982
287- Uçurum, Ahmet Sait Basımevi, 1945
288- Uğurlu Çocuk, Erdem Yay., 1991
289- Unutulan Çocuk, Ceylan Yay., 1960
290- Unutulan Kadın, Maviş Yay., 1990
291- Unutulan Kız, İtimat Kitabevi, 1968
292- Üç Arkadaş, İtimat Kitabevi, 1968
293- Üç Aylıklar (Tahsin Demiray'da kaldı)
294- Üvey Anne, Kurtuluş Yay., 1980
295- Üvey Baba, İtimat Kitabevi, 1971
296- Viranbağ, Kurtuluş Yay., 1982
297- Yalancı, Şenyıldız Yay., 1987
298- Yalnız Adam, Kurtuluş Yay., 1982
299- Yalnız Çocuk, Kurtuluş Yay., 1982
300- Yapraklar Dökülürken, Ünlü Yay., 1985
301- Yarım Adam, Şenyıldız Yay., 1987
302- Yaşar'ın Kaderi, Şenyıldız Yay., 1987
303- Yavrucak, İtimat Kitabevi, 1971
304- Yer Altında Bir Şehir, İtimat Kitabevi, 1964
305- Yerin Kulağı Var, Şenyıldız Yay., 1987
306- Yetim Ali, Damla Yay., 1975
307- Yetim Kardeşler, Şenyıldız Yay., 1987
308- Yetim Malı, Ceylan Yay., 1959
309- Yetimler Güzeli, Damla Yay., 1983
310- Yılanlı Bağ, Damla Yay., 1975
311- Yolunu Şaşırın Adam, Ceylan Yay., 1959
312- Yurt Özlemi, Kurtuluş Yay., 1980
313- Yuvadan Uzak, İtimat Kitabevi, 1970
314- Yuvaya Dönüş, Anadolu Yay., 1982
315- Zavallı Annem, Kurtuluş Yay., 1982
316- Zavallı Baba, İtimat Kitabevi, 1972
317- Zavallı Büyükbaba, İtimat Kitabevi, 1970
318- Zavallı Çocuk, Anadolu Yay., 1982 (Şimşek, 2005, s. 56-62).

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sayı :48668769/050.02/
Konu :Yönetim Kurulu Kararları

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALINA

Enstitümüz Yönetim Kurulunun 26.04.2018 tarih ve 2018/17/3-7 sayılı kararı ekte gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır.
Doç. Dr. Necmi GÖKYER
Enstitü Müdürü V.

EK :
2018/17. Y.K.K.

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ YÖNETİM KURULU KARARLARI

Oturum Tarihi:
26.04.2018

Oturum Sayısı
2018/17

Enstitümüz Yönetim Kurulu, 26.04.2018 Perşembe günü saat 10:30'da Müdür Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN başkanlığında, aşağıda imzaları bulunan kurul üyelerinin katılımlarıyla toplanarak gündemdeki konuları görüşmüş ve aşağıdaki kararları almıştır.

2018-17/3- Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi **Doç. Dr. Çiğdem KAN**'ın 20.04.2018 tarihli dilekçesine istinaden 27-29 Nisan 2018 tarihleri arasında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nin düzenlemiş olduğu X. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Sempozyumu'na katılacağından dolayı haftalık ders programında belirtilen gün, saat ve yerde ders verme görevini yerine getiremeyeceği için 2914 sayılı Kanununun 11. Maddesi ve 16.09.2005 tarihli Yükseköğretim Genel Kurulunda kabul edilen Ders Yüğü Tespiti ve Ek Ders Ücreti Ödemelerinde Uyulacak esasların 3. maddesinin (g) bendi uyarınca derslerini aşağıda belirtilen gün ve saatte telafi etmesine oy birliği ile karar verildi.

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DERSİN KODU	DERSİN ADI	DERSİN TARİHİ VE SAATİ	TELAFİ DERSİNİN TARİHİ VE SAATİ
İSÖ 599	Yüksek Lisans Tezi	27.04.2018 Cuma 08.15-12.00 13.15-15.00	30.04.2018 Pazartesi 08.15-12.00 13.15-15.00
İSB 597	Yüksek Lisans Semineri	27.04.2018 Cuma 15.15-17.00	30.04.2018 Pazartesi 15.15-17.00

2018-17/7- Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Başkanlığı'nın yüksek lisans öğrencisi **Eray ÇOLAK** hakkındaki 24.04.2018 tarih ve 259946 sayılı yazısı görüşüldü.

Yüksek lisans öğrencisi **Eray ÇOLAK**'ın danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Sezgin DEMİR yönetiminde yürüteceği "**Kemallatin Tuğcu'nun Romanlarında Zaman Tercihleri**" konulu tez teklifinin kabulüne oy birliği ile karar verildi.

MÜDÜR

Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN

İMZA

Prof. Dr. Erdal CANPOLAT

İMZA

Doç. Dr. Necmi GÖKYER

İMZA

Doç. Dr. Ahmet TEKİN

İMZA

Doç. Dr. İsmail TÜRKOĞLU

İZİNLİ

Dr. Öğr. Üyesi Seda KERİMGİL ÇELİK

İMZA

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

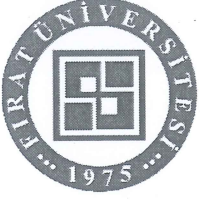
ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACININ ADI SOYADI
05.04.2018	07	05	Dr. Öğr. Üyesi Sezgin DEMİR

KARAR

“Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Zaman Tercihleri” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN (Başkan)			
Prof. Dr. Demet ÇİÇEK (Üye)	İmza	Prof. Dr. Figen DEVECİ (Üye)	İmza
Prof. Dr. Erdal TAŞKIN (Üye)	Bulunmadı	Prof. Dr. Nuri GÖMLEKSİZ (Üye)	Bulunmadı
Doç. Dr. Funda GÜLCİ BULMUŞ (Üye)	İmza	Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	İmza
Doç. Dr. Özge HANAY (Üye)	İmza	Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	Bulunmadı
Dr. Öğr. Üyesi Nurhan HALİSDEMİR (Üye)	İmza	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet TUZCU (Üye)	İmza

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Eray ÇOLAK
Öğrenci Numarası	162404109
Enstitü Anabilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Sezgin DEMİR
Tez Başlığı (Türkçe)	Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Zaman

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 90 sayfalık kısmına ilişkin, 08/02/2019 tarihinde Enstitü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Eray ÇOLAK
(İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "% 25'i geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZ GEÇMİŞ

29 Ekim 1990 tarihinde Elâzığ'da doğdu. 2004'te Vali Muharrem Göktaoğlu İlköğretim Okulunu, 2007'de Vali Muharrem Göktaoğlu Lisesini bitirerek ortaöğrenimini tamamladı. 2009'da girdiği Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünden 2013'te mezun oldu. Aynı yıl Ankara'ya atanıp göreve başladı. 2015'te Elâzığ'ın Baskil ilçesinde Kadıköy'e atandı. 2017'de Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Hâlen yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.